

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi saamelaiskäräjistä annettua lakia. Kysymys on itsehallinnon kehittämisestä. Esitys ei vaikuta maankäyttöä ja elinkeinojen harjoittamista koskeviin edellytyksiin eikä koske yksityisille säädettyjä tai muutoin kuuluvia maa- ja metsätalouden oikeuksia tai muita oikeuksia.

Saamelaiskäräjälain tarkistamisen tavoitteena on parantaa saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä. Sääntelyä saamelaiskäräjien toimielinrakenteista esitetään uudistettavaksi saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon kehittämisen kannalta toimivammaksi sekä toimielinten valta- ja vastuusuhteiden näkökulmasta selkeämmäksi. Saamelaiskäräjien kokouksen toimivaltaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan myös täsmennettäväksi.

Saamelaiskäräjien itsehallinnollista asemaa korostetaan. Saamelaiskäräjien kertomus ehdotetaan jatkossa annettavaksi suoraan eduskunnalle. Saamelaiskäräjien tehtäviä, organisaatiota ja toimintaa koskevat asetuksenantovaltuudet ehdotetaan poistettaviksi ja sääntely toteutettavaksi lailla ja saamelaiskäräjien työjärjestyksellä. Saamelaiskäräjien vaalijärjestelmää ehdotetaan kehitettäväksi äänioikeutettujen alueellista jakautumista paremmin huomioon ottavaksi. Tässä tarkoituksessa ehdotetaan muutettavaksi saamelaiskäräjien kokouksen kokoonpanossa huomioitavia kuntakiintiöitä. Muutos ei kuitenkaan tarkoita suhteellista vaalitapaa. Yleisiä osallistumismahdollisuuksia lisätään siten, että viisikymmentä äänioikeutettua saamelaista voisi jatkossa tehdä aloitteen saamelaiskäräjille sen tehtäviin kuuluvassa asiassa.

Oikeutta äänestää saamelaiskäräjien vaaleissa koskevaa saamelaisen määritelmää ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että kysymys olisi nimenomaan henkilön merkitsemisestä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon, eli äänioikeudesta saamelaiskäräjien vaaleissa, ei siitä, ketä on pidettävä ylipäänsä saamelaisena. Saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana itse määrittää, kuka on saamelainen, eli niin sanottua ryhmäidentifikaatiota ehdotetaan vahvistettavaksi laajentamalla vaalilautakunnan kokoonpanoa. Vaalilautakunta toimisi muutoinkin kuin välittömästi vaalien yhteydessä. Vaaliluetteloon merkitsemistä koskevan asian muutoksenhakua uudistetaan siten, että oikaisuvaatimukset vaalilautakunnan päätöksistä ratkaisee oikaisulautakunta, joka on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton uusi saamelaiskäräjien toimielin. Sen päätöksistä muutoksenhaku on korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Säännöstä neuvotteluvuorotteesta, jonka mukaisesti viranomaiset neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat vaikuttaa erityisellä tavalla saamelaisten asemaan alkuperäiskansana, painotetaan yhteistoiminta- ja neuvotteluvuorotteeksi.

Saamelaiskäräjälain joiltakin osin jo vanhentuneeksi käynyttä sääntelyä ehdotetaan myös muutoin nykyaikaistettavaksi. Tämä koskee erityisesti lain kirjanpitoa ja tilintarkastusta koskevia säännöksiä.

Saamelaiskäräjät ehdotetaan lisättäväksi rikoslain virkarikoksia koskevaan sääntelyyn. Siten saamelaiskäräjien toimielinten jäsenet sekä henkilöstö olisivat jatkossa rikosoikeudellisessa virkavastuussa toimistaan.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan hyvissä ajoin ennen vuoden 2018 loppua. Lain 3 § tulisi kuitenkin voimaan 1.1.2020. Ottaen huomioon tarve varautua äänioikeuden selkeyttämistä sekä vaalilautakuntaa ja oikaisulautakunnan asettamista koskevien uudistusten toteuttamiseen, seuraavat

LUONNOS 18.6.2018

saamelaiskärjävaalit esitetään pidettäväksi vuonna 2020. Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	3
YLEISPERUSTELUT	5
1 JOHDANTO	5
2 NYKYTILA	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	5
Perustuslaki	5
Saamelaiskärjälaki	6
Saamelaiskärjälain yleiset säännökset	6
Saamelainen	7
Saamelaiskäräjien tehtävät	8
Saamelaisten edustaminen	9
Kertomus	9
Määrärahojen jakaminen	9
Neuvotteluelvoite	9
Saamelaiskäräjien vaalit	11
Ehdokasasettelu	12
Vaalitoimitus	13
Vaalien tuloksen määräytyminen	13
Saamelaiskäräjien toimitukset ja toiminta	13
Toimivallan siirto	14
Toimistot ja henkilöstö	14
Kirjanpito ja tilintarkastus	15
Muutoksenhaku	15
Tarkemmat säännökset ja määräykset	16
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö	17
Kansainvälinen kehitys	17
Yleistä	17
Saamelaisen määritelmä	20
Neuvotteluvollisuus	22
Ulkomaiden lainsäädäntö	25
Ruotsi	25
Norja	26
2.3 Nykytilan arviointi	27
Saamelaisen määritelmä	27
Saamelaiskäräjien yleinen toimivalta ja tehtävät	28
Neuvotteluvollisuus	28
Saamelaiskäräjien kokoonpano	29
Saamelaiskäräjien toimitukset ja toiminta	30
Toimivallan siirto	30
Vaalilautakunta	30
Äänestäminen	31
Muutoksenhaku	31
Kirjanpito ja tilintarkastus	33
Tarkemmat säännökset ja määräykset	33
Rikosoikeudellinen virkavastuu	33
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	33
3.1 Tavoitteet	33
3.2 Keskeiset ehdotukset	33

Äänioikeus saamelaiskäräjävaaleissa	34
Vaalilautakunta ja oikaisulautakunta	34
Saamelaiskäräjien kokoonpano	36
Äänestäminen	36
Saamelaiskäräjien toimivalta ja tehtävät	36
Aloiteoikeus	37
Yhteistoiminta- ja neuvotteluelvoite	37
Saamelaiskäräjien toiminta	38
Virkavastuu	38
Muutoksenhaku	38
Tarkemmat säännökset ja määräykset	39
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	39
4.1 Vaikutukset yksilön asemaan	39
4.2 Vaikutukset saamelaiskäräjien asemaan ja toimintaan	39
4.3 Vaikutukset saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumiseen	40
4.4 Vaikutukset eduskunnan toimintaan	40
4.5 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	40
4.6 Taloudelliset vaikutukset	40
5 ASIAN VALMISTELU	41
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	41
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	42
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	44
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	45
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	45
1.1 Laki saamelaiskäräjistä	45
1 luku Yleiset säännökset	45
2 luku Saamelaiskäräjien tehtävät	46
3 luku Toimikausi, toimielimet ja toiminta	52
3 a luku Kirjanpito ja tilintarkastus	56
4 luku Saamelaiskäräjien vaalit	56
5 luku Erinäiset säännökset	65
1.2 Rikoslaki	67
40 luku Virkarikoksista	67
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	67
3 VOIMAANTULO	67
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	68
LAKIEHDOTUKSET	71
1. Laki saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta	71
2. Laki rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta	85
LIITTEET	86
RINNAKKAISTEKSTI	86
1. Laki saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta	86
2. Laki rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta	109

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Saamelaisilla on perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Perustuslain 17 §:n 3 momentissa saamelaisille turvataan oikeus alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Perustuslain säännökset muodostavat saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon perustan. Tarkemmin asiasta säädetään saamelaiskäräjistä annetulla lailla, jäljempänä saamelaiskäräjälaki, joka tuli voimaan 1. päivänä tammikuuta 1996.

Oikeusministeriö asetti 8.11.2017 saamelaiskäräjistä annetun lain muutosta valmistelevan toimikunnan, jonka toimikausi päättyi 30.4.2018. Oikeusministeriö päätti 29.5.2018 pidentää toimikunnan toimikauden 31.8.2018 saakka. Saamelaiskäräjien hallitus hyväksyi kokouksessaan 28.5.2018 toimikauden pidennyksen. Asettamispäätöksen mukaan nykyisen lain säännökset ovat osittain vanhentuneita ja säännösten toimivuudessa on havaittu ongelmia. Toimikunnan työn tukemiseksi sekä oikea-aikaisen tiedonkulun varmistamiseksi oikeusministeriö asetti myös parlamentaarisen seurantaryhmän, johon kutsuttiin kaikkien eduskuntaryhmien sekä saamelaiskäräjien edustus.

Toimikunnan tehtävänä on ollut valmistella tarpeelliset muutokset saamelaiskäräjistä annettuun lakiin. Asettamispäätöksen mukaisesti toimikunnan työn perustana ovat olleet perusoikeudet ja muut perustuslain asettamat velvoitteet, Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeussopimukset sekä YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistus. Lisäksi toimikunta on asettamispäätöksen mukaisesti ottanut huomioon parafoidun pohjoismaisen saamelaissopimuksen sekä itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskevan yleissopimuksen (ILO 169 –sopimus).

Toimikunnan työn perustaksi otettiin tarkoituksenmukaisilta osin myös aikaisempi hallituksen esitys saamelaiskäräjälain uudistamisesta (HE 167/2014 vp), joka laadittiin oikeusministeriön vuonna 2012 asettaman työryhmän mietinnön (55/2013) pohjalta. Esitys käsiteltiin eduskunnassa syysistuntokaudella 2014, mutta hallitus peruutti esityksensä maaliskuussa 2015. Nyt valmistellussa esityksessä on huomioitu perustuslakivaliokunnan vuonna 2014 esittämät näkemykset tästä edellisellä hallituskaudella annetusta hallituksen esityksestä (PeVM 12/2014 vp).

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Perustuslaki

Saamelaisilla on perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Säännös lisättiin perustuslakiin vuonna 1995, jolloin se otettiin tuolloin perustuslakina voimassa olleen hallitusmuodon 51 a §:ksi.

Kulttuuri-itsehallinnon käsite kytkeytyy perustuslain 17 §:n 3 momentin perusoikeussäännökseen. Sen mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Tämäkin säännös lisättiin perustuslakiin vuonna 1995. Se otettiin tuolloin toteutetun perusoikeus uudistuksen yhteydessä hallitusmuodon 14 §:n 3 momenttiin. Säännös turvaa saamelaisten aseman alkuperäiskansana siihen liittyvine kansainvälisistä sopimuksista ilmenevine oikeuksineen (HE 309/1993 vp, s. 65, HE 248/1994 vp). Kulttuuri ymmärretään säännöksessä

laajana käsitteenä. Säännös ei rajoitu ainoastaan kielellisten oikeuksien turvaamiseen ja kehittämiseen, vaan se ulottuu laajemmin turvaamaan saamelaisten kulttuurimuotoa, johon kuuluvat saamelaisten perinteiset elinkeinot, kuten poronhoito, kalastus ja metsästys (HE 309/1993 vp, s. 65).

Saamelaisille alkuperäiskansana turvattu perusoikeus harjoittaa ja ylläpitää kieltään ja kulttuuriaan sisältää itsessään ajatuksen siitä, että saamelaiset saavat itse määrätä näistä asioista ja ohjata niiden tulevaa kehitystä (HE 248/1994 vp). Perustuslain 17 §:n 3 momentin säännös velvoittaa julkista valtaa myös turvaamaan siinä tarkoitettujen ryhmien oman kielen ja kulttuurin kehittämistä. Siten perusoikeuksien tosiasiallinen toteutuminen vaatii julkiselta vallalta myös aktiivisia toimenpiteitä (HE 309/1993 vp).

Saamelaiskäräjälaki

Laissa säädetään saamelaiskäräjistä, jonka jäsenet saamelaiset valitsevat keskuudestaan saamelaisten kulttuuri-itsehallintoon kuuluvia tehtäviä varten. Saamelaiskäräjälaki sisältää säännöksiä saamelaiskäräjien vaaleista samoin kuin käräjien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimivallasta, saamelaiskäräjien toimikaudesta, toimielimistä ja toiminnasta. Laissa on säännökset myös saamelaiskäräjävaaleissa äänioikeutetun saamelaisen määritelmästä ja saamelaisten kotiseutualueesta samoin kuin viranomaisten velvollisuudesta neuvotella saamelaiskäräjien kanssa. Lisäksi tässä hallintoa järjestävässä laissa on erinäisiä säännöksiä esimerkiksi saamelaiskäräjien henkilöstöstä, muutoksenhausta saamelaiskäräjien päätökseen samoin kuin kirjanpidosta ja tilintarkastuksesta.

Saamelaiskäräjälakia on sen voimaantulon jälkeen tarkistettu säännöksillä käräjien henkilöstön asemasta sekä saamelaiskäräjien kirjanpidosta ja tilintarkastuksesta (1725/1995), vaalien toimeenpanosta (1279/2002), hallinto-oikeudellisten säädösten soveltamisesta ja esteellisyydestä (1026/2003), neuvotteluvollisuudesta kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintää ja hyödyntämistä koskevissa asioissa (626/2011) ja tilintarkastajia koskevilla muutoksilla (1176/2015).

Saamelaiskäräjälakia tarkempia säännöksiä sisältyy saamelaiskäräjistä annettuun asetukseen (saamelaiskäräjäasetus, 1727/1995) sekä saamelaiskäräjien vaaleissa noudatettavasta menettelystä annettuun oikeusministeriön asetukseen (965/2006). Saamelaiskäräjät on hyväksynyt toimintaansa varten työjärjestyksen 28.2.2006 (viimeisin muutos 21.12.2015).

Saamelaiskäräjälain yleiset säännökset

Saamelaisilla alkuperäiskansana on lain 1 §:n mukaan saamelaisten kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin saamelaiskäräjälaissa ja muualla laissa säädetään. Tähän itsehallintoon kuuluvia tehtäviä varten saamelaiset valitsevat vaaleilla keskuudestaan saamelaiskäräjät. Saamelaiskäräjät toimii oikeusministeriön hallinnonalalla. Valtion talousarviossa on lain 2 §:n mukaan varattava määräraha saamelaiskäräjälaissa tarkoitettuihin tehtäviin.

Saamelaisten kotiseutualueesta säädetään lain 4 §:ssä. Sen mukaan kotiseutualueella tarkoitetaan Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueita sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevaa Lapin paliskunnan aluetta. Asetuksessa tai sen liitteessä julkaistaan kartta kotiseutualueen rajoista.

Saamelaiskäräjiin ja sen toimielimiin sovelletaan lain 4 a §:n mukaan hallintolakia (434/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), henkilötietolakia (523/1999) ja arkistolakia (831/1994), jollei saamelaiskäräjälaissa toisin säädetä.

Saamelainen

Saamelaisella tarkoitetaan saamelaiskärjäläissa henkilöä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen, 1) että hän itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan tai isovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään tai 2) että hän on sellaisen henkilön jälkeläinen, joka on merkitty tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- tai henkikirjassa taikka 3) että ainakin yksi hänen vanhemmistaan on merkitty tai olisi voitu merkitä äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa.

Henkilön on siten itse pidettävä itseään saamelaisena. Tämän subjektiivisen kriteerin lisäksi määritelmään sisältyvät myös mainitut objektiiviset perusteet.

Saamelaiseksi katsotaan 1 kohdan nojalla siten henkilö, joka itse tai jonka vanhemmista tai isovanhemmista ainakin yksi on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään. Ensisijaisena näyttönä kielitaidosta pidetään Pohjoismaiden saamelaisneuvoston Suomen jaoston vuonna 1962 suorittamaa väestölaskentaa, jonka mukaisesti henkilöt ovat pohjoissaamen-, inarinsaamen- tai koltansaamenkielisiä. Väestölaskennassa laadittu luettelo ei kuitenkaan ole täydellinen. Siksi henkilön voidaan myös muutoin todeta oppineen saamen kielen ensimmäisenä kielenään (HE 248/1994 vp).

Pykälän 2 kohdan perusteella saamelaisena pidetään saamenkielisestä syntyperästä riippumatta sellaisen henkilön jälkeläistä, joka on merkitty tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- tai henkikirjassa. Ensimmäiseksi pykälän 2 kohtaa sovellettaessa huomioon otettavaksi viranomaisrekisteriksi kaavailtiin lakia säädettäessä vuoden 1875 luetteloja, joista oli tarkoitus säätää tarkemmin asetuksella. Jos tätä vanhemmat luettelot tulisi ottaa huomioon, saattaisivat näyttövaikeudet lain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perustelujen mukaan lisääntyä kohtuuttomasti ja hakijan tosiasiallinen yhteys saamen kansaan saattaisi olla kyseenalainen (HE 248/1994 vp). Eduskunnan perustuslakivaliokunnan kannan mukaan laki ei kuitenkaan tavanomaisten tulkintasääntöjen perusteella oikeuttanut esityksen perusteluissa mainittua mahdollisuutta säätää asetuksella vuoden 1875 luettelot laissa tarkoitetuksi yksinomaisiksi viranomaisrekistereiksi. Valiokunta ei myöskään pitänyt tarkoituksenmukaisena täydentää lakia tässä suhteessa asetuksenantovaltuuksin. (PeVM 17/1994 vp).

Pykälän 3 kohdassa säädettyä edellytyksenä on, että ainakin yksi henkilön vanhemmista on merkitty tai olisi voitu merkitä äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa. Lakia säädettäessä pidettiin kohtuullisena, että saamelaiseksi lain mukaan katsottavan henkilön lapsella on oikeus samaistua vanhempien identiteettiin (HE 248/1994 vp).

Määritelmäsäännöstä on oikeuskäytännössä tulkittu aluksi kielipainotteisesti (KHO: 1999:55 ja KHO:2003:61). Korkein hallinto-oikeus (KHO) on katsonut, että saamen kieleen liittyvä peruste on äänioikeuden pääperuste. Tähän nähden ja kun saamelaisuus voidaan kielellisellä perusteella ulottaa vain neljään sukupolveen, ei ajankohtaa, jolloin vaaliluetteloon hakeutuvan henkilön esivanhemmat on merkitty lain 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettuihin rekistereihin lappalaisena, voida KHO:n mukaan ulottaa kuinka kauaksi tahansa eikä ainakaan pidemmälle kuin saamelaismäärittelyn pääperusteena oleva kieliperuste ulottuu. Muutoin perustuslaissa ja saamelaiskärjäläissa saamelaisille alkuperäiskansana turvatun kulttuuri-itsehallinnon toteutuminen saattaisi vaarantua. Näin ollen henkilön, jonka esivanhempi oli viimeksi merkitty lappalaisten joukkoon maakirjaan vuonna 1762, ei pelkästään tällä perusteella voitu katsoa olevan saamelainen (KHO:1999:55). Toisaalta hakija,

jonka isoäidin isä oli merkitty lappalaiseksi vuoden 1870 henkikirjassa, oli tällä perusteella saamelainen (ks. KHO 22.9.1999 taltio 3181).

KHO on sittemmin antanut YK:n kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen valvontakomitean (rotusyrjintäkomitea) suosittamalla tavalla aiempaa enemmän merkitystä henkilön itseidentifikaatiolle sekä määritelmäsäännöksen objektiivisiin perusteisiin tukeutuvien eri näkökohtien punnintaan palautuvalle kokonaisharkinnalle (KHO:2011:81). KHO on ratkaisussaan KHO:2011:81 katsonut, ettei saamelaisuuteen sinänsä aidosti samaistunut henkilö ollut laissa tarkoitettu saamelainen pelkästään sillä perusteella, että hän oli arkistoviranomaisen antaman todistuksen mukaan vuoden 1825 maa- ja veronkantokirjaan tunturilappalaiseksi merkityn henkilön jälkeläinen ja että hän oli esittänyt selvitystä isovanhempansa saamen kielen oppimisesta kotikielenään. Mutta kun lisäksi otettiin huomioon saamelaisten kotiseutualueella Inarissa asuvan valittajan saamelaisuuteen ja saamelaiseen elämäntapaan samastuminen kokonaisuutena, häntä oli kuitenkin pidettävä saamelaisena, ja että hänet näin ollen oli pyyntönsä mukaisesti merkittävä tulevien vaalien vaaliluetteloon. KHO kiinnitti siten tässä ratkaisussaan huomiota erityisesti valittajan itseidentifikaatioon ja asian kokonaisharkintaan. Saamelaiskäräjien päätöksen mukaan henkilö ei ollut saamelainen.

Vuonna 2012 rotusyrjintäkomitea muutti linjaansa liittyen saamelaismääritelmään painottaen alkuperäiskansan itsemääräämisoikeutta ja ryhmähyväksyntää. Komitea pani merkille, että KHO noudatti komitean aiempia loppupäätelmiä 26. syyskuuta 2011 tehdyssä päätöksessään, jossa määriteltiin saamelaiskäräjien vaaleissa äänioikeutettu saamelainen. Komitea totesi olevansa kuitenkin huolestunut siitä, että KHO:n hyväksymässä määritelmässä painotetaan riittämättömästi saamelaisten itsemääräämisoikeutta, jota on tunnustettu YK:n julistuksessa alkuperäiskansojen oikeuksista (3 artikla), erityisesti oikeutta määrätä omasta identiteetistään tai jäsenyydestään tapojensa ja perinteidensä mukaisesti (33 artikla) sekä oikeutta siihen, ettei alkuperäiskansoja pakkosulauteta eikä niiden kulttuuria tuhota (8 artikla) (5 artikla). Komitea suositteli, että kun sopimusvaltio määrittelee, kenellä on äänioikeus saamelaiskäräjien vaaleissa, se antaa asianmukaisen painoarvon saamelaisten itsemääräämisoikeudelle, joka liittyy heidän asemaansa Suomessa, heidän oikeudelleen määrätä omasta jäsenyydestään ja oikeudelleen siihen, ettei heitä pakkosulauteta (CERD/C/FIN/CO/20-22). Selvitysten mukaan vuonna 2015 KHO:n kokonaisharkinnan mukainen tulkinta kuitenkin jatkui, eikä KHO ottanut kantaa rotusyrjintäkomitean uuteen linjaukseen (Heinämäki et al: Saamelaisten oikeuksien toteutuminen: kansainvälinen oikeusvertaileva tutkimus, 2017). Vuonna 2015 KHO päätti hyväksyä 93 henkilöä vastoin saamelaiskäräjien näkemystä siitä, ettei se tunnista kyseisiä henkilöitä jäsenikseen. Vuonna 2017 rotusyrjintäkomitea toisti vuonna 2012 antamansa suosituksen.

Saamelaiskäräjien tehtävät

Saamelaiskäräjien tehtävänä on lain 5 §:n mukaan hoitaa saamelaisten omaa kieltä ja kulttuuria sekä heidän asemaansa alkuperäiskansana koskevat asiat. Tehtäviinsä kuuluvissa asioissa saamelaiskäräjät voi tehdä viranomaisille aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja. Näissä asioissa saamelaiskäräjät käyttää lisäksi päätösvaltaa siten kuin saamelaiskäräjälaisissa tai muualla laissa säädetään. Lisäksi saamelaiskäräjien tehtävänä on edustaa saamelaisia (6 §), laatia vuosittain valtioneuvostolle kertomus (7 §), päättää saamelaisten yhteiseen käyttöön osoitettujen varojen jakamisesta (8 §) sekä neuvotella viranomaisten kanssa (9 §).

Saamelaiskäräjät on pääasiassa kansallisille viranomaisille aloitteita ja esityksiä tekevä sekä lausuntoja antava toimielin (HE 248/1994 vp). Käräjillä on oikeus käyttää päätösvaltaa lain 8 §:ssä

tarkoitettujen määrärahojen jakamisessa. Saamelaiskäräjien päätösvallasta voidaan säätää myös muualla lainsäädännössä.

Saamelaisten edustaminen

Saamelaiskäräjät edustaa lain 6 §:n mukaan saamelaisia tehtäviinsä kuuluvissa asioissa kansallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä. Saamelaiskäräjät nimeää erityislainsäädännön perusteella edustajansa mm. paliskuntain yhdistyksen hallitukseen (poronhoitolaki 848/1990), kirkolliskokoukseen ja Oulun hiippakuntavaltuustoon (kirkkolaki 1054/1993), Lapin maakunnan yhteistyöryhmään (laki alueiden kehittämisestä 1651/2009), kalavesien kalatalouskysymyksiä käsittelevään neuvottelukuntaan (kalastuslaki 1212/1997) ja Saamelaisalueen koulutuskeskuksen johtokuntaan (laki Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta 252/2010).

Kansainvälisissä yhteyksissä saamelaiskäräjien edustajat voivat osallistua YK:n alkuperäiskansasioiden pysyvän foorumin sekä ihmisoikeusneuvoston alaisen alkuperäiskansojen asiantuntijamekanismin istuntoihin, joissa saamelaiskäräjillä on itsenäinen puhe-oikeus. Lisäksi saamelaiskäräjät voi osallistua ihmisoikeussopimusten valvontamekanismien istuntoihin, joissa Suomen määrärahojen raportteja käsitellään, mutta saamelaiskäräjillä ei ole puheoikeutta istunnon virallisissa osioissa. Muiden YK:n elinten kokouksiin saamelaiskäräjien on osallistuttava valtion delegaatioissa, eikä saamelaiskäräjillä ole niissä itsenäistä puheoikeutta. Käytännössä saamelaiskäräjät elimestä riippuen voi ilmaista kantansa vain Suomen hallituksen kautta tai YK-järjestelmään akkreditoitun tahon, kuten saamelaisneuvoston (Saami Council), välityksellä, mikäli tämä on kokouksessa mahdollista. Barentsin Euro-Arktisen neuvoston alkuperäiskansatyöryhmässä Suomen saamelaisia edustaa saamelaiskäräjät.

Kertomus

Saamelaiskäräjät laatii lain 7 §:n mukaan vuosittain valtioneuvostolle hallituksen kertomuksen laatimista varten kertomuksen siitä, mitä merkittävää on tapahtunut saamelaisia erityisesti koskevien asioiden kehityksessä. Kertomuksessa on tarkoitus kiinnittää huomiota siihen, miten eduskunnan ja erityisvaliokuntien toivomat ja edellyttämät asiat ovat toteutuneet (HE 248/1994 vp).

Määrärahojen jakaminen

Saamelaiskäräjät päättää lain 8 §:n nojalla saamelaisten yhteiseen käyttöön osoitettujen varojen jaosta. Määrärahat myönnetään tiettyä tarkoitusta, kuten opetustoimintaa tai sosiaali- ja terveystalouksia varten. Valtion talousarvioon on vuodesta 2002 sisältynyt erillinen määräraha saamenkielisten sosiaali- ja terveystalouksien tuottamista varten. Talousarvion mukaan määräraha saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaisten kotiseutualueen kunnille ja palveluntuottajille saamenkielisten sosiaali- ja terveystalouksien turvaamiseksi Suomessa puhuttavilla saamen kielillä. Valtionapuviranomaisena toimii Lapin aluehallintovirasto. Saamelaiskäräjät jakaa avustuksen kunnille niiden kanssa tehtyjen ja Lapin aluehallintoviraston vahvistamien sopimusten mukaisesti. Sopimukset tehdään vuosittain saamelaiskäräjien ja saamelaisten kotiseutualueen kuntien välillä.

Neuvottelovelvoite

Saamelaiskäräjälain 9 § sisältää säännöksen viranomaisen velvollisuudesta neuvotella saamelaiskäräjien kanssa erinäisistä asioista. Säännöksen mukaan viranomaisten on neuvoteltava saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana ja jotka

koskevat saamelaisten kotiseutualueella: 1) yhdyskuntasuunnittelua; 2) valtionmaan, suojelualueiden ja erämaa-alueiden hoitoa, käyttöä, vuokrausta ja luovutusta; 3) kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintää ja hyödyntämistä sekä valtion maa- ja vesialueilla tapahtuvaa kullanhuuhtontaa; 4) saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvan elinkeinon lainsäädännöllistä tai hallinnollista muutosta; 5) saamenkielisen ja saamen kielen kouluopetuksen sekä sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämistä; taikka 6) muuta vastaavaa saamelaisten kieleen, kulttuuriin tai heidän asemaansa alkuperäiskansana vaikuttavaa asiaa. Pykälän 2 momentin mukaan saamelaiskäräjille on varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi ja neuvotella asiasta. Tilaisuuden käyttämättä jättäminen ei estä viranomaista jatkamasta asian käsittelyä.

Neuvotteluvollisuus ei perustuslakivaliokunnan lain säätämisen yhteydessä ilmaiseman kannan mukaan voi merkitä pidemmälle menevää menettelyllistä suojaa kuin esimerkiksi hallintomenettelylakiin (nykyisin: hallintolakiin) perustuva asianosaisen oikeus tulla kuulluksi omassa asiassa. Neuvotteluvollisuuden oikeudellinen vaikuttavuus rajoittuu siten siihen, että viranomaisen on pykälässä tarkoitetuissa asioissa varattava saamelaiskäräjille tilaisuus tulla kuulluksi ja mahdollisuus neuvotella vireillä olevasta asiasta. Kuulemisen osalta kysymys on saamelaiskäräjille varattavasta tilaisuudesta lausua käsityksensä esimerkiksi kirjallisesti jostakin ehdotuksesta, jonka toteuttaminen vaikuttaisi saamelaisten asemaan; neuvottelumahdollisuus tarkoittaa suoraa vuorovaikutusta viranomaisten edustajien kanssa. Jotta viranomaisen neuvotteluvollisuus tulisi täytetyksi hyvän hallinnon vaatimusten mukaisesti, viranomaisen on huolehdittava siitä, että saamelaiskäräjät saa riittävän ajan perehtyä neuvottelukysymykseen ja että neuvottelutilanne muodostuu muutoinkin saamelaisten edustajien kannalta kohtuulliseksi. Tarjotun neuvottelumahdollisuuden käyttämättä jättäminen ei toisaalta voi muodostua lopulliseksi esteeksi sille, että asianomainen viranomainen etenee asiassa vaikkapa omaan päätöksentekoonsa asti (PeVM 17/1994 vp). Perustuslakivaliokunta on eri yhteyksissä tuonut esiin, että kun kyse on esityksestä, joka liittyy kiinteästi saamelaisten omaan kieleen ja kulttuuriin, saamelaiskäräjien edustus lainvalmistelussa tulee varmistaa alusta lähtien (PeVL 21/2007 vp ja PeVL 40/2009 vp).

Saamelaiskäräjälain 9 §:ssä tarkoitettujen neuvotteluiden käyminen on viranomaisen päätöksenteon oikeudellinen edellytys pykälässä tarkoitetuissa hallintoasioissa (KHO 11.03.2003, taltio 516).

Neuvotteluja käydään erilaisin menettelymuodoin. Saamelaiskäräjät antaa kirjallisia lausuntoja, on kuultavana asioiden valmistelun yhteydessä tai osallistuu asian valmistelutyöhön esimerkiksi työryhmyöskentelyn muodossa. Saamelaiskäräjiä kuullaan usein lausuntomenettelyllä. Myös varsinaisia neuvotteluita järjestetään kokousten muodossa. Käytäntö vaihtelee myös neuvotteluissa noudatettujen muotojen osalta. Neuvotteluista laaditaan yleensä pöytäkirja.

Neuvotteluvollisuutta koskeva säännös sisältyy myös lakiin porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista (986/2011). Sen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on neuvoteltava saamelaiskäräjien kanssa periaatteista, joita lain ja sen nojalla annettujen säännösten lisäksi noudatetaan tuettavista kohteista päätettäessä.

Saamelaiskäräjiä on laissa olevan erityissäännöksen nojalla joissakin asioissa kuultava tai siltä on pyydetty lausunto. Vesilaki (587/2011), laki Yleisradio Oy:stä (1380/1993), laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) sekä valtioneuvoston asetus sanomalehdistön tuesta (389/2008) sisältävät tällaisia säännöksiä. Metsälain (1093/1996) on viittaus saamelaiskäräjälain 9 §:ään. Kaivoslain (621/2011) mukaan lupaviranomaisen tulee saamelaisten kotiseutualueella selvittää yhteistyössä muun muassa saamelaiskäräjien kanssa toiminnasta aiheutuvat vaikutukset

saamelaisten oikeudelle alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä harkita haittojen vähentämiseksi ja estämiseksi tarvittavat toimenpiteet.

Akwé: Kon-ohjeet (Ympäristöhallinnon ohjeita 1/2011) ovat osa Biologista monimuotoisuutta koskevan YK:n yleissopimuksen (Biodiversiteettisopimus, SopS 78/1994) toimeenpanoa, joka velvoittaa sopimusosapuolia suojelemaan alkuperäiskansojen luonnon monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa, innovaatioita ja käytänteitä. Suomessa Akwé: Kon-ohjeet koskevat saamelaisia. Ohjeet on tarkoitettu käytettäväksi saamelaisten kotiseutualueella sellaisten hankkeiden ja suunnitelmien kulttuuri-, ympäristö- ja sosiaalisten vaikutusten arvioinnissa, jotka voivat vaikuttaa saamelaiskulttuuriin, -elinkeinoihin ja kulttuuriperintöön. Metsähallitus soveltaa ohjeita maankäyttöä koskevassa suunnittelussaan saamelaisten kotiseutualueella.

Eduskunnan valiokunnan on eduskunnan työjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaan varattava saamelaisten edustajille tilaisuus tulla kuulluksi käsiteltäessä sellaista lakiehdotusta tai muuta asiaa, joka koskee erityisesti saamelaisia ja jollei erityisistä syistä muuta johdu.

Oikeusministeriö antoi 23.11.2017 muistion (OM 2/551/2017) saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisesta neuvotteluvollisuudesta, joka oli valmisteltu yhteisymmärryksessä saamelaiskäräjien kanssa. Muistion mukaan neuvottelut viranomaisen ja saamelaiskäräjien välillä tulee käydä yhteisymmärrykseen pyrkien. Lisäksi neuvottelut tulee käydä vilpittömästi ja molemminpuolisen arvostuksen hengessä sekä oikea-aikaisesti siten, että neuvotteluilla on aidosti mahdollista vaikuttaa suunniteltuun toimenpiteeseen.

Saamelaiskäräjien vaalit

Saamelaiskäräjien vaalit ovat välittömät henkilövaalit, joissa äänioikeutetut äänestävät suoraan yksittäisiä ehdokkaita. Käräjien jäsenet ja varajäsenet valitaan yleiseen äänioikeuteen perustuvilla vaaleilla saamelaisten keskuudesta. Vaaleja koskevat säännökset sisältyvät saamelaiskäräjälain 4 lukuun (19 - 40 c §).

Saamelaiskäräjiin kuuluu lain 10 §:n mukaan 21 jäsentä ja 4 varajäsentä, jotka valitaan 4 kalenterivuodeksi kerrallaan. Saamelaiskäräjissä tulee olla vähintään kolme jäsentä ja yksi varajäsen kustakin saamelaisten kotiseutualueen kunnasta. Säännöksen tarkoituksena on korostaa saamelaisten kotiseutualueen ja sen eri osien merkitystä. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan laissa tulee tämän tärkeän tavoitteen kannalta edellyttää, että saamelaiskäräjien jäsenistä ainakin puolet on saamelaisten kotiseutualueen kunnista (PeVM 17/1994 vp).

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan joka neljäs vuosi (19 §) ja maa on niissä yhtenä vaalipiirinä (20 §). Äänioikeutettu saamelaiskäräjien vaaleissa on asuinpaikkaan katsomatta jokainen viimeistään vaalitoimituksen viimeisenä päivänä 18 vuotta täyttävä saamelainen, joka on Suomen kansalainen tai jolla ulkomaan kansalaisena on ollut kotikuntalaisa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa silloin, kun pyyntö vaaliluetteloon ottamisesta on viimeistään tehtävä (21 §). Saamelaiskäräjien vaaleissa on vaalikelpoinen jokainen äänioikeutettu, joka on suostunut ehdokkaaksi ja joka ei ole vajaavaltainen (22 §). Vaalien aloittamisesta on julkisesti kuulutettava (22 a §).

Vaalit toimeenpanee vaalilautakunta. Vaalilautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Lautakunnassa tulee olla jäsen ja varajäsen jokaisesta saamelaisten kotiseutualueen kunnasta. Vaalilautakunnalla on oikeus ottaa itselleen sihteeri ja oikeusministeriön luvalla muuta tarvittavaa henkilökuntaa (20 §). Käytännössä

vaalilautakunta on asetettu vaaleja edeltävänä vuonna vain vaalien valmistelua ja toimeenpanoa varten tarvittavaksi ajaksi.

Vaalilautakunta laatii lain 23 §:n nojalla vaaliluettelon sekä käsittelee lain 23 a §:n mukaisesti vaaliluettelon merkitsemistä ja siitä poistamista koskevat pyynnöt ja ilmoitukset. Vaaliluettelon on pyynnöstä otettava siitä puuttuva saamelainen. Vaaliluettelon merkitty henkilö on poistettava vaaliluettelosta hänen ilmoitettuaan, ettei hän enää halua olla merkittynä vaaliluettelon, tai jos hän on kuollut. Pyyntö ja ilmoitus on tehtävä vaalilautakunnalle viimeistään vaalivuotta edeltävän joulukuun 31 päivänä ennen kello 16.

Vaaliluettelon laatimisen yhteydessä vaalilautakunta voi omasta aloitteestaan ottaa huomioon vaaliluettelon merkityn äänioikeutetun edellisten vaalien jälkeen äänioikeusiän saavuttaneen lapsen ja 21 §:ssä säädettyyn ajankohtaan mennessä äänioikeusiän saavuttavan lapsen. Tällainen henkilö voidaan kuitenkin ottaa vaaliluettelon vasta sen jälkeen, kun hän on kirjallisesti ilmoittanut vaalilautakunnalle pitävänsä itseään laissa tarkoitettuna saamelaisena.

Vaalilautakunta vahvistaa ja allekirjoittaa vaaliluettelon viimeistään vaalivuoden helmikuun viimeisenä päivänä.

Vaalilautakunta laatii lain 24 §:n mukaan jokaisesta vaaliluettelon otetusta henkilöstä ilmoituskortin, josta ilmenevät äänioikeutetusta vaaliluettelon otetut tiedot, vaaliluettelon nähtävänä pitäminen, vaaleissa äänestäminen sekä vaalipäivä ja 31 a §:ssä säädetty oikeus äänestää vaalipäivänä, jos vaalipäivän äänestys järjestetään, ja vaalilautakunnan osoite. Vaalilautakunta lähettää ilmoituskortin kullekin äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa, hyvissä ajoin ennen vaaliluettelon asettamista nähtäville. Vaalilautakunnan päätös, jolla vaalilautakunta on hylännyt tai jättänyt tutkimatta henkilön pyynnön tulla otetuksi vaaliluettelon taikka ilmoituksen tulla siitä poistetuksi, lähetetään asianomaiselle hyvissä ajoin ennen vaaliluettelon asettamista nähtäville.

Vaalilautakunta asettaa lain 25 §:n mukaan vaaliluettelon tai siinä olevat tiedot henkilötunnuksia lukuun ottamatta nähtäville siten, että nähtävänä pitämistä koskevan ajan päättymisestä on aikaa vaalien toimittamiseen vähintään viisi kuukautta. Vaaliluettelo pidetään nähtävänä 10 perättäisenä arkipäivänä, ei kuitenkaan arkilauantaina, vähintään kolme tuntia päivässä. Vaaliluettelon nähtävänä pitämisestä on julkisesti kuulutettava.

Jokaisella on lain 25 a §:n mukaan oikeus tutustua vaaliluettelon ja sen laatimiseen liittyviin asiakirjoihin sinä aikana, kun vaaliluettelo pidetään nähtävänä. Vaaliluettelo ja sen laatimiseen liittyviä asiakirjoja ei saa antaa jäljennettäväksi tai kuvattaviksi eikä niistä saa antaa jäljennöksiä. Vaaliluettelon merkityllä on kuitenkin oikeus saada maksutta ote hänestä vaaliluettelon otetuista tiedoista. Sillä, joka on pyytänyt tulla otetuksi vaaliluettelon, on oikeus saada tieto asian käsittelyyn liittyvistä asiakirjoista siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:ssä säädetään.

Vaaliluettelo sekä sellaiset vaaliluettelon laatimiseen liittyvät asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön etnisestä alkuperästä, on pidettävä salassa muuna kuin 1 momentissa tarkoitettuna aikana. Salassapitovelvollisuus ei estä tiedon antamista vaaliluettelosta sille, joka tarvitsee tietoa äänioikeutensa selvittämistä varten. Vaaliluettelon laatimiseen liittyvien asiakirjojen julkisuudesta on muutoin voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

Ehdokasasettelu

Ehdokkaan saamelaiskäräjien vaaleihin voi lain 27 §:n mukaan asettaa vähintään kolme äänioikeutettua saamelaista jättämällä vaalilautakunnalle asianmukaisesti täytetyn ja allekirjoitetun ehdokashakemuksen viimeistään 31 päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista ennen kello 16. Ehdokkaan asettaneet henkilöt muodostavat valitsijayhdistyksen, joka nimeää keskuudestaan asiamiehen ja vara-asiamiehen. Kukin äänioikeutettu saa osallistua vain yhden ehdokkaan asettamiseen. Jos henkilö kuuluu kahteen tai useampaan valitsijayhdistykseen, vaalilautakunnan on poistettava hänen nimensä niistä kaikista. Valitsijayhdistyksen asiamiehelle on varattava tilaisuus täydentää tai oikaista hakemuksen tietoja viimeistään 27 päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista ennen kello 16.

Vaalilautakunta laatii lain 27 a §:n mukaan vaalikelpoisista ehdokkaista ehdokasluettelon viimeistään 21 päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista. Ehdokasluettelossa on yhteinen otsikko, joka yksilöi vaalin, sekä luettelo ehdokkaista numerojärjestyksessä alkaen ehdokasnumerosta 2. Ehdokkaiden järjestys luettelossa määräytyy vaalilautakunnan suorittaman arvonnän perusteella. Jokaisesta ehdokkaasta merkitään ehdokasluetteloon numero, nimi ja arvo, ammatti tai toimi enintään kahta ilmaisua käyttäen, sekä kotikunta. Ehdokkaan etunimen rinnalla tai sen sijasta voidaan käyttää ehdokkaan yleisesti tunnettua puhuttelunimeä tai etunimeä lyhennettynä. Ehdokasluettelo on julkaistava, lähetettävä vaaliasiamiehille ja pidettävä vaalien ajan nähtävänä.

Vaalitoimitus

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan lain 28 §:n mukaan syyskuun ensimmäisen täyden viikon maanantaista alkavan neljän viikon aikana. Vaalit toimitetaan postin välityksellä, mutta voidaan vaalilautakunnan niin päättäessä saamelaisten kotiseutualueella lisäksi toimittaa vaalipäivän äänestyksenä. Vaalien toimittamisesta on julkisesti kuulutettava. Saamelaiskäräjälaissa on säännökset äänestamisestä postin välityksellä (30 §), äänestamisestä palauttamalla vaaliasiakirjat vaalilautakunnan toimistoon tai vaalilautakunnan osoittamaan muuhun toimipisteeseen (31 §), vaalipäivän äänestyksestä (31 a §, 31 b §, 31 f – 31 h §) sekä äänestamisestä hoitolaitoksessa ja kotona (32 §).

Vaalien tuloksen määräytyminen

Saamelaiskäräjien vaalit ovat enemmistövaalit. Saamelaiskäräjien jäseniksi tulevat lain 38 §:n mukaan valituiksi 21 eniten ääniä saanutta ehdokasta, edellyttäen, että heidän joukossaan on vähintään kolme ehdokasta kustakin saamelaisten kotiseutualueen kunnasta. Jos eniten ääniä saaneiden 21 ehdokkaan joukossa ei ole jostakin kunnasta kolmea ehdokasta, tulevat tästä kunnasta olevista ehdokkaista valituiksi eniten ääniä saaneet kolme ehdokasta. Varajäseneksi tulee valituksi kustakin saamelaisalueen kunnasta olevista ehdokkaista valituiksi tulleiden jälkeen seuraavaksi eniten ääniä saanut ehdokas. Jos äänimäärät ovat yhtä suuret, ratkaistaan niiden keskinäinen järjestys arpomalla.

Vaalien tuloksen vahvistaa lain 39 §:n mukaan vaalilautakunta kolmantena päivänä ääntenlaskennan aloittamisesta pitämässään kokouksessa, joka alkaa kello 18. Vaalien tulos on ilmoitettava välittömästi oikeusministeriölle saamelaiskäräjien jäsenten ja varajäsenten määräämiseksi tehtävänsä seuraavaksi toimikaudeksi.

Saamelaiskäräjien toimielimet ja toiminta

Saamelaiskäräjien ylin edustus- ja päätöksentekuelin on saamelaiskäräjien kokous, jolle asiat valmistelee saamelaiskäräjien hallitus. Se myös toimeenpanee käräjien kokouksen päätökset.

Saamelaiskäräjät (käräjien kokous) valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja kaksi varapuheenjohtajaa (11 §) sekä hallitukseen puheenjohtajan, kaksi varapuheenjohtajaa ja hallituksen muut jäsenet (13 §). Hallituksen jäsenillä ei ole varajäseniä.

Saamelaiskäräjien puheenjohtaja toimii tehtävässään päätoimisesti (11 §). Saamelaiskäräjien työjärjestyksen 5 §:n mukaan käräjien kokous valitsee käräjien puheenjohtajan ja varapuheenjohtajat myös hallituksessa vastaaviin tehtäviin.

Saamelaiskäräjien kokousten koollekutsumisesta päättää saamelaiskäräjät (12 §). Kokous on lisäksi kutsuttava koolle, jos puheenjohtaja tai hallitus tai kolmasosa jäsenistä niin vaatii.

Saamelaiskäräjät asettaa lain 14 §:n mukaan vaalilautakunnan saamelaiskäräjävaalien toimeenpanoa varten. Käräjät voi asettaa myös muita toimielimiä saamelaisten kulttuuri-itsehallintoon kuuluvien asioiden hoitamiseksi. Saamelaiskäräjillä on työjärjestyksensä nojalla elinkeino- ja oikeuslautakunta, koulutus- ja oppimateriaalilautakunta, kulttuurilautakunta, sosiaali- ja terveyslautakunta sekä saamen kielineuvosto ja nuorisoneuvosto. Saamelaiskäräjät nimeää jäsenet lautakuntiin ja neuvostoihin. Lautakunnat ja neuvostot toimivat käräjien hallituksen alaisuudessa valmistellen omaan toimialaansa kuuluvia asioita ja tehden päätöksiä omaan alaansa kuuluvien varojen jakamisesta ja käyttämisestä.

Saamelaiskäräjien työjärjestyksessä määrätään myös saamelaiskäräjien yhteydessä toimivasta saamelaisten koulutusasiain yhteistyöelimestä. Saamelaiskäräjät asettaa yhteistyöelimen ja nimittää siihen kaksi jäsentä, opetusministeriö ja [Lapin lääninhallitus] nimittävät kumpikin yhden jäsenen ja saamelaisten kotiseutualueen kunnat kukin yhden jäsenen. Saamelaiskäräjien koulutussihteeri toimii yhteistyöelimen sihteerinä ja esittelijänä.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) ja asetuksen (1411/2001) nojalla toimivaan Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukseen on perustettu erillinen saamelaisyksikkö. Yksikkö toimii saamelaiskäräjien yhteydessä ja yksikön työntekijä on saamelaiskäräjien palveluksessa. Saamelaisyksikön tehtävistä on määräyksiä saamelaiskäräjien työjärjestyksessä.

Toimivallan siirto

Saamelaiskäräjien hallitus ja muut toimielimet voivat lain 15 §:n mukaan käyttää käräjille kuuluvaa toimivaltaa siten kuin saamelaiskäräjälaissa säädetään tai saamelaiskäräjien työjärjestyksessä määrätään. Säännöksen esitöiden mukaan tällainen siirto tulisi kyseeseen lähinnä kiireellisissä tapauksissa, jolloin käräjien kokousta on vaikea tai mahdoton saada koolle (HE 248/1994 vp). Toimivallan siirto ei kuitenkaan ole pykälän 2 momentin mukaan sallittu, kun on kyse saamelaiskäräjien kertomuksesta (7 §), saamelaiskäräjien jäsenen tai varajäsenen vaalikelpoisuuden menettämisestä (10 § 3), puheenjohtajan valinnasta (11 §), kokousten koollekutsumisesta (12 §), saamelaiskäräjien hallituksen valinnasta (13 §) tai vaalilautakunnan ja muiden toimielinten asettamisesta (14 §) taikka tilikautta ja tilipäätöstä, tilintarkastajia sekä tilintarkastuskertomuksen käsittelyä koskevasta asiasta (18 b, 18 c ja 18 j §).

Toimistot ja henkilöstö

Saamelaiskäräjillä on lain 16 §:n mukaan toimistoja sekä virka- ja työsopimussuhteista henkilöstöä siten kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään. Käräjillä on nykyisin yleinen toimisto, koulutus- ja oppimateriaalitoimisto sekä saamen kielilain (1086/2003) 26 §:n perusteella Saamen kielen toimisto. Saamen kielen toimistosta on säädetty tarkemmin saamelaiskäräjäasetuksessa.

Saamelaiskäräjien virkamiehiin, virkoihin ja virkasuhteeseen sovelletaan, mitä valtion virkamiehistä, viroista ja virkasuhteesta säädetään ja määrätään. Henkilöstön palvelussuhteen ehtoista on vastaavasti voimassa mitä valtion palvelussuhteen ehtoista säädetään, määrätään tai sovitaan.

Kirjanpito ja tilintarkastus

Saamelaiskäräjälain 18 a §:n mukaan saamelaiskäräjien kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on sen lisäksi, mitä saamelaiskäräjälaisissa säädetään, soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaissa (655/1973) säädetään. Saamelaiskäräjälain 18 b – 18 j §:ssä säädetään tilikaudesta ja tilinpäätöksestä, tilintarkastajien valinnasta, tilintarkastajien kelpoisuudesta, riippumattomuudesta ja esteellisyydestä, tilintarkastuksen toimittamisesta, tilintarkastajien tiedonsaantioikeudesta, tilintarkastuskertomuksen sisällöstä ja sen käsittelystä saamelaiskäräjillä sekä asiakirjojen toimittamisesta oikeusministeriölle.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuoikeus ja oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on turvattu perustuslain 21 §:ssä. Lähtökohtana on, että sillä, jonka oikeutta tai velvollisuutta päätös koskee, on perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen (yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi, SopS 85-86/1998) mukaisesti oikeus saada päätöksen lainmukaisuus tutkittavaksi tuomioistuimessa. Selvää on myös, että sillä, jonka oikeudesta tai velvollisuudesta tuomioistuimessa päätetään, on oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin tässä tuomioistuimessa. Hallintoasioissa nämä oikeudet toteutetaan hallintotuomioistuimissa ja hallintolainkäyttöasioita käsittelevissä erityistuomioistuimissa.

Saamelaiskäräjien hallituksen ja lautakunnan sekä käräjien asettaman muun toimielimen päätökseen saa lain 41 §:n mukaan hakea muutosta valittamalla saamelaiskäräjille, jollei saamelaiskäräjälaisissa tai muualla laissa toisin säädetä. Saamelaiskäräjien päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Pykälän mukaan muutoksenhaussa noudatetaan, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/1950) säädetään. Pykälässä viitattu laki on kumottu ja korvattu hallintolainkäyttölailalla (586/1996).

Hallintolainkäyttölain 6 §:n 1 momentin mukaan päätöksestä saa valittaa se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Saamelaiskäräjälaisissa on muutoksenhausta useita lain 41 §:n pääsäännön sijasta sovellettavia erityissäännöksiä.

Muutoksenhausta vaaliluettelomerkintää koskevassa asiassa säädetään lain 26 §:ssä. Sen mukaan se, joka katsoo, että hänet on oikeudettomasti jätetty pois vaaliluettelosta tai että häntä koskeva merkintä vaaliluettelossa on virheellinen, voi kirjallisesti vaatia oikaisua vaalilautakunnalta viimeistään 14 päivänä vaaliluettelon nähtävillä pitämistä koskevan ajan päättymisestä. Vaalilautakunnan on ratkaistava asia kiireellisesti. Vaalilautakunnan päätökseen tyytymätön voi saattaa oikaisuvaatimuksen saamelaiskäräjien hallituksen ratkaistavaksi viimeistään 14 päivänä siitä päivästä, kun hän on saanut päätöksestä tiedon. Hallituksen on ratkaistava asia kiireellisesti. Hallituksen päätökseen saa lain 26 b §:n perusteella hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen viimeistään 14 päivänä siitä, kun asianomainen on saanut päätöksestä tiedon.

Lain 26 a §:ssä säädetään itseoikaisusta. Jos vaalilautakunta katsoo, että henkilö on oikeudettomasti jätetty pois vaaliluettelosta tai oikeudettomasti otettu siihen taikka että häntä koskeva merkintä

vaaliluettelossa on virheellinen, vaalilautakunnalla on pykälän mukaan viran puolesta oikeus lisätä henkilö vaaliluetteloon tai poistaa hänet vaaliluettelosta taikka korjata häntä koskeva virheellinen merkintä. Muutokset on tehtävä viimeistään kaksi kuukautta ennen vaalitoimituksen aloittamista. Vaalilautakunnan päätökseen saa lain 26 b §:n perusteella hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen viimeistään 14 päivänä siitä, kun asianomainen on saanut päätöksestä tiedon.

Vaalien toimittamista ja vaalien tulosta koskeva muutoksenhakusääntely sisältyy lain 40 §:ään. Äänioikeutettu, joka katsoo, että vaalilautakunnan päätös vaalien tuloksen vahvistamisesta tai vaalien toimittamiseen liittyvä muu toimenpide on lainvastainen, voi pykälän mukaan tehdä saamelaiskäräjien hallitukselle oikaisuvaatimuksen viimeistään 14 päivänä siitä päivästä, jona vaalilautakunta on vahvistanut vaalien tuloksen. Saamelaiskäräjien hallituksen on käsiteltävä oikaisuvaatimus kiireellisesti ja viimeistään ennen vaalivuoden loppua. Saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen viimeistään 14 päivänä siitä päivästä, jona asianomainen on saanut käräjien hallituksen päätöksen tiedoksi. Vaalilautakunnan päätökseen ehdokasluettelosta ei lain 27 a §:n 3 momentin mukaan saa hakea erikseen muutosta. Muutosta tähän päätökseen saa hakea 40 §:n mukaisesti vaalilautakunnan vahvistettua vaalien tuloksen.

Saamelaiskäräjien päätökseen saamelaisten yhteiseen käyttöön osoitettujen varojen jaosta ei lain 8 §:n 2 momentin perusteella saa hakea muutosta valittamalla. Valituskielto on perusteltu. Kyse on sellaisista yhteisistä varoista, joita ei jaeta oikeusharkintaisesti (HE 248/1994 vp).

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkempia säännöksiä saamelaiskäräjälain täytäntöönpanosta annetaan lain 43 §:n nojalla asetuksella. Tämä yleisluonteisen täytäntöönpanovaltuuden lisäksi laissa on yksityiskohtaisempia asetuksenantovaltuuksia. Saamelaiskäräjillä on lain 16 §:n 1 momentin mukaan toimistoja sekä virka- ja työsopimussuhteista henkilöstöä siten kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään. Saamelaisten kotiseutualueen rajoista julkaistaan kartta lain 4 §:n mukaan asetuksessa tai sen liitteessä.

Valtuuksissa tarkoitettu sääntely sisältyy saamelaiskäräjistä annettuun asetukseen (1727/1995), joka on osin annettu saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetun lain (516/1991) nojalla. Asetuksessa säädetään saamelaiskäräjien toimistoista, saamen kielen toimiston tehtävistä, saamelaiskäräjien henkilöstöstä ja henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista sekä saamelaiskäräjien asiakirjojen allekirjoittamisesta. Asetuksen liitteenä on julkaistu kartta, johon on merkitty saamelaisten kotiseutualueen rajat.

Oikeusministeriön asetuksella voidaan lain 40 c §:n perusteella antaa tarkempia säännöksiä 1) vaaleihin liittyvistä kuulutuksista, 2) vaaliluetteloon hakeutumisesta ja vaaliluettelosta poistamisesta sekä hakemukseen liitettävistä selvityksistä, 3) vaaliluettelon nähtävänä pitämisestä, 4) ehdokasluettelon julkaisemisesta ja nähtävänä pitämisestä, 5) äänestyslipusta sekä 6) vaaliasiakirjojen säilyttämisestä. Valtuuden nojalla on annettu oikeusministeriön asetus saamelaiskäräjien vaaleissa noudatettavasta menettelystä (160/2003).

Saamelaiskäräjät vahvistaa lain 5 §:n 3 momentin nojalla toimintaansa varten työjärjestyksen. Saamelaiskäräjien hyväksymä työjärjestys sisältää määräyksiä käräjien toimielimistä ja niiden tehtävistä, saamelaiskäräjien sihteeristöstä, asioiden käsittelyssä käräjillä noudatettavasta menettelystä, saamelaisen kulttuurimäärärahan käyttämisestä ja saamelaisten koulutusasiain yhteistyöelimestä.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö

Kansainvälinen kehitys

Yleistä

Saamelaisten oikeuksien perusta on heidän perustuslaillinen asemansa alkuperäiskansana. Perustuslain 17 §:n 3 momentissa turvataan saamelaisten oikeus alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Samoin saamelaisille turvataan kieltä ja kulttuuria koskeva itsehallinto perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaisesti. Tämän lisäksi saamelaisia koskevat myös vähemmistöoikeudet sekä yleiset, kaikkia kansalaisia koskevat oikeudet. Saamelaisten perustuslaillinen asema maan ainoana alkuperäiskansana ja kansan yhteisölliset oikeudet saavat sisältönsä kansainvälisistä sopimuksista ilmenevistä oikeuksista. Saamelaisille alkuperäiskansana turvattu perusoikeus harjoittaa ja ylläpitää kieltään ja kulttuuriaan sisältää ajatuksen siitä, että saamelaiset saavat itse määrätä näistä asioista ja ohjata niiden tulevaa kehitystä. Alkuperäiskansoja koskeva kansainvälinen oikeus on kehittynyt huomattavasti saamelaiskäräjälain voimaantulon jälkeen muun muassa kansojen itsemääräämisoikeutta enemmän painottavaksi.

Suomi on ratifioinut Euroopan neuvoston alueellisia tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan (SopS 23/1998) ja määritellyt ratifiointin yhteydessä vähemmistökieleksi saamen kielen. Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevaa puiteyleissopimusta (SopS 1 ja 2/1998) sovelletaan saamelaisiin alkuperäiskansana ja kansallisena vähemmistönä. Molemmilla sopimuksilla on oma, riippumaton maavierailuja tekevä sopimuksen täytäntöönpanoa valvova asiantuntijakomitea, jota viimeksi mainitussa sopimuksessa kutsutaan ministerineuvostolle neuvoa-antavaksi komiteaksi. Asiantuntijakomitea teki maavierailun Suomeen helmikuussa 2018. Euroopan neuvoston ministerikomitea antaa valtiolle suosituksia sopimusten täytäntöönpanosta.

YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista (A/RES/61/295) hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa syyskuussa 2007. Suomi äänesti julistuksen hyväksymisen puolesta. YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistus heijastaa alkuperäiskansoja koskevan kansainvälisen oikeuden kehitystä sekä valtioiden sitoutumista edistää, kunnioittaa ja toteuttaa alkuperäiskansojen oikeuksia. YK:n ensimmäisen korkean tason alkuperäiskansojen maailmankonferenssin avausistunnossa (World Conference on Indigenous Peoples, WCIP) vuonna 2014 hyväksyttiin alkuperäiskansojen oikeuksien edistämistä käsittelevä loppuasiakirja, joka neuvoteltiin alkuperäiskansojen ja valtioiden välisessä vuoropuhelussa. Loppuasiakirja on poliittinen sitoumus, joka vahvistaa valtioiden aiemmin antaman sitoumuksen alkuperäiskansojen aseman ja oikeuksien kunnioittamisesta ja toimeenpanosta niin kansainvälisellä kuin kansallisella tasolla. Se vahvistaa valtioiden sitoutumisen vuonna 2007 hyväksytyyn YK:n alkuperäiskansajulistukseen ja toimii tulevien vuosien tiekarttana alkuperäiskansojen oikeuksien täytäntöönpanon edistämiseksi. Molemmat asiakirjat koskevat Suomessa juuri saamelaisten oikeuksia.

Biodiversiteettisopimuksen 8 (j) artiklan mukaan kunkin sopimuspuolen tulee mahdollisuuksien mukaan ja soveltuvin osin kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti kunnioittaa, suojella ja ylläpitää alkuperäiskansojen ja paikallisten yhteisöjen sellaista tietämystä, keksintöjä ja käytäntöä, joita sisältyy biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön kannalta merkityksellisiin perinteisiin elämänmuotoihin, sekä edistää ja laajentaa niiden soveltamista mainittujen yhteisöjen luvalla ja myötävaikutuksella sekä rohkaista tietämyksestä, keksinnöistä ja käytännöstä saadun hyödyn tasapuolista jakoa. YK:n biodiversiteettisopimuksen osapuolikokous hyväksyi vuonna 2004 vapaaehtoiset Akwé: Kon-ohjeet osana sopimuksen toimeenpanoa. Nämä ohjeet

(Ympäristöhallinnon ohjeita 1/2011) ovat osa Biologista monimuotoisuutta koskevan YK:n yleissopimuksen (Biodiversiteettisopimus, SopS 78/1994) toimeenpanoa, joka velvoittaa sopimusosapuolia suojelemaan alkuperäiskansojen luonnos monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa, innovaatioita ja käytänteitä. Suomessa Akwé: Kon-ohjeet koskevat saamelaisia. Ohjeet on tarkoitettu käytettäväksi saamelaisten kotiseutualueella sellaisten hankkeiden ja suunnitelmien kulttuuri-, ympäristö- ja sosiaalisten vaikutusten arvioinnissa, jotka voivat vaikuttaa saamelaiskulttuuriin, -elinkeinoihin ja kulttuuriperintöön. Metsähallitus soveltaa ohjeita maakäyttöä koskevassa suunnittelussaan saamelaisten kotiseutualueella. YK:n ilmastopuitesopimuksen alainen Pariisin sopimus tunnistaa alkuperäiskansojen oikeudet ja niiden huomioon ottamisen ja kunnioittamisen ilmastonmuutosta käsittelevissä toimissa sekä alkuperäiskansojen perinteisen tiedon ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimien perustana.

YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen (KP-sopimus, SopS 7-8/1976) täytäntöönpanoa seuraava ihmisoikeuskomitea (Human Rights Committee) on luonut soveltamiskäytäntöä alkuperäiskansojen oikeuksista tulkitsemalla yleissopimuksen 27 artiklaa. Ihmisoikeuskomitea on 1990-luvulta lukien käsitellyt viisi Suomea koskevaa yksilövalitusta, joissa saamelaiset poronhoitajat ovat valittaneet metsänhakkuun, metsätien rakentamisen ja/tai kivenlouhinnan estävän heidän poronhoitoaan. Poronhoito osana saamelaisten perinteistä kulttuuria kuuluu artiklan soveltamisalaan. KP-sopimuksen 27 artiklaa ei ole katsottu rikotun näissä tapauksissa.

Ihmisoikeuskomitean 27 artiklaa koskeva tulkinta voidaan kiteyttää kolmeen päähuomioon: 1. Neuvotteluvollisuus. Valtion viranomaisten tulee neuvotella saamelaisten kanssa suunnitelmistaan, jotka tulee tarvittaessa sopeuttaa 27 artiklan vaatimuksiin. 2. Kokonaisvaltainen harkinta. Valtion on otettava poronhoitoalueella samanaikaisesti tapahtuva eri viranomaisten toiminta kokonaisvaltaisesti huomioon. Alueella aikaisempien toimenpiteiden vaikutukset tulee ottaa kumulatiivisesti huomioon arvioitaessa vireillä olevan hankkeen vaikutuksia saamelaisten kulttuurinsa harjoittamisen mahdollisuuksiin. 3. Vaikutusten arviointi. Valtion on punnittava suunnitellun toiminnan hyvät ja huonot puolet. Yhtäältä on huomioitava vaikutukset poronhoitoon sekä toisaalta esimerkiksi työllistämiskysymykset ja tasa-arvo. Näin ollen esimerkiksi metsänhakkuut eivät ole sellaisenaan saamelaisten oikeuksia loukkaavia, vaan valtio voi ottaa muun muassa työllisyysnäkökulmat huomioon, kunhan toiminnassa samalla pidetään huolta saamelaisten oikeuksista.

YK:n alkuperäiskansojen ihmis- ja perusoikeuksien tilan erityisraportoiija James Anaya vieraili Suomessa vuonna 2010. Raportissaan vuonna 2011 ihmisoikeusneuvostolle saamelaisten asemasta Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa hän suositti, että Pohjoismaat jatkavat ja tehostavat ponnistelujaan saamelaiskansojen itsemääräämisoikeuden sekä aiempaa aidompien vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamiseksi heitä koskevassa päätöksenteossa.

YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien erityisraportoiija Victoria Tauli-Corpuz vieraili saamelaisalueella osallistumalla elokuussa 2015 Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston kutsusta rajat ylittäviä saamelaisasioita käsittelevään konferenssiin Ruotsissa. Maavierailullaan hän tarkasteli Norjan, Ruotsin ja Suomen saamelaisten asemaan ja oikeuksiin liittyviä asioita. Erityisraportoiija keskittyi edeltäjänsä raportin suositusten täytäntöönpanon seurantaan. Suositukset käsitelivät muun muassa alkuperäiskansojen kieltä ja kulttuuria. Myös terveydenhoitopalveluihin ja terveyteen liittyviä kysymyksiä sekä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsiteltiin lyhyesti. Erityisraportoiija laati

vierailustaan raportin YK:n ihmisoikeusneuvostolle esittäen päätelmiä ja suosituksia saamelaisten aseman ja oikeuksien parantamiseksi. Raportti käsiteltiin ihmisoikeusneuvostossa syyskuussa 2016.

YK:n rotusyrjintäkomitea totesi Suomelle vuonna 2012 antamissaan suosituksissa olevansa huolissaan siitä, että saamelaiskäräjillä on edelleen hyvin rajallisesti itsenäistä päätösvaltaa kulttuuri-itsehallinnon piiriin kuuluvissa asioissa. Komitea suosittelee, että Suomi kehittää saamelaiskäräjien päätäntävaltaa koskien saamelaisten asuttamien maa-alueiden ja luonnonresurssien käyttöä saamelaiskäräjälain tarkistamisen yhteydessä. Komitea myös suosittelee, että Suomi ryhtyy toimenpiteisiin saamelaisen poronhoitomallin turvaamiseksi. Vuonna 2017 Suomelle antamissaan suosituksissa komitea esitti huolensa siitä, ettei saamelaisten oikeuksia perinteisiin maa-alueisiinsa ja uhanalaiseen perinteiseen kalastuselinkeinoonsa suojella riittävästi ja ettei saamelaisiin vaikuttavissa hallituksen toimissa noudateta johdonmukaisesti vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatetta.

YK:n naisten syrjinnän poistamista käsittelevän komitean vuonna 2014 antamissa loppupäätelmissä komitea esitti huolensa saamelaisnaisten vähäisestä edustuksesta saamelaiskäräjillä ja muissa poliittisissa päätöksentekokelemissä.

YK:n rotusyrjinnän vastainen komitea toisti vuonna 2017 Suomelle antamissa päätelmissään alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan yleissuosituksensa nro 23 (1997) mukaisesti suosituksensa, että määriteltessään, kenellä on äänioikeus saamelaiskäräjien vaaleissa, sopimusvaltion olisi annettava asianmukainen painoarvo saamelaisten itsemääräämisoikeudelle, joka liittyy heidän asemaansa Suomessa, heidän oikeudelleen määrätä omasta jäsenyydestään ja oikeudelleen siihen, ettei heitä pakkosulauteta (katso CERD/C/FIN/CO/20–22, kohta 12). Edelleen komitea toisti suosituksensa, että sopimusvaltion olisi löydettävä asianmukainen neuvotteluratkaisu kiistassa, joka koskee saamelaisten oikeuksia perinteisiin maa-alueisiinsa, myös tarkistamalla asiaa koskevan lainsäädäntönsä ja ottamalla huomioon ILO:n yleissopimuksen nro 169 itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoista (katso CERD/C/FIN/CO/20–22, kohta 13). Lisäksi komitea antoi suosituksia liittyen vapaaseen, tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseen (free prior informed consent).

Kansainvälinen työjärjestö (ILO) on vuonna 1989 hyväksynyt itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskevan yleissopimuksen nro 169 (ILO-sopimus nro 169). Yleissopimuksen pääasiallisena tarkoituksena on säilyttää alkuperäis- ja heimokansojen elintavat sekä kytkeä tällaiset kansat niitä koskevien asioiden kansalliseen päätöksentekoon. Suomi ei ole toistaiseksi ratifioinut yleissopimusta.

Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehtyyn sopimukseen (liittymissopimus, SopS 103/1994) sisältyy pöytäkirja nro 3 saamelaisista, jonka nojalla Euroopan unionin oikeus ei estä pitämästä voimassa tai toteuttamasta saamelaisten kielellisiä tai kulttuurisia oikeuksia ylläpitäviä ja kehittäviä erityistoimia. Sen mukaan perinteinen saamelaiskulttuuri ja saamelaiselinkeinot ovat riippuvaisia luontaiselinkeinoista, kuten poronhoidosta, saamelaisten perinteisillä asuinalueilla. Pöytäkirjan 1 artiklan mukaan saamelaisille saadaan myöntää yksinoikeuksia poronhoidon harjoittamiseen perinteisillä saamelaisalueilla. Pöytäkirjan 2 artiklan mukaan pöytäkirja voidaan laajentaa koskemaan muitakin perinteisiin saamelaiselinkeinoihin liittyviä saamelaisten yksinoikeuksia niiden vastaisen kehityksen huomioon ottamiseksi. Neuvosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta sekä Euroopan parlamenttia ja alueiden komiteaa kuultuaan tehdä tarvittavat muutokset pöytäkirjaan.

Lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjan, jolla on "sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla" Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen nojalla, 22 artiklan mukaan unioni kunnioittaa kulttuurista, uskonnollista ja kielellistä monimuotoisuutta. Kulttuurien ja kielten monimuotoisuuden kunnioittamisesta määrätään myös Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklan 3 kohdassa. Artiklat voivat osaltaan vaikuttaa myös saamelaiden oikeuteen alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Pohjoismaisesta saamelaissopimuksesta saavutettiin Norjan, Ruotsin ja Suomen välillä alustava neuvottelutulos joulukuussa 2016 ja valtioiden neuvotteluvaltuuskuntien puheenjohtajat parafoivat sopimustekstin 13.1.2017. Sopimuksen tarkoituksena on vahvistaa saamelaiden oikeudet siten, että saamelaiset voivat säilyttää, harjoittaa ja kehittää kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämänsä niin, että valtionrajat häiritsevät tätä mahdollisimman vähän. Sopimus turvaa alkuperäiskansa saamelaiden perustuslaillisen oikeuden oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Sopimuksen allekirjoittamista koskevassa artiklassa todetaan, että sopimus annetaan ennen sen allekirjoittamista kaikkien kolmen maan saamelaiskäräjien hyväksyttäväksi. Oikeusministeriön antoi 15.2.2017 päivätyllä kirjeellä sopimuksen sen 42 artiklan mukaisesti Suomen saamelaiskäräjien hyväksyttäväksi. Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjät päättivät yhdessä saamelaiden parlamentaarissa neuvostossa 7.12.2017, että hallituksille tehdään esitys neuvotella pohjoismaista saamelaissopimusta uudelleen. Kesäkuussa 2018 Saamelainen parlamentaarinen neuvosto teki kolmelle hallitukselle ehdotuksen sopimustekstin muuttamisesta tietyiltä osin.

Saamelaisen määritelmä

Kansainväliseen oikeuteen ei sisälly alkuperäiskansan määrittelyä. Esimerkiksi ILO sopimus nro 169 määrittää ainoastaan, mihin ryhmiin sopimusta sovelletaan. Kansainvälisellä tasolla siteeratuin alkuperäiskansaan kuuluvan henkilön määrittely on YK:n ihmisoikeusneuvoston edeltäjän ihmisoikeustoimikunnan syrjinnän estämistä ja vähemmistöjen suojelua käsitelleen alatoimikunnan erityisraportoijan Jose R. Martinez Cobon laatima käsite, jonka mukaan alkuperäiskansahenkilö kuuluu alkuperäisväestöön itseidentifikaation kautta (ryhmätietoisuus) ja hänet tunnustetaan ja hyväksytään alkuperäisväestön taholta jäseneksi (ryhmän hyväksyntä) (UN Doc. E/CN.4/Sub.2/1986/7 and Add. 1-4).

Kansainväliset normit ovat kehittyneet painottamaan aiempaa enemmän alkuperäiskansojen oikeutta päättää siitä, keitä siihen kuuluu, eli niin sanottua ryhmähyväksyntää itseidentifikaation ohella (esim. Heinämäki et al, 2017). Myös perustuslakivaliokunta on todennut, että kansainvälisessä oikeudessa painotetaan alkuperäiskansan jäsenyyttä käsiteltäessä paitsi henkilön itseidentifikaatiota myös sitä, että ryhmän pitää hyväksyä hänet jäsenekseen (PeVM 13/2014 vp).

YK:n rotusyrjintäkomitea on vuosina 2003 ja 2009 toistanut jo vuonna 1990 ensimmäisen kerran antamansa suosituksen siitä, että Suomen tulisi saamelaiskäräjälain 3 §:ää sovellettaessa antaa enemmän merkitystä henkilön itseidentifikaatiolle. Vuonna 2012 komitea nosti esiin myös saamelaiden ryhmähyväksynnän merkityksen. Komitea suositteli, että sopimusvaltio saamelaiskäräjistä annettua lakia uudistaessaan lisää saamelaiskäräjien päätösvaltaa saamelaiden kulttuuri-itsehallintoon liittyvissä asioissa perinteisesti asuttamilla alueilla. YK:n rotusyrjinnän vastainen komitea toisti vuonna 2017 Suomelle antamissa päätelmissään alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan yleissuosituksensa nro 23 (1997) mukaisesti suosituksensa, että määriteltäessä, kenellä on äänioikeus saamelaiskäräjien vaaleissa, sopimusvaltion olisi annettava asianmukainen painoarvo saamelaiden itsemääräämisoikeudelle, joka liittyy heidän asemaansa Suomessa, heidän

oikeudelleen määrätä omasta jäsenyydestään ja oikeudelleen siihen, ettei heitä pakkosulauteta (ks. CERD/C/FIN/CO/20–22, kohta 12).

Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen asiantuntijakomitea lausui vuonna 2001 kantanaan, että määritelmää koskeva asia tulisi priorisoida ja siinä tulisi saamelaisia asiaankuuluvalla tavalla kuullen pyrkiä saamaan aikaan ratkaisu, joka edesauttaisi sitä, että saamelaiset voisivat ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan ja säilyttää identiteettinsä olennaiset ainesosat. Vuonna 2006 komitea kehotti jatkamaan asian käsittelyä saamelaiskäräjien kanssa pitäen mielessä, että saamelaiskäräjät on ilmaissut puoltavansa nykyistä enemmän kielellisiin perusteisiin perustuvaa määrittelyä. Tässä tarkastelussa komitea kehotti pohtimaan, onko tyydyttävää, että määritelmän eräät avainkysymykset ovat pelkästään tuomioistuinratkaisun varassa. Vuonna 2010 komitea palasi tähän kysymykseen neuvoen pohtimaan sitä, vaarantuiko mahdollisesti oikeusvarmuus pelkästään tuomioistuinratkaisuun perustuvasta määritelmästä.

Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen selitysmuistiossa tähdennetään sitä, että kansallisen vähemmistöön kuuluvan henkilön oikeutta vapaasti valita, kohdellaanko häntä vähemmistöön kuuluvana vai ei, ei ole ymmärrettävä siten, että yksilöllä olisi oikeus mielivaltaisesti valita, kuuluuko hän vähemmistöön, vaan hänen subjektiiviseen valintaansa tulee erottamattomasti liittyä yksilön identiteetin kannalta merkityksellisiä objektiivisia kriteereitä (3 artikla).

YK:n alkuperäiskansojen oikeuksista antaman julistuksen 8 artiklan 1 kohdan mukaan alkuperäiskansoilla ja niihin kuuluvilla yksilöillä on oikeus siihen, ettei heitä pakkosulauteta eikä kulttuuria tuhota. Julistuksen 9 artiklan mukaan alkuperäiskansoilla ja niihin kuuluvilla yksilöillä on oikeus kuulua alkuperäisyhteisöön tai alkuperäiskansakuntaan kyseisen yhteisön tai kansakunnan perinteiden ja tapojen mukaisesti. Oikeuden käyttämisestä ei saa seurata minkäänlaista syrjintää. Julistuksen 33 artiklan mukaan alkuperäiskansoilla on oikeus määrätä omasta identiteetistään tai jäsenyydestään tapojensa ja perinteidensä mukaisesti sekä oikeus määrätä toimielintensä rakenteet ja valita niiden jäsenet omia menettelyjään noudattaen. YK:n ihmisoikeuskomitean linjausten valossa ryhmän päätösvaltaa rajoittaa tarve osoittaa yksilön oikeuksien rajoittamiselle objektiivinen ja kohtuullinen oikeutus sekä rajoituksen tarpeellisuus koko ryhmän hyvinvoinnin ja elinkyvyn kannalta.

Yksilön itseidentifikaatioon liittyen YK:n rotusyrjinnän vastainen komitea on antanut yleisen suosituksen n:o 8, jonka mukaan henkilön identifioitumisen ryhmän jäseneksi tulee perustua hänen samaistumiseensa tähän ryhmään, ellei päinvastaista näyttöä ilmene (General Recommendation VIII, Identification with a particular racial or ethnic group (Art. 1, par. 1 & 4), 22.8.1990, A/45/18).

Parafoidun pohjoismaisen saamelaisopimuksen 13 artikla sisältää seuraavan määräyksen saamelaiskäräjien äänestysluettelosta: ”Henkilö, joka pitää itseään saamelaisena ja a) jolla on saamen kieli kotikielenä, tai b) jonka jollain vanhemmalla, isovanhemmalla tai isoisovanhemmalla on ollut saamen kieli kotikielenä, tai c) jonka joku vanhemmista on tai on ollut Saamelaiskäräjien äänestysluettelossa, on oikeus, jos muut kuten ikää, kansalaisuutta ja väestökirjanpitoa koskevat vaatimukset täyttyvät, tulla otetuksi Saamelaiskäräjien äänestysluetteloon Norjassa, Ruotsissa tai Suomessa. Saamelaiskäräjät voivat tehdä yhteistyötä yllä mainitun määräyksen täytäntöönpanossa kansallisen lainsäädännön mukaisesti.” Artikla vastaa pitkälti Norjan nykyistä lainsäädäntöä äänestysluetteloon ottamisesta.

Pohjoismaisen saamelais sopimuksen äänestysluetteloa koskevassa artiklassa määritellään, kenellä on oikeus tulla otetuksi saamelaiskäräjien äänestysluettelo, eli kenellä on oikeus äänestää saamelaiskäräjien vaaleissa. Artiklassa ei siis ole kyse niin sanotusta saamelaismääritelmästä, eikä sillä määritellä henkilöitä, joita sopimus kokonaisuudessaan koskee. Artikla sisältää sekä subjektiivisia että objektiivisia kriteereitä. Sopimus sisältää myös johdantolauseen koskien äänestysluetteloa.

Neuvotteluvollisuus

Neuvotteluvolvoite sisältyy joko nimenomaisesti tai välillisesti alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan julistuksen 18 artiklaan (pääöksentekoon osallistuminen), 19 artiklaan (ennakkosuostumuksen saaminen toimiin, jotka voivat vaikuttaa alkuperäiskansoihin), 23 artiklaan (osallistuminen ohjelmista päättämiseen), 30 artiklan 2 kohtaan (alkuperäiskansojen alueiden käyttäminen sotilaalliseen toimintaan), 32 artiklan 2 kohtaan (ennakkosuostumuksen saaminen hankkeisiin, jotka vaikuttavat alkuperäiskansojen maihin, alueisiin tai luonnonvaroihin), 36 artiklan 2 kohtaan (toimet, joilla helpotetaan yhteyksiä yli rajojen) ja 38 artiklaan (toimet julistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi).

Alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan julistuksen 18 artiklan mukaan alkuperäiskansoilla on oikeus osallistua omien toimintaperiaatteidensa mukaisesti valittujen edustajiensa kautta päätöksentekoon asioissa, jotka voivat vaikuttaa näiden kansojen oikeuksiin. Julistuksen 18 artikla korostaa samalla alkuperäiskansojen oikeutta vapaasti määritellä yhteisöjensä sisällä, kuka niitä edustaa päätöksenteossa. Alkuperäiskansajulistuksen 19 artiklan mukaan valtiot neuvottelevat vilpittömässä mielessä ja toimivat yhteistyössä kyseisten alkuperäiskansojen kanssa näiden omien edustuselinten kautta saadakseen niiden vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen ennen kuin valtiot hyväksyvät ja panevat täytäntöön lainsäädännöllisiä tai hallinnollisia toimia, jotka voivat vaikuttaa alkuperäiskansoihin. Julistuksen mukainen vapaa ja tietoon perustuva ennakkosuostumus edellyttää vapautta voimakeinoista, pakosta, uhkailusta, manipuloinnista tai painostuksesta. Suostumusta tulee pyytää. Jotta ennakkosuostumus olisi tietoon perustuvaa, alkuperäiskansan edustajille tulee antaa kaikki asian kannalta merkittävät tiedot sekä niiden harkintaan ja käsittelyyn tulee varata riittävästi aikaa. Tiedot tulee antaa kielellä, jota alkuperäiskansa helposti ymmärtää. Alkuperäiskansoilla on oikeus saada tietoja myös riippumattomista lähteistä päätöksentekonsa tueksi. Suostumus edellyttää, että alkuperäiskansalle annetaan mahdollisuus puoltaa tai vastustaa asiaa, johon suostumusta pyydetään. Alkuperäiskansajulistuksen 32 artiklan 2 kohdassa määrätään tarkemmin neuvotteluvolvoitteesta, kun kyse on hankkeista, jotka vaikuttavat alkuperäiskansojen maihin tai alueisiin ja muihin luonnonvaroihin, erityisesti kehitettäessä, käytettäessä tai hyödynnettäessä mineraali- tai vesivaroja tai muita luonnonvaroja.

ILO-sopimus nro 169 edellyttää neuvotteluja alkuperäiskansojen kanssa heitä koskevia asioita käsiteltäessä. Sopimuksen 6 artiklan mukaan hallitusten on asianmukaisella tavalla neuvoteltava alkuperäiskansojen ja erityisesti näiden edustuselinten kanssa aina, kun harkitaan lainsäädännöllisiä ja hallinnollisia toimenpiteitä, joilla voi olla näihin kansoihin välitön vaikutus. Neuvottelut on käytävä vilpittömin mielin ja olosuhteisiin katsoen asianmukaisella tavalla pyrkimyksenä saavuttaa yhteisymmärrys tai hyväksyntä ehdotetuille toimenpiteille.

Myös 15 artiklan 2 kohta (maahan kohdistuvien tutkimus- tai hyödyntämishjelmien aloittaminen tai niitä koskevien lupien myöntäminen), 17 artiklan 2 kohta (kelpoisuus luovuttaa alkuperäiskansayhteisön maita tai siirtää niihin liittyviä oikeuksia yhteisön ulkopuolisille), 22

artiklan 3 kohta (erityiskoulutusohjelmien järjestäminen ja toiminta) ja 28 artiklan 1 kohta (toimenpiteet sen saavuttamiseksi, että alkuperäiskansoihin kuuluvat lapset opetetaan lukemaan ja kirjoittamaan äidinkieltään) edellyttävät neuvotteluja näissä sopimusmääräyksissä tarkoitetuista asioista. Neuvotteluelvoite voi syntyä myös sopimuksen 2, 4, 7 ja 16 artiklojen perusteella.

ILO:n asiantuntijakomitean tulkintasuosituksen (ILO CEACR General Observation, Indigenous and Tribal Peoples, Document No iloex 052011GENS20) mukaan neuvotteluelvoite koskee viranomaisia. Neuvotteluiden tulee olla säännöllistä menettelyä, jossa asia käsitellään kokonaan ja vilpittömässä mielessä. Niiden tulee olla aitoa viranomaisten ja alkuperäiskansojen väliseen mielipiteen vaihtoon ja ymmärtämykseen sekä keskinäiseen kunnioitukseen perustuvaa vuoropuhelua, jolla pyritään aidosti saavuttamaan yhteinen näkemys. Neuvotteluelvoitteen täyttämiseksi tulee perustaa asianmukaiset kansallisen tason menettelyt, jotka ovat vallitsevia olosuhteita vastaavat. Neuvottelut tulee käydä alkuperäiskansoja edustavien instituutioiden kanssa lainsäädäntöön ja hallinnollisiin toimenpiteisiin liittyvissä asioissa. Neuvotteluiden tarkoituksena tulee olla yhteisymmärrykseen pääseminen tai alkuperäiskansan hyväksynnän saaminen. Neuvotteluelvollisuus ei kuitenkaan sisällä alkuperäiskansan mahdollisuutta veto-oikeuteen neuvottelujen lopputuloksen suhteen. Yhteisesti sovittujen ratkaisujen aikaansaaminen on silti vuoropuhelun olennaisimpia seikkoja.

Yhteisymmärrys tai hyväksyntä perustuu Free, Prior and Informed Consent –käsitteeseen, johon on viitattu myös YK:n alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan julistuksen yhteydessä. Käsitteen mukaan alkuperäiskansaan ei saa kohdistaa painostusta tai manipulaatiota päätöksenteon yhteydessä. Osallistumisen on tapahduttava hyvissä ajoin päätöksentekoa edeltävissä vaiheissa. Alkuperäiskansalle on annettava tarpeellinen, kattava tieto asiasta ja sen vaikutuksista. Asiasta on käytävä vilpittömän ja tasapuolisen neuvottelu, johon kuuluu molemminpuolinen arvostus ja yhdenvertainen osallistuminen. Neuvottelut käydään valmistelun sellaisessa vaiheessa, että vaikutusmahdollisuus on todellinen.

Biodiversiteettisopimukseen liittyvä Nagoyan pöytäkirja geenivarojen saannista ja saatavuudesta sekä niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaisesta ja tasapuolisesta jaosta edellyttää, että valtio ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin varmistaakseen alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen mahdollisuudet osallistua prosessiin ja antaa suostumuksensa silloin, kun on kyse heidän hallussaan olevista geenivaroista tai niihin liittyvästä perinteisestä tietämyksestä. Euroopan unioni, Suomi ja useat muut unionin jäsenvaltiot ovat allekirjoittaneet Nagoyan pöytäkirjan 23.6.2011. Suomessa Nagoyan pöytäkirja on toimeenpantu ns. geenivaralalla (384/2016), mutta käytännössä sen saamelaisia koskevia pykälä ei ole vielä toimeenpantu.

KP-sopimuksen 27 artiklan mukaan niissä valtioissa, joissa on kansallisia, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöjä, tällaisiin vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään. Saman sopimuksen 1 artiklassa määrätään kansojen itsemääräämisoikeudesta. Saamelaisia pidetään sekä kansana että alkuperäiskansana. YK:n ihmisoikeuskomitean mukaan KP-sopimuksen 27 artikla yhdessä KP-sopimuksen 1 artiklan kanssa turvaa joissain alkuperäiskansan kannalta poikkeuksellisissa tilanteissa neuvotteluelvollisuuden jopa niin vahvasti, että se on luonteeltaan ennakkosuostumuksen kaltainen (Poma Poma v. Peru, CCPR/C/95/D/1457/2006, 24.4.2009). Linjaus liittyy tapaukseen, jossa valtion toimet ovat olennaisesti haitanneet kyseisen yhteisön mahdollisuuksia jatkaa perinteistä elinkeinoelämäänsä ja valtio on näin ollen toiminut myös 27 artiklan vastaisesti. Myös YK:n rotusyrjinnän poistamista

käsittelevä komitea (CERD) ja taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea (CESCR) ovat enenevässä määrin tunnustaneet alkuperäiskansojen vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen. Sopimusvalvontaelimet ovat loppupäätelmissään muun muassa vaatineet sopimusvaltioita varmistamaan, että tietyissä tapauksissa alkuperäiskansojen konsultaatiolla tavoitellaan suostumusta.

Vuonna 2017 YK:n rotusyrjintäkomitea totesi Suomelle antamissaan loppupäätelmissä, että komiteaa huolestuttaa edelleen se, ettei saamelaisiin vaikuttavissa hallituksen toimissa noudateta johdonmukaisesti vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatetta. Komitea kehottaa Suomea hankkimaan saamelaisten vapaa ja tietoon perustuva ennakkosuostumus ennen kuin se hyväksyy hankkeita, jotka vaikuttavat saamelaisten perinteisten maa-alueiden ja luonnonvarojen käyttöön ja kehittämiseen. Sopimusvaltion olisi myös varmistettava, että ennen kuin se myöntää toimilupia tai suunnittelee toimintoja saamelaisten kotiseutualueelle, kulttuuriset, sosiaaliset ja ympäristövaikutukset arvioidaan asianmukaisesti yhteistyössä niiden yhteisöjen kanssa, joihin kulloinkin toimenpide vaikuttaa.

Euroopan neuvoston ministerikomitea on vuonna 2012 kiinnittänyt huomiota neuvottelumenettelyssä Suomessa ilmenneisiin puutteisiin ottaessaan kantaa kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanoon. Neuvottelumenettelyjen puutteisiin ja tarpeisiin niiden kehittämiseksi on kiinnittänyt huomiota myös YK:n alkuperäiskansojen ihmis- ja perusoikeuksien tilan erityisraportoiija James Anaya raportoidessaan vuonna 2011 ihmisoikeusneuvostolle saamelaisten asemasta Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa. Myös erityisraportoiija Tauli-Corpus on vuonna 2016 antamissaan suosituksissa todennut seuraavaa liittyen saamelaisten osallistumisoikeuksiin: ”Jotta voitaisiin varmistaa se, ettei Metsähallituksesta annetun lain täytäntöönpano rapauta saamelaisten ihmisoikeuksia, saamelaiskäräjille, kolttien kyläkokoukselle sekä asianosaisille saamelaisyhteisöille tulisi taata aiempaa suurempi sananvalta asiaan liittyvissä prosesseissa. Vähintään laissa asetettuihin kuntakohtaisiin neuvottelukuntiin tulisi tulla täysi ja tehokas saamelaisedustus ja edustajille tulisi antaa selkeästi määritelty valtuutus arvioida kaikkien toimien mahdollisia vaikutuksia saamelaisten oikeuteen ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan ennen kuin mitään lupia myönnetään. Tällaisten lupien myöntämisestä tulisi pidättäytyä kokonaan, jos on olemassa vaara, että toiminta horjuttaa saamelaisten tai kolttien elinkeinojen ja kulttuurin harjoittamisolosuhteita tai jos ne aiheuttavat merkittävää vahinkoa poronhoidolle (A/HRC/33/42/Add.3, epävirallinen suomennos, kohta 88).

Parafoitu pohjoismainen saamelaissopimus sisältää niin ikään neuvotteluelvoitetta koskevia määräyksiä. Sopimuksen 17 artiklan mukaan valtio neuvottelee saamelaiskäräjien kanssa säädettäessä lakeja, tehtäessä päätöksiä sekä ryhdyttäessä muihin toimiin, joilla voi olla erityistä merkitystä saamelaisille. Neuvottelut käydään hyvässä hengessä, pyrkimyksenä saavuttaa yksimielisyys saamelaiskäräjien kanssa tai saada saamelaiskäräjien suostumus ennen päätöksentekoa. Valtiot ilmoittavat saamelaiskäräjille mahdollisimman pian aloittaessaan työskentelyn tällaisissa asioissa. Määräys korostaa viranomaisten ja saamelaiskäräjien tosiasiallista yhteistyötä ja vastaa siten sisällöltään pitkälti alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen 19 artiklaa. Pohjoismaisen saamelaissopimuksen artiklassa 18 määrätään puolestaan valtioiden rajoitetummasta velvoitteesta neuvotella muiden saamelaisia edustavien tahojen kanssa. Sopimuksen opetusta koskevassa 23 artiklassa viitataan artiklaan 17 ja neuvotteluelvoitetta tulee huomioida myös sovellettaessa muun muassa 30 artiklaa. Artikla 32 sisältää saamelaisten osallisuutta luonnonvarojen hallinnoinnissa koskevan erillisen määräyksen. Sopimuksen 30 artiklan 1 kohdassa määrätään luonnonvaroihin puuttumisesta tai niiden muuttuneesta käytöstä seuraavaa: ”Kun valtiot

harkitsevat saamelaisalueiden luonnonvaroja koskevia toimenpiteitä tai niiden käyttötarkoituksen muutosta tai lupien myöntämistä näihin, valtiot kiinnittävät erityistä huomiota siihen, etteivät toimenpiteet tai muuttunut käyttötarkoitus aiheuta huomattavaa haittaa saamen kielelle, kulttuurille tai yhteiskuntaelämälle. Kun toimenpiteen tai muutoksen sallimista harkitaan, valtiot huolehtivat sitä silmälläpitäen siitä, että eri toimenpiteiden kokonaisvaikutus saamelaiseen kulttuuriin, kieleen ja yhteiskuntaelämään alueella huomioidaan.”

Ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsin hallitusmuodon 1 luvun 2 §:n 6 momentissa saamelaiset mainitaan kansana. Säännöksen mukaan saamen kansan sekä etnisten, kielellisten ja uskonnollisten vähemmistöjen mahdollisuuksia ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan ja yhteisöelämäänsä tulee edistää. Säännös lisättiin hallitusmuotoon vuonna 2010.

Ruotsin saamelaiskäräjälaki on vuodelta 1992 (sametingslag 1992:1433). Siinä säädetään saamelaiskäräjien tehtävistä, kokoonpanosta, hallituksesta ja lautakunnista sekä asioiden käsittelystä. Laissa säädetään myös saamelaiskäräjävaaleista. Laki sisältää myös saamelaismääritelmän. Laissa ei ole säännöstä käräjien kuulemisesta tai neuvotteluvelvollisuudesta.

Ruotsin saamelaiskäräjien tehtävänä on toimia elävän saamelaiskulttuurin puolesta ja tehdä aloitteita toiminnaksi ja ehdotuksia toimenpiteiksi, jotka edistävät kulttuuria. Käräjien tehtäviin kuuluu erityisesti päättää valtionavuista saamelaisten hyväksi, valita jäsenet saamelaiskouluhallitukseen, päättää tavoitteista ja johtaa saamen kieleen liittyvää työtä, myötävaikuttaa yhteiskuntasuunnitteluun ja valvoa saamelaisten tarpeiden huomioimista, erityisesti poronhoidon etuja maan ja veden käytössä, tiedottaa saamelaisista olosuhteista ja suorittaa muut sille laissa tai asetuksessa annetut tehtävät. Saamelaiskäräjät on Ruotsin hallituksen alainen viranomainen.

Saamelaismääritelmää koskeva säännös on Ruotsin saamelaiskäräjälain 1 luvun 2 §:ssä. Sen mukaan saamelaisella tarkoitetaan henkilöä, joka pitää itseään saamelaisena ja 1) osoittaa todennäköiseksi sen, että hänellä on tai on ollut saame kotikielenä, 2) osoittaa todennäköiseksi että jollakulla hänen vanhemmistaan tai isovanhemmistaan on tai on ollut saame kotikielenä, tai 3) jolla on vanhempi joka on tai on ollut saamelaiskäräjien vaaliluettelossa. Säännöksen esitöissä (Prop. 1992/93:32) todetaan, että pykälän muotoilussa on otettu mallia Norjan sääntelystä. Kieltä koskevan muotoilun katsotaan vastaavan lähestulkoon Suomen sääntelyä, mutta esitöissä todetaan, että kotikielen käsite on hieman laajempi, koska merkitystä ei anneta sille, onko ensin opittu kieli saame vai ruotsi. Pääasia on, että kieltä on käytetty kodissa. Ruotsissa otettiin käyttöön kotikielikäsite lähinnä sen takia, että kieliedellytys sisältyi Norjan ja Suomen lainsäädäntöön. Saamelaiskäräjien vaaliluetteloa ei Norjassa ja Ruotsissa nähdä etnisenä luettelona saamelaisista.

Myös Ruotsissa alustava vaaliluettelo pidetään esillä tarkistamista varten. Kuka tahansa vaaliluetteloon hyväksytty henkilö voi valittaa siitä, että joku muu on otettu vaaliluetteloon. Henkilö, jota ei ole otettu vaaliluetteloon, voi valittaa tästä päätöksestä.

Ruotsin saamelaiskäräjälain 3 luvun 5 a §:n mukaan vaaliluetteloon merkitsemistä koskeva valitus tehdään lääninhallitukselle, jonka päätös asiassa on lopullinen.

Ruotsissa on laadittu lakiehdotus neuvotteluista saamelaisia koskevissa asioissa (Konsultation i frågor som rör det samiska folket, Ds 2017:43). Ehdotus on syyskuussa 2017 lähetetty lausuntokierrokselle.

Norja

Norjan perustuslain 108 §:n mukaan valtion viranomaisten velvollisuutena on toimia siten, että saamelainen kansanryhmä voi turvata ja kehittää kieltään, kulttuuriaan ja yhteisöelämäänsä. Säännös on lisätty perustuslakiin vuonna 1988 ja sitä on muutettu 2006 ja 2014.

Norjan saamelaislaki (Sameloven) on vuodelta 1987 (LOV 198706-12 nr 56). Sen mukaan Norjan saamelaiskäräjien tehtäviin kuuluvat kaikki ne asiat, jotka käräjät katsoo koskevan sanottua kansanryhmää. Lain mukaan viranomaisten on kuultava käräjiä ennen päätöksen tekemistä asioissa, jotka kuuluvat käräjien toimivaltaan. Laissa on myös säännökset saamen kielestä ja käräjien vaaleista mukaan lukien saamelaismääritelmä sekä säännös saamenlipusta.

Norjassa ei ole käräjien kanssa käytävistä neuvotteluista säädetty laissa. Sen sijaan silloiset saamelaiskäräjien presidentti ja saamelaisasioista vastaava ministeri allekirjoittivat 11.5.2005 niin sanotun neuvottelusopimuksen (konsultasjonsavtal) jonka käräjät hyväksyi 1.6.2005 ja joka vahvistettiin kuninkaan resoluutiolla 1.7.2005.

Sopimuksen tavoitteena on, että valtiolliset viranomaiset ja käräjät pääsisivät yhteisymmärrykseen saamelaisia suoraan koskevista laki- ja muista hankkeista. Käräjillä on myös mahdollisuus tuoda asioita neuvotteluiden piiriin. Sopimus ei myönnä käräjille veto-oikeutta asioissa, jotka koskevat saamelaisia. Sen sijaan sopimus antaa käräjille mahdollisuuden vaikuttaa ja tulla kuulluksi. Sopimuksen mukaan näkemuserot viranomaisen ja käräjien välillä tuodaan esiin asian käsittelyssä hallituksessa ja eduskunnassa. Sopimuksessa on todettu mihin asioihin neuvottelumenettelyä sovelletaan, viranomaisten tiedonantovelvollisuudesta ja siitä, että tieto voidaan pitää luottamuksellisena.

Sopimuksen mukaan neuvottelut käydään avoimin mielin ja tavoitteena on yhteisymmärrykseen pääseminen. Neuvotteluja jatketaan niin kauan kuin osapuolet katsovat yhteisymmärryksen löytämisen olevan mahdollista. Neuvotteluista laaditaan pöytäkirja. Mahdollisten erillisten lisäselvitysten hankkimisesta pyritään pääsemään yksimielisyyteen. Mikäli valtio aikoo kuulla myös muita saamelaisia tahoja, kuten paikallisedustajia, siitä on tiedotettava käräjiä ja neuvottelumenettelyiden yhteensovittamisesta on keskusteltava käräjien kanssa.

Sopimuksen mukaan saamelaiskäräjien presidentti tapaa puolivuositain saamelaisasioista vastaavan ministerin ja käräjät samoin puolivuositain ministeriöiden välisen saamelaisasioiden yhteistyöelimen (interdepartementale samordningsutvalget for samiske saker). Tapaamisista laaditaan julkinen pöytäkirja. Tapaamisissa käsitellään periaatteellisia asioita ja käynnissä olevia neuvotteluita.

Norjassa saamelaiskäräjät ja hallitus ovat päässeet yhteisymmärrykseen neuvotteluelvoitetta koskevista säännöksistä. Kyse on saamelaiskäräjälain uudesta luvusta. Hallitus tulee antamaan lakiehdotuksen eduskunnalle, jos Norjan saamelaiskäräjien täysistunto hyväksyy ehdotuksen.

Norjan saamelaisen määritelmää koskeva säännös on lain 2 luvun 6 §:ssä. Sen mukaan kaikki, jotka antavat ilmoituksen siitä, että he kokevat itsensä saamelaiseksi ja joilla a) on saame kotikielenä ("samisk som hjemmespråk"), tai b) on tai on ollut vanhempi, isovanhempi tai isoisovanhempi, jolla on kotikielenä saame, tai c) on sellaisen henkilön lapsi, joka on tai on ollut merkitty

vaaliluetteloon, voi vaatia itsensä merkittäväksi vaaliluetteloon. Norjan saamelaislain esitöissä (Ot.prp.nr.33 (1986–1987) kohta 11, s. 119) todetaan, että kohdat a) ja b) vastaavat niitä ehtoja, joita sovelletaan arvioitaessa Suomessa oikeutta äänestää saamelaisvaltuuskunnan vaaleissa. Norjan saamelaislain valmistelun aikaan Suomessa sovellettiin asetusta saamelaisvaltuuskunnasta (824/1973), jonka mukainen saamelaisen määritelmä kuului: ”Saamelaisella tarkoitetaan tässä asetuksessa henkilöä, jonka tai jonka vanhemmista tai isovanhemmista ainakin yhden Pohjoismaisen Saamelaisneuvoston Suomen jaoston vuonna 1962 suorittaman väestötutkimuksen mukaan taikka muuten todetaan oppineen saamen kielen ensimmäisenä kielenään”.

Edelleen Norjan saamelaislain esitöiden mukaan kotikielellä tarkoitetaan kieltä, jota henkilö on käyttänyt kotona lapsuudessaan. Usein tässä yhteydessä käytetään myös sanaa ”äidinkieli”. Jos henkilö on käyttänyt useita kieliä kotona lapsuudessaan, riittää esitöiden mukaan, että saame on ollut yksi näistä, ellei saamea ole käytetty vain hyvin vähän. Lisäksi käsitteestä kotikieli todetaan, että se opitaan kotona vanhemmilta, lähisuvulta tai muilta läheisiltä. Esitöiden mukaan vanhempaan rinnastetaan b-kohdan tulkinnassa adoptiovanhempi, mutta ei sijaisvanhempia.

Vaalirekisteriin kohdistuu julkisuuden luoma kontrolli, koska vaalirekisteri julkaistaan ennen saamelaiskäräjävaaleja.

Norjan lainsäädännön mukaan valitus koskien vaaliluetteloon merkitsemistä tehdään saamelaiskäräjille (FOR 2008-12-19 nr 1480: Forskrift om valg til Sametinget § 76). Saamelaiskäräjien päätöksestä on mahdollista valittaa alioikeuteen yleisten valitusta koskevien säännösten mukaan. Norjan viranomaisten antamien tietojen mukaan vaaliluetteloon merkitsemistä koskevassa asiassa ei ole koskaan valitettu.

2.3 Nykytilan arviointi

Saamelaisen määritelmä

Saamelaiskäräjälain sääntelyä saamelaisen määritelmästä voidaan pitää ongelmallisena ennen muuta siltä osin kuin kyse on maa-, veronkanto- tai henkikirjoihin tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi merkittyjen henkilöiden jälkeläisistä. Näissä asiakirjoissa on merkintöjä muistakin saamelaisten nykyisellä kotiseutualueella menneisyydessä asuneista ihmisistä kuin saamelaisista, eikä asiakirjamerkintä sellaisenaan siten välttämättä osoita henkilön polveutuvan saamelaisesta suvusta.

Kieliperustetta on käytännössä sovellettu neljänteen sukupolveen voimassa olevan säännöksen 1 momentin 1 ja 3 kohdan perusteella. Voimassa olevan momentin 3 kohdan kriteerinä on, että ainakin yksi kyseisen henkilön vanhemmista on merkitty tai olisi voitu merkitä äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa. Jos henkilön yhden vanhemman isovanhempi on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään, henkilön vanhempi olisi voitu merkitä vaaliluetteloon. Toisin sanoen henkilö, joka pitää itseään saamelaisena, voidaan voimassa olevan lain perusteella merkitä vaaliluetteloon, jos yksi hänen isoisovanhempansa on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään. Säännös on tältä osin epäselvästi muotoiltu.

Oikeuskirjallisuudessa (Heinämäki et al, 2017) on katsottu, että säännöksen kirjoitusasu on sellainen, ettei se hyvin mahdollista lain kirjaimeen perustuvaa tulkintaa. Erityisesti aikarajan puuttuminen säännöksen 1 momentin 2 kohdasta on pidetty ongelmallisena. Selvityksissä on käynyt ilmi, että saamelaismääritelmän nykyinen soveltamiskäytäntö on joiltakin osin epä johdonmukainen ja että niin sanottu kokonaisharkinta on osoittautunut ongelmalliseksi (katso Heinämäki et al, 2017).

Nykyisen määritelmän osin epäjohdonmukainen tulkinta aiheuttaa ristiriitoja, mikä osaltaan heikentää saamelaiskäräjien toimintamahdollisuuksia.

Saamelaismääritelmään liittyvä epävarmuus on ongelmallinen kaikkien osapuolten oikeusturvan kannalta ja epäselvä tilanne kuormittaa sekä saamelaiskäräjiä että oikeuslaitosta. Saamelaiskäräjät on katsonut, ettei nykyinen laki ja sen tulkinta vastaa sitä, keitä saamelaiset itse tunnistavat jäsenikseen ja jopa että jatkuessaan tilanne voisi johtaa pakkoassimilaatioon. Kansainvälisissä ihmisoikeuselimissä on vireillä yksilövalituksia vuoden 2015 saamelaiskäräjävaaleista ja vaaliluetteloon merkitsemisestä. Suomelle annetuissa kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelinten suosituksissa on korostettu sitä, että kun sopimusvaltio määrittelee, kenellä on äänioikeus saamelaiskäräjien vaaleissa, tulee saamelaisten itsemääräämisoikeus ottaa asiassa huomioon.

Sääntelyä saamelaisen määritelmästä on aiheellista tarkistaa. Nykyiseen määritelmään ”saamelainen”, näin otsikoituna, on saatettu liittää maankäyttöä ja -omistusta sekä elinkeinojen harjoittamista koskevia odotuksia. Tämä on aiheuttanut ristiriitoja ja vaikeuttanut lainuudistuksia. Sääntelyssä on syytä tuoda selkeästi esille, että kyse on pelkästään äänioikeudesta saamelaiskäräjien vaaleissa. Henkilön merkitsemisellä vaaliluetteloon ei olisi muita vaikutuksia saamelaisille muutoin perustuslain mukaan alkuperäiskansana kuuluvista oikeuksista ja niiden kehittämisestä. Säännöksen muotoilussa olisi syytä huomioida parafoidun pohjoismaisen saamelaissopimuksen yhteispohjoismainen määräys.

Saamelaiskäräjien yleinen toimivalta ja tehtävät

Saamelaiskäräjillä on yleinen toimivalta hoitaa saamelaisten omaa kieltä ja kulttuuria sekä heidän asemaansa alkuperäiskansana koskevat asiat. Saamelaiskäräjälain sääntelyä saamelaiskäräjien yleisestä toimivallasta ja tehtävistä olisi tarkoituksenmukaista tarkistaa siten, että laista kävisi ilmi saamelaiskäräjien tehtävä edistää ja kehittää saamelaisten asemaa alkuperäiskansana.

Saamelaiskäräjät laatii voimassa olevan lain mukaan vuosittain kertomuksensa valtioneuvostolle hallituksen kertomuksen laatimista varten. Saamelaiskäräjät toimittaa kertomuksensa tässä tarkoituksessa oikeusministeriölle, joka liittää kertomuksen sellaisenaan osaksi hallituksen kertomusta. Menettely ei ole omiaan lisäämään saamelaisia koskevien asioiden saamaa huomiota eduskunnassa. Säännöstä olisi aiheellista muuttaa siten, että saamelaiskäräjät toimittaisi kertomuksensa suoraan eduskunnalle.

Neuvotteluvollisuus

Voimassa oleva säännös viranomaisen velvollisuudesta neuvotella saamelaiskäräjien kanssa on maantieteellisesti rajattu koskemaan vain sellaisia toimenpiteitä, jotka koskevat säännökseen sisältyvässä luettelossa mainittuja toimenpiteitä saamelaisten kotiseutualueella.

Neuvotteluvollisuuden ulkopuolelle jäävät siten nykyisin kotiseutualueen ulkopuolella toteutettavaksi suunnitellut toimenpiteet silloinkin, kun niiden vaikutukset ulottuvat kotiseutualueelle. Neuvotteluvollisuus ei nykyisin koske myöskään sellaisia, vaikutuksensa kotiseutualueen ulkopuolelle ulottavia toimenpiteitä, jotka voivat merkittävästikin vaikuttaa saamelaisten kulttuuriin. Tällaisia ovat etenkin saamen kieleen liittyvät asiat.

Neuvotteluvollisuuden piiriin kuuluvien toimenpiteiden ja asioiden alaa on aiheellista laajentaa.

Laissa nykyisin tarkoitettu neuvotteluvollisuus ei perustuslakivaliokunnan kannan mukaan voi merkitä pidemmälle menevää menettelyllistä suojaa kuin hallintoasian asianosaisen oikeus tulla

kuulluksi omassa asiassa. Velvollisuuden oikeudellinen vaikuttavuus rajoittuu siihen, että viranomaisen on varattava saamelaiskäräjille tilaisuus tulla kuulluksi ja mahdollisuus neuvotella asiasta. Kuulemisen osalta kysymys on saamelaiskäräjille varattavasta tilaisuudesta lausua käsityksensä esimerkiksi kirjallisesti jostakin ehdotuksesta, jonka toteuttaminen vaikuttaisi saamelaisten asemaan. Neuvottelumahdollisuus tarkoittaa suoraa vuorovaikutusta viranomaisten edustajien kanssa (PeVM 17/1994 vp).

Tavanomaisen lausunnonantomahdollisuuden varaamisen on usein katsottu riittävän neuvotteluvollisuuden täyttämiseksi. Neuvotteluvollisuuden tarkoitus aidosta vuoropuhelusta viranomaisen ja saamelaiskäräjien kesken ei kuitenkaan toteudu pelkässä lausunnotmenettelyssä. Sääntelyä olisi aiheellista tarkistaa ja selventää kansainvälistä kehitystä paremmin vastaavaksi niin, että neuvottelu muodostuisi säädösperusteisesti tavanomaista lausunnotmenettelyä pidemmälle meneväksi muodoksi vaikuttaa viranomaisen päätöksentekoon.

Voimassa olevan neuvotteluelvoitteen toteutumisessa on esiintynyt puutteita, joihin muun muassa eduskunnan perustuslakivaliokunta, apulaisoikeuskansleri ja kansainväliset ihmisoikeuselimet ovat kiinnittäneet huomiota. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että saamelaisten oikeuksiin merkittävästi vaikuttavien lakiehdotuksien valmistelussa tulee korostuneesti huolehtia menettelyiden asianmukaisuudesta (PevL 5/2017 vp). Apulaisoikeuskansleri on Tenojoen kalastussopimusta koskevassa ratkaisussaan (OKV/12/21/2016) katsonut, että neuvotteluvollisuutta oli laiminlyöty, kun neuvottelut oli käyty niin myöhään, että saamelaiskäräjillä ei ollut aitoa lailla taattua vaikuttamismahdollisuutta lopputulokseen. Ratkaisun mukaan asian käsittely ei ollut tältä osin myöskään perustuslaissa ja hallintolaissa turvattu hyvän hallinnon näkökulmasta asianmukaista. Myös saamelaiskäräjät (esimerkiksi lausunto perustuslakivaliokunnalle 3.2.2016, dnro 61/D.a.4/2016) on monessa yhteydessä esittänyt huolensa neuvotteluelvoitteen puutteellisesta toteutumisesta.

Saamelaiskäräjien kokoonpano

Saamelaiskäräjiin kuuluu saamelaiskäräjälain mukaan 21 jäsentä ja neljä varajäsentä. Äänioikeutettujen saamelaisten lukumäärä on lain voimaantuloaikana lisääntynyt noin 4600 henkilöstä noin 5900 henkilöön.

Saamelaiskäräjissä tulee lain mukaan olla vähintään kolme jäsentä ja yksi varajäsen kustakin saamelaisten kotiseutualueen kunnasta. Säännöksen tavoitteena on varmistaa, että vähintään puolet saamelaiskäräjien jäsenistä valitaan kotiseutualueelta.

Saamelaisten kotiseutualueen kunnissa äänioikeutettujen saamelaisten lukumäärä jakaantui vuonna 2015 pidetyissä saamelaiskäräjien vaaleissa seuraavasti:

Enontekiö: 325

Inari: 1511

Sodankylä: 129

Utsjoki: 528

Saamelaiskäräjien kokoonpanoa ja sääntelyä kiintiöistä olisi aiheellista tarkistaa siten, että ne vastaisivat nykyistä paremmin kuntakohtaista äänioikeutettujen lukumäärää. Samalla on tärkeä varmistaa, että saamelaiskäräjillä on riittävä edustus kaikista kotiseutualueen kunnista ja että enemmistö valitaan jatkossakin kotiseutualueelta. Kotiseutualueen ulkopuolella asuville saamelaisille olisi aiheellista varata oma kiintiö.

Saamelaiskäräjien toimielimet ja toiminta

Vaaliluettelon ottamista ja siitä poistamista koskevaa menettelyä olisi syytä kehittää uudistamalla vaalilautakuntaa koskevia säännöksiä. Samoin muutoksenhakua voidaan kehittää siten, että ensimmäisenä muutoksenhakuvelimenä toimisi saamelaiskäräjien oikaisulautakunta, joka olisi toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton.

Osallistuminen saamelaiskäräjien toimielinten kokouksiin vaatii pitkiä matkustusaikoja ja yöpymisiä kokousten yhteydessä. Henkilökohtainen läsnäolo ei välttämättä ole kokouksessa päätettävien asioiden käsittelyn kannalta aina tarpeen, jos kokoukseen olisi mahdollista osallistua nykyaikaisia tietoteknisiä välineitä käyttämällä. Lakiin olisi syytä sisällyttää säännökset mahdollisuudesta osallistua käräjien toimielinten kokouksiin teknisen neuvotteluyhteyden avulla.

Toimivallan siirto

Saamelaiskäräjien kokoukselle kuuluvaa toimivaltaa on voimassa olevan lain nojalla mahdollista varsin laajasti siirtää käräjien muille toimielimille. Saamelaiskäräjien hallitus ja käräjien muut toimielimet voivat lain mukaan käyttää käräjille kuuluvaa toimivaltaa siten kuin saamelaiskäräjälaissa tai saamelaiskäräjien työjärjestyksessä säädetään. Laissa on lueteltu joitakin asioita, joissa toimivallan siirto on kielletty. Sääntelyä saamelaiskäräjien kokouksen toimivallasta ja sen siirtämisestä on aiheellista tarkistaa. Sääntelyn tulisi ilmentää saamelaiskäräjien kokouksen asemaa saamelaisten ylimpänä edustus- ja päätöksentekuelimenä.

Vaalilautakunta

Saamelaiskäräjien vaalilautakunta toimeenpanee saamelaiskäräjien vaalit ja laatii siihen liittyen vaaliluettelon äänioikeutetuista. Vaaliluettelon on pyynnöstä otettava siitä puuttuva saamelainen. Näin ollen vaalilautakunta päättää ensi asteessa siitä, onko hakija saamelaiskäräjälaissa tarkoitettu saamelainen ja onko hänet siten merkittävä vaaliluettelon.

Nykyisin vaalilautakunta käsittelee hakemuksia vaaliluettelon merkitsemisestä vain lyhyenä aikana vaalivuonna ennen vaalien toimittamista. Hakemukset on käytännössä myös jätettävä tänä aikana. Käytäntö on omiaan ruuhkauttamaan hakemuksia. Hakemukset on lisäksi käsiteltävä vaalilautakunnassa ja muutoksenhakuasteissa kiireellisesti. Lyhyt hakuaika kerran neljässä vuodessa saattaa myös vaikuttaa siten, että jotkut henkilöt luopuvat kokonaan hakemuksen jättämisestä. Sääntelyä ja käytäntöä on aiheellista kehittää niin, että hakemuksia voi jättää vaalilautakunnalle muinakin kuin vaalivuosina ja että vaalilautakunta käsittelee hakemukset ilman aiheetonta viivytystä. Tämä edellyttää, että vaalilautakunta asetetaan kulloinkin vaalikauden alussa. Lisäksi olisi syytä tarkistaa hakemusten jättämiseen liittyvää määräaikaa.

Vaalilautakuntaan kuuluu lain mukaan puheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Lautakunnassa tulee olla jäsen ja varajäsen jokaisesta saamelaisten kotiseutualueen kunnasta. Vaalilautakunnan kokoonpano on verraten suppea. Erityisesti vaaliluettelon merkitsemistä koskevien hakemusten käsittelyn kannalta olisi tärkeää, että lautakunta edustaisi lisäksi saamen eri kieliryhmiä. Vaatimus kotiseutualueen kaikista kunnista tulevasta edustuksesta ei riittävästi huomioi näitä näkökohtia. Sääntelyä on aiheellista tarkistaa.

Sääntelyä on aiheellista tarkistaa myös vaalilautakunnan jäsenten ja varajäsenten esteellisyyden arvioinnin selkeyttämiseksi. Myös vaalilain (714/1998) esteellisyyttä koskevia säännöksiä on tarkennettu (HE 16/2016 vp).

Äänestäminen

Äänioikeutettu voi lain mukaan käyttää äänioikeuttaan postin välityksellä, jolloin äänestysasiakirjat on lähetettävä vaalilautakunnalle kirjattuna lähetyksenä. Vaatimus on käytännössä aiheuttanut hankaluuksia. Postitoimipaikkoja on harvassa ja joskus kirjatusta lähetyksestä on saatettu periä maksu. Vaatimuksesta kirjata kirjeet olisi syytä luopua. Esimerkiksi vaalilaissa ei edellytetä kirjattua lähetystä.

Äänestyskäytäntöjä on aiheellista kehittää äänestäjien kannalta vaivattommiksi muun muassa pidentämällä vaalitoimitusta. Sähköinen äänestys olisi saamelaiskäräjien vaaleissa sinänsä toimiva ratkaisu. Se edellyttäisi kuitenkin verraten suurten taloudellisten resurssien osoittamista turvallisen äänestysjärjestelmän luomista varten. Kiertävän äänestysbussin käyttöönottoa saamelaisten kotiseutualueella voidaan ainakin toistaiseksi pitää riittävänä ja taloudelliselta kannalta toteuttamiskelpoisena vaihtoehtona helpottaa äänestämistä saamelaiskäräjien vaaleissa. Vaalituloksen vahvistamisen ajankohdan siirtäminen lähemmäksi vaalipäivän äänestystä voisi puolestaan lisätä äänestäjien kiinnostusta vaalitulosta kohtaan.

Muutoksenhaku

Yleissäännökset hallintolainkäytössä noudatettavasta menettelystä ovat hallintolainkäyttölaissa (586/1996). Hallintolainkäyttölaki on yleislaki, jota sovelletaan, jollei muussa laissa toisin säädetä. Se sisältää keskeiset säännökset valituksesta ja muista hallintolainkäytön piiriin kuuluvista oikeusturvakeinoista sekä niiden käsittelyssä noudatettavasta menettelystä. Valituskelpoisen hallintoasian käsitettä voidaan täsmentää erityislainsäädännössä. Saamelaiskäräjälaissa on sekä säännöksiä muutoksenhausta että viittauksia hallintolainkäyttölakiin.

Vuoden 2016 alussa tuli voimaan hallintoasioiden muutoksenhakua koskeva uudistus, jossa laajennettiin oikaisuvaatimuksen ja valituslupasääntelyn käyttöalaa. Uudistuksen tavoitteena oli tehostaa ja nopeuttaa oikeussuojan antamista hallintoasioissa sekä kehittää korkeimman hallinto-oikeuden roolia hallintoa ja hallintolainkäyttöä linjaratkaisuun ohjaavan tuomioistuimen suuntaan. Samassa yhteydessä hallintolainkäyttölakia muutettiin siten, että ministeriön hallintopäätöksestä valitetaan hallinto-oikeuteen. Hallintolainkäyttölain mukaan suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen valitetaan nykyisin vain valtioneuvoston yleisistunnon tekemästä hallintopäätöksestä. Tämän kehityksen tulisi heijastua myös saamelaiskäräjälakiin tehtäviin muutoksiin. Siten on tarpeen kehittää ensiasteen hallinto- ja oikaisuvaatimusmenettelyä, että ylin hallintotuomioistuin voi nykyistä paremmin keskittyä sen varmistamiseen, että laissa säädettyjä edellytyksiä henkilöiden merkitsemisestä vaaliluetteloon ei ole sovellettu mielivaltaisesti tai syrjinnän kiellon vastaisesti.

Saamelaiskäräjien hallituksen ja lautakunnan sekä käräjien asettaman muun toimielimen päätökseen saa lain pääsäännön mukaan nykyisin hakea muutosta valittamalla saamelaiskäräjille. Käräjien kokouksen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Saamelaiskäräjien toimielinten kaikista päätöksistä ei ole tarpeen saada hakea muutosta nimenomaan käräjien kokoukselta, eikä kaikista päätöksistä ole tarpeen voida hakea muutosta valittamalla suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Asianmukaisena ei voida pitää sitä, että saamelaiskäräjiltä haetaan näissä asioissa muutosta valittamalla ja että muutoksenhaussa noudatetaan tällöin hallintolainkäyttölakia. Hallintoviranomaisten toimittamasta oikaisumenettelyssä on saamelaiskäräjälain voimaantulon jälkeen lisätty säännökset hallintolakiin. Nämä säännökset olisi aiheellista saattaa koskemaan saamelaiskäräjiä niiden toimiessa muutoksenhakuviranomaisena.

Vaalilautakunnan päätökseen vaaliluetteloon merkitsemisestä saa nykyisin hakea oikaisua ensin vaalilautakunnalta ja sitten saamelaiskäräjien hallitukselta. Kahta saamelaiskäräjien sisäistä oikaisumenettelyä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Sääntelyä on aiheellista tarkistaa. Vaaliluettelon periaatteellisen merkityksen takia olisi perusteltua, että oikaisua vaalilautakunnan päätökseen näissä asioissa saisi vaalilautakunnan ja hallituksen asemasta hakea saamelaiskäräjien oikaisulautakunnalta, joka olisi toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton.

Vaalilautakunnan toimittamaan itseoikaisuun teknisluonteisessa asiassa saa nykyisin hakea muutosta valittamalla suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Vaalilautakunnan päätökseen vaalien tuloksen vahvistamisesta tai vaalien toimittamiseen liittyvästä muusta toimenpiteestä voi hakea oikaisua saamelaiskäräjien hallitukselta. Hallituksen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitustietä suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen ei voida näissä asioissa pitää perusteltuna. Muutoksenhakua hallintoasioissa on viime aikoina uudistettu siten, että päätöksestä tulee valittaa ensin hallinto-oikeuteen ja tämän jälkeen valituslupaa haetaan korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Hallintolainkäyttölaissa lähtökohtana on ollut, että hallinto-oikeuden päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa. Siitä, milloin muutoksenhaussa korkeimpaan hallinto-oikeuteen tarvitaan valituslupa, on sitten säädetty erikseen muussa lainsäädännössä. Valituslupamenettelyn soveltamisala muutoksenhaussa korkeimpaan hallinto-oikeuteen on kuitenkin vähitellen laajentunut niin, että nykyisin sen piiriin kuuluu noin puolet korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuvista valitusasioista. Valituslupasäännös muutoksenhaussa korkeimpaan hallinto-oikeuteen ei siten enää ole poikkeuksellinen järjestely. Jos hallintopäätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen ja korkeimpaan hallinto-oikeuteen, muutoksenhaussa on kaksi tuomioistuinastetta. Samasta asiasta annetaan tällöin kolme kertaa perusteltu asiaratkaisu viranomaisessa tai tuomioistuimessa. Kaikissa näissä vaiheissa asia selvitetään ja ratkaistaan laissa säädettyssä menettelyssä, jossa on otettava huomioon perustuslain 21 §:ssä säädetty oikeusturvan takeet. Moniportainen muutoksenhakujärjestelmä pidentää lainvoimaisen asiaratkaisun saamista, kasvattaa asianosaisten kustannuksia ja lisää usein myös hallinnollisia kustannuksia. Korkeimman hallinto-oikeuden aseman ja tehtävien kehittäminen hallintolainkäyttöä ohjaavana ylimpänä tuomioistuimena edellyttää, että sillä on riittävät mahdollisuudet keskittyä niiden asioiden ratkaisemiseen, joista on tärkeää saada ylimmän oikeusasteen ratkaisu. Korkeimman hallinto-oikeuden resurssien niukkuus ja sinne edelleen ohjautuvan asian määrän laajuus vaikeuttavat tämän tavoitteen saavuttamista.

Hallintolainkäyttölakia ollaan parhaillaan uudistamassa. Uudistuksen tavoitteena on muun muassa, että menettely hallintolainkäyttöasioiden käsittelyssä eri hallintotuomioistuimissa olisi nykyistä yhdenmukaisempaa sekä oikeudenkäyntien tehostaminen vahvistamalla hallintotuomioistuinten mahdollisuuksia tehokkaaseen prosessinjohtoon ja kehittämällä korkeimman hallinto-oikeuden asemaa nykyistä enemmän ennakkopäätöstuomioistuimeksi. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen tulisi voida valittaa suoraan vain, jos se on asian poikkeuksellisen laadun vuoksi välttämätöntä.

Saamelaiskäräjälain sääntelyä muutoksenhausta on kaiken kaikkiaan tarpeen tarkistaa ottamalla huomioon, että virheen korjaamisesta ja oikaisusta on yleiset säännökset hallintolaisissa, että muutoksenhaku valittamalla tulisi ensi vaiheessa ohjata alueelliseen hallinto-oikeuteen ja että jatkovalitukselta korkeimpaan hallinto-oikeuteen voidaan monissa asioissa edellyttää valituslupaa (PeVL 32/2012 vp). Hallintoasiassa valituksenalainen päätös on sellainen päätös, jolla asia on

ratkaistu. Siten esimerkiksi lausunnot ja poliittiset linjaukset, kuten saamelaiskäräjien yleiset kannanotot, eivät yleensä ole valituskelpoisia päätöksiä.

Kirjanpito ja tilintarkastus

Saamelaiskäräjäläissa olevat säännökset kirjanpidosta ja tilintarkastuksesta ovat vanhentuneet näitä asioita koskevien lainsäädäntöuudistusten vuoksi. Saamelaiskäräjälain sääntelyä on tältä osin tarpeen tarkistaa.

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Saamelaiskäräjistä säädetään nykyisin lain lisäksi asetuksen ja saamelaiskäräjien työjärjestyksen tasolla. Saamelaiskäräjien itsehallinnollisen aseman vuoksi ei voida pitää asianmukaisena, että saamelaiskäräjien tehtävistä, organisaatiosta tai toiminnasta säädettäisiin vastaisuudessakin asetuksella. Sääntely tulisi näissä asioissa toteuttaa vain lailla ja saamelaiskäräjien työjärjestyksellä.

Rikosoikeudellinen virkavastuu

Rikoslain 40 luvun säännökset virkarikoksista eivät nykyisin koske saamelaiskäräjien luottamushenkilöitä tai käräjien henkilöstöä. Tätä on pidettävä puutteena. Lainsäädäntöä on aiheellista täydentää saamelaiskäräjien jäsenten ja sen toimitelmissä toimivien henkilöiden sekä saamelaiskäräjien palveluksessa olevien henkilöiden rikosoikeudellisesta virkavastuusta.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen yleisenä tavoitteena on parantaa saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä. Kysymys on itsehallinnon kehittämisestä. Esitys ei vaikuta maankäyttöä ja elinkeinojen harjoittamista koskeviin edellytyksiin eikä koske yksityisille säädetyjä tai muutoin kuuluvia maa- ja metsäoikeuksia tai muita oikeuksia.

Saamelaiskäräjien tehtävän dynaamisuutta ja aktiivista toimintavelvoitetta edistää saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana pyritään vahvistamaan. Neuvottelumenettelysäännöstä ehdotetaan muutettavaksi viranomaisten ja saamelaiskäräjien yhteistyötä aiempaa enemmän painottavaksi.

Tavoitteena on myös tarkistaa sääntelyä saamelaiskäräjien toimielinrakenteista saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon kehittämisen kannalta toimivammaksi samoin kuin toimielinten valta- ja vastuusuhteiden näkökulmasta selkeämmäksi. Kansalaistason vaikuttamista pyritään vahvistamaan uudella säännöksellä aloiteoikeudesta.

Vaalijärjestelmän toimivuuteen liittyneiden ongelmien poistamiseksi esitetään muutoksia vaalilautakunnan kokoonpanoon ja menettelyyn sekä uudistetaan vaaliluettelon merkitsemistä koskeva muutoksenhaku perustamalla erillinen oikaisulautakunta. Oikaisulautakunnan tarkoituksena on vahvistaa vaaliluettelon merkitsemistä koskevan päätöksenteon yleistä luotettavuutta antamalla tehtävä saamelaiskäräjien itsenäiselle ja riippumattomalle toimielimelle, joka koostuu asiantuntijoista. Samalla tavoitteena on, että korkeimmalla hallinto-oikeudella olisi jatkossa entistä paremmat edellytykset keskittyä päätösten lainmukaisuuden valvontaan. Edelleen tavoitteena on tarkistaa saamelaisen määritelmää koskevaa säännöstä siten, että siinä selkeästi ilmaistaan, että kyse on ainoastaan oikeudesta tulla merkityksi saamelaiskäräjien vaaliluettelon ja siten oikeudesta äänestää saamelaiskäräjien vaaleissa.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Äänioikeus saamelaiskäräjävaaleissa

Saamelaiskäräjälain määritelmä saamelaisesta ehdotetaan korvattavaksi äänioikeutta ja vaaliluettelon merkitsemistä koskevalla säännöksellä. Säännös sisältäisi voimassa olevan lain tapaan subjektiivisen suostumuksen ohella objektiiviset kriteerit. Äänioikeuden varsinaisia, lakisääteisiä edellytyksiä olisivat siten, että henkilö itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan, isovanhemmistaan tai isoisovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään tai että ainakin toinen hänen vanhemmistaan on merkitty tai on ollut merkittynä äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa. Lisäksi edellytettäisiin, että laissa säädetyt ikä, kansalaisuutta ja väestönkirjanpitoa koskevat äänioikeuden muut vaatimukset täyttyvät.

Säännöksen keskeinen merkitys on, että saamelainen on otettava äänioikeutetuista saamelaiskäräjävaaleissa laadittavaan vaaliluettelon. Ehdotettu säännös vastaa pitkälti Ruotsissa ja Norjassa voimassa olevia vastaavia säännöksiä, eli lopputuloksena olisi yhteispohjoismaiset kriteerit hakeutumiselle saamelaiskäräjien vaaliluettelon, ovathan saamelaiset yksi kansa neljässä valtiossa. Säännös vastaa pitkälti myös parafoidun pohjoismaisen saamelaissopimuksen määräystä saamelaiskäräjien äänestysluettelosta.

Vaaliluettelon merkitsemistä koskevien edellytysten selkeyttämisen ohella uudistetaan vaalilautakunnan kokoonpanoa ja toimintaedellytyksiä sekä muutoksenhakumenettelyä vaalilautakunnan päätöksistä.

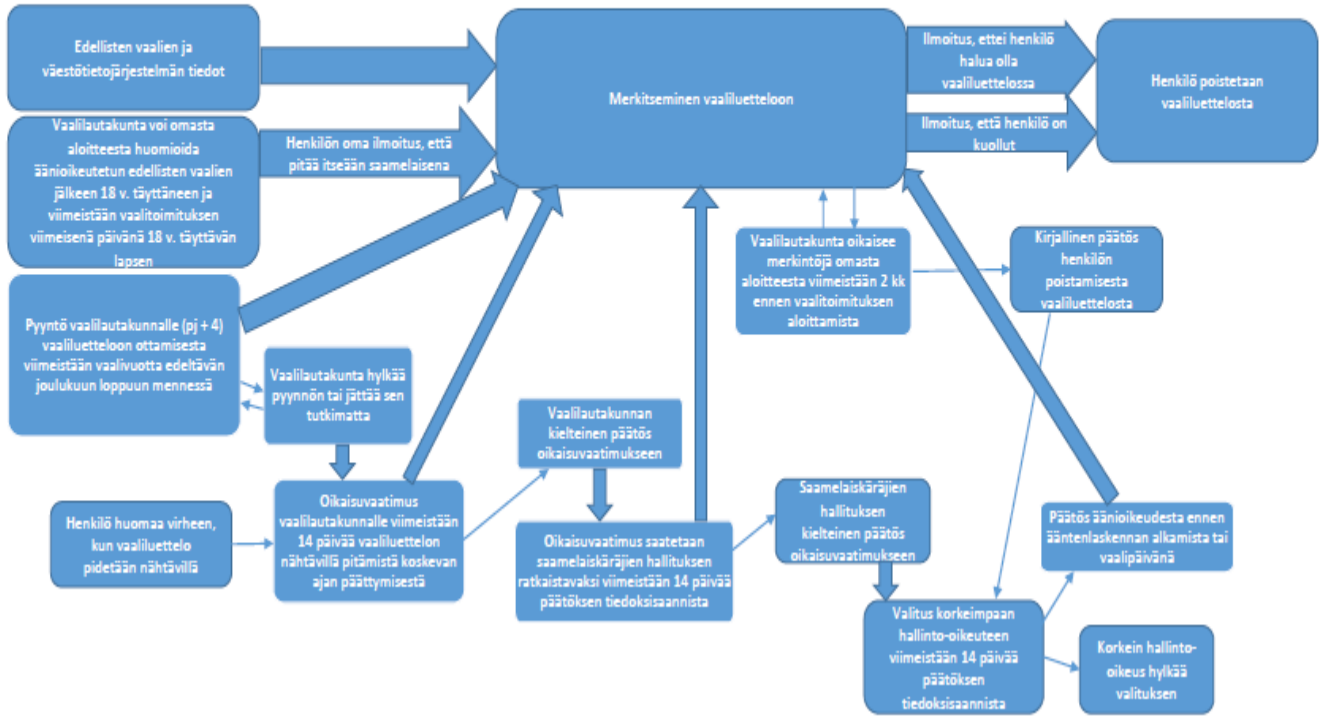
Vaalilautakunta ja oikaisulautakunta

Saamelaiskäräjien asettama vaalilautakunta päättää hakemuksesta henkilön merkitsemisestä vaaliluettelon. Tämän tehtävän suuren merkityksen vuoksi on tärkeää, että jokaisesta kotiseutualueen kunnasta valitaan edustaja vaalilautakuntaan ja että Suomessa puhuttavat eri saamen kieliryhmät tulevat vaalilautakunnassa edustetuiksi. Tästä ehdotetaan lakiin otettavaksi nimenomainen maininta. Lisäksi sääntelyä ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että vaalilautakuntaan kuuluu puheenjohtajan lisäksi kuusi jäsentä nykyisen neljän asemesta.

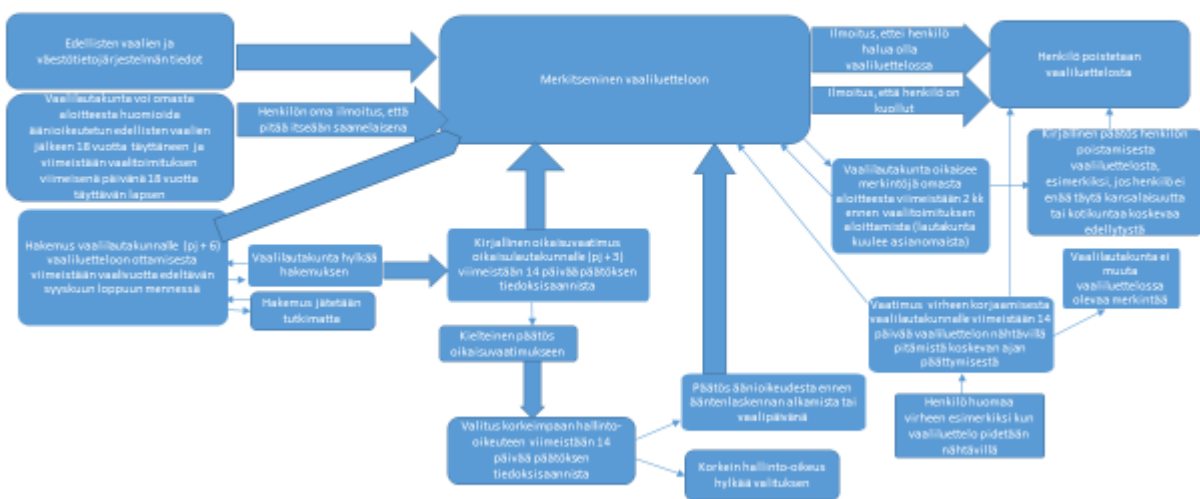
Nykyisin vaalilautakunta käsittelee hakemuksia vaaliluettelon ottamiseksi vain vaalivuosina. Esityksellä pyritään saamaan aikaan muutos tässä käytännössä, jotta hakemusten käsittelyyn ja mahdolliseen muutoksenhakuun jäisi riittävästi aikaa. Vaalilautakunta asetettaisiin jatkossa heti saamelaiskäräjien vaalikauden alussa ja lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan vaalilautakunnan on käsiteltävä hakemukset vaaliluettelon ottamiseksi ja ilmoitukset luettelosta poistamiseksi ilman aiheetonta viivytystä. Hakemuksia käsiteltäisiin siten vastaisuudessa jatkuvaluonteisesti ja vaaliluettelon hakeutumiseen liittyviä määräaikoja aikaistettaisiin.

Vaalilautakunnan päätöksestä henkilön hakemukseen tulla merkityksi vaaliluettelon samoin kuin lautakunnan päätökseen vaaliluettelosta poistamista koskevassa asiassa saisi vastaisuudessa vaatia oikaisua erilliseltä oikaisulautakunnalta. Oikaisulautakunta olisi toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton ja koostuisi asiantuntijoista. Käytännössä toimivana menettelynä olisi, että oikaisuvaatimukset jätettäisiin vaalilautakunnalle, joka viipymättä toimittaisi asiakirjat ja lausuntonsa sitten oikaisulautakunnalle. Oikaisulautakunnan päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla – poikkeuksellisesti – suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tällaista sääntelyä voidaan pitää perusteltuna yhtäältä asian suuren merkityksen vuoksi ja toisaalta siksi, että vaalikauden lopulla jätettyihin hakemuksiin tulee vastaisuudessakin saada lopullinen ratkaisu kiireellisesti. Vaaliluettelossa olevan virheen korjaamista koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin.

Kuvio 1: Henkilön merkitseminen saamelaiskäräjien vaaliluetteloon ja siitä poistaminen; menettely voimassaolevan lain mukaan

Kuvio 2: Henkilön merkitseminen saamelaiskäräjien vaaliluetteloon ja siitä poistaminen; ehdotetut muutokset

Saamelaiskäräjien kokoonpano

Saamelaiskäräjälain sääntelyä saamelaiskäräjien kokoonpanosta ehdotetaan tarkistettavaksi. Saamelaiskäräjille ehdotetaan valittavaksi nykyisen 21 jäsenen asemesta 25 jäsentä. Tämä on äänioikeutettujen määrässä toteutuneen kehityksen vuoksi perusteltua.

Lain sääntelyä kuntakiintiöistä ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että kiintiöt vastaisivat nykyistä paremmin saamelaisten kotiseutualueen kunnissa asuvien äänioikeutettujen saamelaisten lukumäärää. Saamelaiskäräjissä tulee ehdotuksen mukaan olla vähintään kuusi jäsentä Inarin kunnasta, neljä jäsentä Utsjoen kunnasta, kolme jäsentä Enontekiön kunnasta ja kolme jäsentä Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueelta ja yksi varajäsen kustakin mainitusta kunnasta. Lisäksi käräjissä tulee olla saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelta vähintään yksi jäsen ja varajäsen. Vähintään puolet saamelaiskäräjien jäsenistä olisi siten edelleen valittava saamelaisten kotiseutualueelta. Yhden paikan varaaminen kotiseutualueen ulkopuolelta valittavalle jäsenelle on perusteltua, kun otetaan huomioon, että suurin osa saamelaiskäräjävaaleissa äänioikeutetuista asuu kotiseutualueen ulkopuolella.

Äänestäminen

Äänioikeutettujen mahdollisuutta äänestää saamelaiskäräjien vaaleissa pyritään helpottamaan muun muassa pidentämällä vaalitoimitusta viikolla. Esityksessä ehdotetaan, että äänestysasiakirjojen postilähetystä vaalilautakunnalle ei enää vastaisuudessa olisi tarpeen toimittaa kirjattuna lähetyksenä. Lisäksi sääntelyä äänestysasiakirjojen palauttamisesta ehdotetaan täydennettäväksi siten, että asiakirjat voisi palauttaa paitsi vaalilautakunnan toimistoon, kuten nykyisinkin, myös vaalilautakunnan ilmoittamiin paikkoihin. Tällainen muu paikka voisi olla myös esimerkiksi kiertävä äänestysbussi. Tämä helpottaisi niiden saamelaisten äänioikeuden käyttämistä, jotka asuvat kaukana kiinteistä äänestyspaikoista.

Saamelaiskäräjien toimivalta ja tehtävät

Sääntelyä saamelaiskäräjien toimivallasta ja tehtävistä ehdotetaan täydennettäväksi maininnalla käräjien tehtävästä edistää saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumista. Maininnan tarkoitus on ilmentää sitä, että saamelaiskäräjille kuuluu saamelaisten kulttuuri-itsehallinnosta huolehtivana toimielimenä myös saamelaiskulttuurin ja alkuperäiskansaoikeuksien aktiiviseen edistämiseen tähtäviä tehtäviä.

Saamelaiskäräjien toimivallasta päättää sen tehtäviin kuuluvista asioista säädettäisiin vastaisuudessakin erikseen. On tärkeää jatkaa työtä erityislainsäädännön kehittämiseksi saamelaiskäräjien asemaa vahvistavaan suuntaan.

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi sääntelyä myös kertomusmenettelystä. Saamelaiskäräjät laatisi vastaisuudessa vuosittaisen kertomuksen suoraan eduskunnalle eikä enää valtioneuvostolle hallituksen kertomuksen laatimista varten. Tältä osin tavoitteena on tarjota eduskunnalle nykyistä keskitetympi mahdollisuus arvioida saamelaisia erityisesti koskevien asioiden tilaa ja kehitystä. Ehdotus myös korostaa saamelaiskäräjien asemaa itsehallintoelimenä.

Sääntelyä saamelaiskäräjien kokouksen toimivallasta ehdotetaan täydennettäväksi. Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan käräjien kokous päättää periaatteellisesti merkittävistä ja laajakantoisista asioista, jollei asian kiireellisyydestä muuta johdu. Ehdotus vastaa saamelaiskäräjien työjärjestyksen nykyistä sääntelyä asiasta. Lakiin nostettuna säännös korostaisi saamelaiskäräjien kokouksen asemaa saamelaisten ylimpänä edustus- ja päätöksentekuelimenä.

Aloiteoikeus

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös vähintään viidenkymmenen äänioikeutetun saamelaisen oikeudesta tehdä saamelaiskäräjille aloite käräjien tehtäviin kuuluvissa asioissa. Aloiteoikeus olisi uusi kansalaistason vaikuttamisen muoto saamelaiskäräjien toiminnassa.

Yhteistoiminta- ja neuvotteluelvoite

Saamelaiskäräjälain sääntelyä viranomaisten velvollisuudesta ja saamelaiskäräjien tehtävästä neuvotella saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksiin vaikuttavista toimenpiteistä ehdotetaan muutettavaksi viranomaisten ja saamelaiskäräjien yhteistyötä aiempaa enemmän painottavaksi.

Ehdotuksen mukaan viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa pyrkien saavuttamaan yhteisymmärryksen tai suostumuksen saamelaisten kotiseutualueella toteutettaville ja vaikutuksiltaan sinne ulottuville sekä muille erityisesti saamelaisten kieleen tai kulttuuriin taikka saamelaisten asemaan ja oikeuksiin alkuperäiskansana vaikuttaville laajakantoisille tai merkittäville toimenpiteille.

Sääntelyn tarkoituksena on kansainvälisten toimielinten suositusten mukaisesti vahvistaa saamelaiskäräjien oikeutta osallistua ja myötävaikuttaa päätöksentekoon saamelaisia erityisesti koskevissa asioissa ja tukea siten saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumista. Lisäksi neuvotteluelvoitteen vahvistaminen edistää viranomaisten ja saamelaisten kumppanuutta ja yhteistoimintaa saamelaisten oikeuksien turvaamisessa sekä yhteisen ymmärryksen saavuttamista saamelaisten tilanteesta ja saamelaisten kieleen, kulttuuriin ja asemaan liittyvistä kehittämistarpeista eri elämänalueilla. Säännös edistäisi tällä tavalla käytännössä perustuslain 17 § 3 momentin toteutumista ja saamelaisten kielen ja kulttuurin kehittämistä osana muun yhteiskunnan kehitystä.

Lisäksi tarkoituksena on korostaa sitä, että neuvottelumenettely on tavanomaista lausunto- ja kuulemismenettelyä pidemmälle menevä päätöksentekoon osallistumisen muoto. Neuvottelumenettelyssä on annettava saamelaiskäräjille myös oikea-aikainen mahdollisuus osallistua toimenpiteiden valmisteluun. Ehdotus laajentaisi neuvotteluelvollisuuden piiriin kuuluvien asioiden alaa. Neuvottelut olisi ehdotuksen mukaan käytävä kaikista sellaisista merkittävistä toimenpiteistä, jotka vaikuttavat erityisesti saamen kieleen tai kulttuuriin taikka saamelaisten asemaan tai oikeuksiin alkuperäiskansana siitä riippumatta, ulottuvatko toimenpiteen välittömät vaikutukset saamelaisten kotiseutualueelle. Tällaisia voivat olla esimerkiksi saamen kieleen liittyvät toimenpiteet.

Viranomaisen tulisi ehdotuksen mukaan laatia neuvotteluista pöytäkirja. Viranomaisten ja niiden toimivaltaan kuuluvien asioiden moninaisuuden vuoksi laissa ei ehdoteta säädettäväksi neuvottelujen muista muotovaatimuksista.

Ehdotus sisältää myös viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä koskevan velvoitteen pyrkiä huolehtimaan siitä, ettei tietystä toimenpiteestä aiheudu huomattavaa haittaa saamelaisten oikeudelle harjoittaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan ja että saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana voidaan turvata ja edistää. Velvoitteen tavoitteena on vahvistaa perusoikeuksien toteutumista käytännössä, erityisesti perustuslain 17 § 3 momentin ja 22 §:n säännökset niihin liittyvine kansainvälisine velvoitteineen, ja varmistaa, että viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat ottaisivat toiminnassaan asianmukaisesti huomioon suunniteltujen ja toteutettujen toimenpiteiden saamelaisten kieleen ja kulttuuriin sekä saamelaisten asemaan ja oikeuksiin liittyvät vaikutukset ja turvaisivat tällä tavalla alkuperäiskansa saamelaisten

perustuslailliset oikeudet. Perustuslain 22 §:ssä säädetty julkisen vallan velvoite turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen edellyttää, että viranomaiset pidättäytyvät itse puuttumasta perusoikeuksiin, mutta usein perusoikeuksien tosiasiallinen toteutuminen edellyttää julkiselta vallalta myös aktiivisia toimenpiteitä, esimerkiksi tosiasiallisten edellytysten luomista perusoikeuksien käyttämiseksi. Tässä yhteydessä turvattava perusoikeus on erityisesti perustuslain 17 § 3 momentissa säädetty saamelaiden oikeus alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Edellä mainitun KP-sopimuksen 27 artiklan mukaan niissä valtioissa, joissa on kansallisia, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöjä, tällaisiin vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään. Artikla ilmaisee viranomaisen harkintavallan ehdottoman rajan.

Viranomaisten nykyiset käytännöt neuvotella saamelaiskäräjien kanssa vaihtelevat. Lisäksi kansainvälinen alkuperäiskansaoikeus on neuvotteluelvoitteen osalta kehittynyt voimassa olevan lain säätämisen jälkeen. Viranomaisten keskuudessa on myös ollut eri käsityksiä neuvotteluvollisuuden piiriin kuuluvista asioista samoin kuin neuvottelujen luonteesta ja merkityksestä. Valtioneuvoston piirissä onkin aiheellista tehostaa tiedottamista tästä velvollisuudesta ja kokemuksiin perustuvista hyvistä käytännöistä velvollisuuden täyttämiseksi. Syksyllä 2017 oikeusministeriö on saamelaiskäräjien kanssa neuvotellen laatinut viranomaisten käyttöön neuvotteluelvoitetta koskevan muistion, jota on tarkoitus aikanaan päivittää vastaamaan lakimuutosta.

Saamelaiskäräjien toiminta

Laissa ehdotetaan säädettäväksi, että sama henkilö voitaisiin valita puheenjohtajaksi enintään kolmeksi perättäiseksi toimikaudeksi. Lakiin lisättäisiin maininta siitä, että varapuheenjohtajan ja muun hallituksen tehtävän päätoimisuudesta voidaan määrätä työjärjestyksessä. Saamelaiskäräjien hallituksen kokoa ehdotetaan hieman kasvatettavaksi.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uudet säännökset saamelaiskäräjien mahdollisuudesta määrätä työjärjestyksessä, että käräjien toimielimen kokoukseen voi osallistua teknisen neuvotteluyhteyden avulla. Tarkoituksena on tällä tavoin helpottaa saamelaiskäräjien toimielinten käytännön toimintaa ja vähentää matkustamiseen liittyviä kustannuksia.

Virkavastuu

Rikoslain säännöksiä virkarikoksista ehdotetaan täydennettäväksi niin, että saamelaiskäräjien palveluksessa oleva samoin kuin saamelaiskäräjien luottamustehtävässä oleva henkilö kuuluisi vastaisuudessa rikoslain virkavastuuta koskevan sääntelyn piiriin.

Muutoksenhaku

Esityksessä ehdotetaan tarkistettavaksi säännöksiä muutoksenhausta saamelaiskäräjien toimielinten päätöksiin.

Saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen saa ehdotetun pääsäännön mukaan vaatia oikaisua käräjien kokoukselta. Saamelaiskäräjien lautakunnan ja käräjien asettaman muun toimielimen päätökseen taas oikaisua saisi hakea käräjien hallitukselta. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Myös saamelaiskäräjien kokouksen hallintoasiassa tekemästä päätöksestä valitettaisiin hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden

päätökseen saa ehdotuksen mukaan hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Vaalilautakunnan ja oikaisulautakunnan päätösten muutoksenhausta säädettäisiin erikseen edellä kuvatun mukaisesti.

Esitys sisältää muitakin ehdotuksia muutoksenhakusääntelyn nykyaikaistamiseksi.

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Saamelaiskäräjien itsehallinnollisen aseman vuoksi on katsottu perustelluksi, että saamelaiskäräjiä koskeva sääntely toteutetaan lailla ja saamelaiskäräjien itsensä hyväksymällä työjärjestyksellä. Asetuksella saamelaiskäräjien tehtävistä, organisaatiosta tai toiminnasta ei sen sijaan ole pidetty soveliaana säätää. Voimassa olevan lain asetuksenantovaltuuksia ehdotetaan siten näiltä osin kumottaviksi.

Saamelaiskäräjien vaalien teknisluonteinen sääntely on kuitenkin asianmukaista antaa lain asemesta vaalilaissa tarkoitettuna ylimpänä vaaliviranomaisena toimivan oikeusministeriön asetuksella. Tästä ehdotetaan lakiin otettavaksi uusi valtuussäännös.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Vaikutukset yksilön asemaan

Esitys selkeyttäisi sääntelyä saamelaiseksi itsensä identifioivien henkilöiden oikeudesta tulla merkityksi saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Hakeutuminen luetteloon riippuu ensinnäkin kunkin omassa harkinnassa siitä, että henkilö tuntemansa sukutaustan ja kieltä tai kulttuuria koskevien siteidensä vuoksi pitää itseään saamelaisena ja haluaa äänestää vaaleissa. Kaikki saamelaisina itseään pitävät eivät halua hakeutua vaaliluetteloon. Saamelaisen yhteisön ryhmähyväksynnän ja monipuolisen asiantuntemuksen vahvistamiseksi esitetään vaalilautakunnan kokoonpanon laajentamista. Lautakunnan jäsenten valintaa ohjaavan sääntelyn sisällyttäminen lakiin on omiaan lisäämään saamelaisten luottamusta lautakunnan päätöksentekoon. Muutoksenhaun uudistaminen puolestaan edistää oikeusturvaa sekä luottamusta hyvän hallinnon ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumiseen. Esiitetty muutoksenhakusääntelyn kehittäminen olisi saamelaisten oikeusturvan kannalta merkityksellistä.

Aloiteoikeus lisäksi saamelaisten mahdollisuuksia vaikuttaa saamelaiskäräjien toimintaan.

4.2 Vaikutukset saamelaiskäräjien asemaan ja toimintaan

Esitys parantaisi saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä ja vahvistaisi saamelaiskäräjien asemaa. Ehdotettu sääntely selkeyttäisi saamelaiskäräjien toimielinten valta- ja vastuusuhteita ja siirtäisi yksityiskohtaisen sääntelyn antamisen saamelaiskäräjien toiminnasta nykyistä useammassa asioissa saamelaiskäräjien työjärjestyksellä toteutettavaksi. Mahdollisuus käyttää teknistä neuvotteluyhteyttä saamelaiskäräjien toimielinten kokouksissa joustavoittaisi kokouskäytäntöjen kehittämistä. Saamelaiskäräjien kokouksen asema saamelaisten ylimpänä edustus- ja päätöksentekoelimenä selkeytyisi.

Saamelaiskäräjien oikeus osallistua ja myötävaikuttaa päätöksentekoon saamelaisia erityisesti koskevissa asioissa vahvistuisi. Saamelaiskäräjien kertomuksen antaminen suoraan eduskunnalle korostaisi käräjien asemaa saamelaisten kulttuuri-itsehallinnosta huolehtivana toimijana.

Esitys sisältää saamelaiskäräjien toimintaan kohdistuvan luottamuksen lisäämisen kannalta myös muita uudistuksia. Saamelaiskäräjien luottamushenkilöt ja virkamiehet olisivat vastaisuudessa rikosoikeudellisen virkavastuun piirissä.

4.3 Vaikutukset saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumiseen

Esityksellä on myönteisiä vaikutuksia saamelaisille alkuperäiskansana kuuluvien oikeuksien toteutumiseen. Esitetty äänioikeutetun saamelaisen määritelmä on aiempaa yksiselitteisempi, ja myös vaalilautakunnan kokoonpanon laajentaminen korostaa saamelaisen yhteisön ryhmähyväksyntää. Ennen hallituksen esityksen antamista on tarkoitus neuvotella esityksestä saamelaiskäräjien kanssa sekä antaa esitys saamelaiskäräjien käsiteltäväksi ja siten varmistaa, että esitetty sääntely on sen näkökulmasta hyväksyttävä. Näin lainsäädäntö itsessään tukee saamelaisten itsemääräämisoikeutta.

Saamelaiskäräjien roolin ja tehtävien vahvistumisella voidaan arvioida olevan välillisiä vaikutuksia saamelaisten oikeudelle ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan toimintaedellytysten paranemisen myötä. Tämä tukee perustuslaissa turvatun itsehallinnon toteutumista.

Saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus vaikuttaa kieltään ja kulttuuriaan koskevissa asioissa. Kansainväliset sopimusvalvontaelimet ovat toistuvasti ilmaisseet huolensa vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen hankkimiseen liittyvistä puutteista. Nykyisen neuvotteluvollisuuden toimeenpanon puutteisiin on kiinnitetty huomiota myös kansallisesti. Velvoitteen vahvistamisella odotetaan olevan myönteisiä vaikutuksia saamelaisten osallistumisoikeuksien toteutumiselle.

Saamelaiskäräjälain neuvotteluelvoitteeseen liitetään tavoite siitä, että neuvotteluelvoitteen piiriin kytkeytyvien toimenpiteiden ei tulisi aiheuttaa huomattavaa haittaa keskeisten saamelaisille alkuperäiskansana kuuluvien oikeuksien toteutumiselle. Säännös korostaa tarvetta arvioida toimenpiteiden vaikutuksia ja haittojen lieventämistä ja poistamista. Vaikutusten arviointien ja eri ratkaisumallien etsimisen voidaan arvioida lisääntyvän, millä olisi myönteisiä vaikutuksia kielen ja kulttuurin turvaamiselle.

4.4 Vaikutukset eduskunnan toimintaan

Saamelaiskäräjien kertomuksen antaminen suoraan eduskunnalle tarjoaisi eduskunnalle nykyistä keskitetyimmän mahdollisuuden arvioida saamelaisia erityisesti koskevien asioiden tilaa ja kehitystä.

4.5 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Viranomaisten velvollisuus neuvotella saamelaiskäräjien kanssa saamelaisten kieleen ja kulttuuriin samoin kuin saamelaisten asemaan ja oikeuksiin alkuperäiskansana vaikuttavista toimenpiteistä laajenisi. Ehdotetulla sääntelyllä kehitetään neuvottelumenettelyä tavanomaista lausunto- ja kuulemismenettelyä pidemmälle meneväksi muodoksi osallistua ja myötävaikuttaa viranomaisten ja julkisia hallintotehtäviä hoitavien tahojen päätöksentekoon.

4.6 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä on vaikutuksia saamelaiskäräjien talouteen.

Vaalilautakunnan työn muuntuminen jatkuvaluonteiseksi aiheuttaisi lautakunnalle tarpeen kokoontua nykyistä useammin ja säännöllisemmin. Tämä samoin kuin lautakunnan kokoonpanon

laajentaminen lisääisivät lautakunnan menoja. Siirtymäkaudella vuosina 2019 ja 2020 täytyy varautua aiempaa suurempaan vaaliluetteloon ottamista koskevien hakemusten määrään. Vaalien siirtäminen noin vuodella vaikuttaisi erityisesti vuoden 2020 resurssitarpeeseen.

Vuodelle 2019 on varattu 400 000 euroa saamelaiskäräjien vaalien toimittamiseen. Vaalien siirtymisen vuoksi vuodelle 2019 vaalilautakunnan työhön tarvittava määräraha pienenee 300 000 euroon. Tässä on huomioitu tavanomainen vaaleja edeltävä valmistelutyö, vaalilautakunnan kokoonpanon kasvattaminen ja se, että vaalilautakunnan on tarkoitus käsitellä vaaliluetteloon ottamista koskevia hakemuksia jatkuvaluonteisesti lain voimaantulosta lähtien. Vaaliluetteloon ottamista koskevia hakemuksia on odotettavissa siirtymäkaudella merkittävä määrä.

Vuonna 2020 eli vaalivuonna määrärahatarve on 400 000 euroa. Määrärahassa on huomioitu vaalien toimittamisen lisäksi vaaliluetteloon ottamista koskevien hakemusten kasvanut määrä, työn jatkuvaluonteisuus ja lautakunnan kokoonpanon kasvattaminen.

Vuonna 2021 ja jatkossakin vaalikauden ensimmäisenä ja toisena vuonna vaalilautakuntaan odotetaan huomattavasti pienempää määrää hakemuksia ja määrärahatarpeen voidaan arvioida laskevan 30 000 euroon vuodessa.

Näihin uusiin menoihin tulee varautua valtion talousarviossa. Vaalikauden kolmantena ja viimeisenä vuotena työn jatkuvaluonteisuuden ja lautakunnan kokoonpanon laajenemisen aiheuttamat kulut on jatkossa mahdollista kattaa vaaleihin varatulla määrärahalla.

Uuden oikaisulautakunnan perustaminen edellyttää varautumista oikaisulautakunnan jäsenten palkkioihin ja erillisen osa-aikaisen esittelijän palkkioon. Oikaisulautakunnan jäsenillä odotetaan olevan erityistä asiantuntemusta tehtävän hoitamista varten, mihin tulee varautua kokouspalkkion tasossa. Myös matkakuluihin ja toimistokuluihin on varauduttava. Oikaisulautakunnan esittelijältä edellytetään myös korkeaa asiantuntemusta. Vuosina 2019 ja 2020 on tarpeen varautua tavanomaista suurempaan asumäärään ja lautakunnan toiminnan käynnistämisen aiheuttamiin kuluihin. Lautakunnan kuluksi arvioidaan 100 000 euroa vuosina 2019 ja 2020, sen jälkeen vuosittain ensin 30 000 euroa ja vaalikauden kolmantena ja neljäntenä vuonna 45 000 euroa.

Saamelaiskäräjien kokouksen ja hallituksen kokoonpanon laajentamisen ja kahden varajäsenen nimeämisen voidaan olettaa kasvattavan kokouskuluja jonkin verran. Samoin esitys koskien saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelta valittavaa jäsentä ja varajäsentä saattaa kasvattaa matka- ja majoituskuluja. Esitykseen sisältyy ehdotus mahdollistaa teknisten tiedonvälitystapojen käyttö saamelaiskäräjien kokouksiin osallistuttaessa. Tämän ehdotuksen voidaan olettaa puolestaan vähentävän kokouksiin osallistumisesta aiheutuvia matka- ja majoituskuluja jonkin verran. Matkakulut ovat merkittävä osa saamelaiskäräjien kokouskuluja.

Esityksen mukainen ehdotus yhteistoimintavelvoitteesta saattaa lisätä saamelaiskäräjien kustannuksia jonkin verran. Yhteistoimintavelvoitetta koskevan 9 §:n perusteluissa on eritelty hyvän yhteistoiminnan elementtejä. Saamelaiskäräjillä tulee olla riittävät resurssit neuvottelu- ja yhteistoimintaan, jotta mahdollisimman tasavertainen neuvottelu voidaan käydä. Saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä tarkastellaan talousarviovalmistelun yhteydessä säännöllisesti.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

5.1.1 Hallituksen esitys 167/2014 vp ja perustuslakivaliokunnan mietintö 12/2014 vp

Oikeusministeriön toimeksiannosta laadittiin keväällä 2012 selvitys saamelaiskäräjälain muutostarpeista. Selvityksessä arvioitiin saamelaiskäräjälain nykyistä sääntelyä muun muassa saamelaiskäräjävaaleissa äänioikeutetun saamelaisen määritelmästä. Oikeusministeriö asetti 28.6.2012 työryhmän, jonka tehtävänä oli laaditun selvityksen ja saamelaiskäräjien alustavan kannanoton pohjalta selvittää saamelaiskäräjistä annetun lain muutostarpeita ja valmistella ehdotus lain tarkistamiseksi tarvittavilta osin. Työryhmä luovutti oikeusministeriölle mietintönsä 30.10.2013. Työryhmän mietinnön pohjalta laadittiin hallituksen esitys (HE 167/2014 vp), joka käsiteltiin eduskunnassa syysistuntokaudella 2014, mutta hallitus veti esityksensä pois maaliskuussa 2015.

Hallituksen esityksessä 167/2014 vp todetaan, että saamelaiskäräjälain sääntelyä saamelaisen määritelmästä voidaan pitää ongelmallisena ennen muuta siltä osin kuin kyse on maa-, veronkanto- tai henkikirjoihin tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi merkittyjen henkilöiden jälkeläisistä. Näissä asiakirjoissa on merkintöjä muistakin saamelaisten nykyisellä kotiseutualueella menneisyydessä asuneista ihmisistä kuin saamelaisista eikä asiakirjamerkintä sellaisenaan siten välttämättä osoita henkilön polveutuvan saamelaisesta suvusta. Esityksessä todetaan, että sääntelyä saamelaisen määritelmästä on aiheellista tarkistaa ja että myös saamelaisten ryhmähyväksynnän merkitykseen on tällöin kiinnitettävä huomiota.

Esityksessä ehdotettiin saamelaisen määritelmää tarkistettavaksi niin, että henkilöä ei pidettäisi saamelaisena pelkästään maa-, veronkanto- tai henkikirjamerkintöjen perusteella ja että määritelmässä toisaalta otettaisiin nykyistä paremmin huomioon saamelaisen alkuperäiskansan henkisen ja aineellisen kulttuurin monimuotoisuus.

Esitystä koskevassa mietinnössään (PeVM 12/2014 vp) perustuslakivaliokunta toteaa seuraavaa: ”Valiokunta pitää korkeimman hallinto-oikeuden tapaan muun ohella itseidentifikaatiota ja asian kokonaisharkintaa sekä perus- ja ihmisoikeusmyönteistä tulkintaa tärkeinä. Valiokunta korostaa oikeusvarmuuden merkitystä ja pitää tärkeänä, että saamelaismääritelmään liittynyt epävarmuus poistuu. Valiokunta katsoo, että hallituksen esityksen mukainen 1 momentin 2 kohdan määritelmä, jossa edellytetään henkilön omaksuneen saamelaiskulttuurin sukusiteidensä kautta ja pitäneen siihen yhteyttä, olisi liian tulkinnanvarainen, kun otetaan huomioon myös saamelaiskulttuurin käsitteen epämääräisyys. Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotettu uusi muotoilu voisi johtaa epävarmuuteen ja pykälän 2 momentti korostaisi liikaa ryhmäidentifikaatiota. Näistä syistä valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 3 §:ää ei muuteta, vaan pykälä säilyy nykyisessä muodossaan.” Edelleen perustuslakivaliokunta totesi pitävänsä tärkeänä, että saamelaismääritelmää sovellettaessa saamelaiskulttuurin moninaisuus otetaan aidosti huomioon ja huolehditaan kaikkiin saamelaisryhmiin kuuluvien oikeuksista.

Osa perustuslakivaliokunnan jäsenistä esitti vastalauseen edellä mainittuun perustuslakivaliokunnan mietinnössä esitettyyn ehdotukseen. Vastalauseessa tuodaan esille, että nykyisessä oleva määritelmäsäännös on koko olemassaolonsa ajan synnyttänyt ristiriitoja ja soveltamisongelmia. Vastalauseessa esitetyn mukaisesti käytännössä sitä ei ole voitu lainkaan soveltaa sen sanamuodon mukaisesti. Edelleen vastalauseessa todetaan, että kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelimet ovat antaneet Suomelle useita suosituksia säännöksen muuttamisesta siten, että käytäntö ei olisi enää pelkän oikeuskäytännön varassa.

Vastalauseessa korostetaan sitä, että säännöstä yhteydenpidosta saamelaiskulttuuriin tulee tulkita niin, että siinä ei edellytetä yhteydenpidon katkeamattomuutta. Vastalauseessa ehdotettiin pykälään tätä tarkoittavaa täsmennystä. Edelleen vastalauseessa ehdotettiin 1 momentin 3 kohdasta

poistettavaksi sanat ”tämän lain mukaan”, koska kohdan muotoilu vastaa pitkälti sitä, miten nykyistä säännöstä on viimeaikaisessa oikeuskäytännössä tulkittu. Myös säännöksen otsikkoa ehdotettiin muutettavaksi vastaamaan paremmin säännöksen sisältöä (”Saamelaiskäräjävaaleissa äänioikeutettu saamelainen”).

Perustuslakivaliokunta piti edellä esitetyn mukaisesti siis esitystä liian tulkinnanvaraisena ja ehdotti määritelmän säilyttämistä nykyisessä muodossaan. Hallitus päätti vetää esityksensä pois eduskunnalta, koska esitys sen muutetussa muodossaan ei enää vastannut sitä muotoilua, josta hallitus oli sopinut saamelaiskäräjien kanssa ja jonka saamelaiskäräjät oli hyväksynyt.

Perustuslakivaliokunnan kyseistä mietintöä on kritisoitu siitä, ettei valiokunta mainitse mitään saamelaisten itsehallinnosta alkuperäiskansana, saamelaisten itsemääräämisoikeudesta tai saamelaiskäräjälain 1 §:n mukaisesta lain tarkoituksesta (Heinämäki 2017, s. 152).

5.1.2 Saamelaiskäräjälain muutosta valmisteleva toimikunta ja parlamentaarinen seurantaryhmä

Oikeusministeriö asetti 8.11.2017 saamelaiskäräjistä annetun lain muutosta valmistelevan toimikunnan toimikaudelle 8.11.2017-30.4.2018. Ennen toimikunnan asettamista oikeusministeriö kävi saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut saamelaiskäräjien kanssa. Toimikunta koostui hallituspuolueiden ja saamelaiskäräjien edustajista sekä oikeusministeriön ja saamelaiskäräjien asiantuntijoista. Puheenjohtajana toimi oikeustieteen tohtori Pekka Hallberg.

Asettamispäätöksen mukaisesti toimikunnan työn perustana ovat olleet perusoikeudet ja muut perustuslain asettamat velvoitteet, Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeussopimukset sekä YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistus. Lisäksi toimikunta on asettamispäätöksen mukaisesti ottanut huomioon myös parafoidun pohjoismaisen saamelaissopimuksen sekä itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskevan yleissopimuksen (ILO 169 –sopimus). Toimikunnan työn perustaksi on tarkoituksenmukaisilta osin otettu viime hallituskaudella valmisteltu hallituksen esitys saamelaiskäräjälain uudistamisesta (HE 167/2014 vp) ja toimikunta on esityksessään huomionnut perustuslakivaliokunnan vuonna 2014 esittämät näkemykset tästä esityksestä (PeVM 12/2014 vp).

Toimikunnan työn tukemiseksi sekä oikea-aikaisen tiedonkulun varmistamiseksi oikeusministeriö asetti myös parlamentaarisen seurantaryhmän, johon kutsuttiin kaikkien eduskuntaryhmien sekä saamelaiskäräjien edustus. Toimikunta kokoontui yhteensä 12 kertaa ja piti kaksi yhteiskokousta parlamentaarisen seurantaryhmän kanssa.

Toimikunta järjesti 25.1.2018 Inarissa kuulemistilaisuuden, johon kutsuttiin kotiseutualueen kunnat, viranomaisista Metsähallitus, Kolttien kyläkokous sekä järjestöjä. Viranomaisia kuultiin erityisesti lain 9 §:n mukaisesta neuvotteluvollisuudesta. Järjestöjen kuulemistilaisuudessa keskusteltiin erityisesti saamelaiskäräjistä annetun lain ja sen 3 §:n muutostarpeista. Viranomaisten kuulemistilaisuuteen osallistuivat Utsjoen, Inarin, Enontekiön ja Sodankylän kunnat sekä Metsähallitus. Seuraavat tahot osallistuivat järjestöjen kuulemistilaisuuteen: Kolttien kyläkokous, Sámi árvvut rs, Inarinsaamelaiset ry / Anarâšah rs, Vuotson saamelaisseura ry / Vuohču Sámiid Searvi rs, Kulttuuriyhdistys Aanar Sämmiliih ry, Suomen saamelaisten keskusjärjestö SSG, Suomen Saamelaisnuoret ry / Suomen Sámi Nuorat, Saamelaisneuvosto, Inarinmaan Lapinkylänyhdistys ry sekä Metsä-, kalastaja- ja tunturisaamelaiset ry. Moni kuuluvista toimitti myös kirjallisen lausunnon. Toimikunnalle on lähetetty myös sukuseurojen ja yksittäisten henkilöiden kirjallisia kannanottoja.

Toimikunta järjesti kuulemistilaisuuden YK:n alkuperäiskansa-asioiden asiantuntijamekanismin (EMRIP) kanssa helmikuussa 2018. EMRIP on YK:n ihmisoikeusneuvoston alainen neuvoa-antava elin, joka voi ihmisoikeusneuvoston päätöslauselmalla 33/25 laajennetun mandaattinsa nojalla antaa teknistä tukea muun muassa kansallisen lainsäädännön ja politiikan kehittämisessä alkuperäiskansojen oikeuksien edistämiseksi sekä edesauttaa vuoropuhelua jäsenvaltioiden, alkuperäiskansojen tai yksityissektorin pyynnöstä ja edellyttäen, että vuoropuhelun aloittaminen on hyväksyttävissä kaikille osapuolille. EMRIP:n saamelaiskäräjien aloitteesta tehty maavierailu Suomeen oli EMRIP:n ensimmäinen vierailu uudistetun mandaatin alaisuudessa. EMRIP keskittyi vierailunsa aikana saamelaiskäräjälain uudistukseen ja erityisesti lain 3 ja 9 §:iin. Vierailun pohjalta EMRIP laati lyhyen muistion (neuvoa-antavat kommentit), jonka tavoitteena oli fasilitoida kansallista keskustelua. Toimikunta on työssään hyödyntänyt EMRIP:n laatimia neuvoa-antavia kommentteja. Lisäksi EMRIP:n heinäkuun istunnossa 2018 on vuoropuhelu maavierailuista ja yhteistyöstä, johon myös Suomen hallituksen ja saamelaiskäräjien edustaja osallistuu.

Toimikunta järjesti asiantuntijakuulemisen, jossa kuultiin professori Martin Scheininia ja tutkija Juha Joonaa. Kirjallisia lausuntoja toimikunta sai edellä mainittujen asiantuntijoiden lisäksi tutkija Leena Heinämäeltä ja oikeustieteen tohtori Kaisa Korpijaakko-Labbalta. Toimikunnan aineistona on ollut myös valtioneuvoston kanslian TEAS-tutkimusrahoilla 2017 julkaistu laaja alkuperäiskansaoikeuksiin painottuva tutkimus.

Saamelaiskäräjälain 9 §:n neuvottelut hallituksen esityksestä on tarkoitus järjestää tulevan kuulemiskierroksen jälkeen. Hallituksen esitystä ei anneta eduskunnalle, jos saamelaiskäräjät tätä vastustaa.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Lausuntokierros kesä-heinäkuussa 2018.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esityksen toteuttamista ei ole sidottu muihin lainsäädäntöhankkeisiin, vaan kysymys on saamelaiskäräjälakiin valmistelluista uudistuksista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Vuoden 2019 talousarvioon vaikuttavat erityisesti vaaliluettelon merkitsemistä koskevien hakemusten käsittelyn uudistaminen ja suunnitelma siirtää seuraavia saamelaiskäräjävaaleja. Kun otetaan huomioon vaaliluettelon merkitsemistä koskevien hakemusten käsittelyn uudistaminen ja myös muut saamelaiskäräjien toimielinrakenteita koskevat muutokset, lähinnä vaalilautakunnan ja oikaisulautakunnan asettamiseen tarvittava aika, seuraavien saamelaiskäräjävaalien järjestäminen esitetään lykättäväksi vuoteen 2020.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki saamelaiskäräjistä

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Lain 1 lukuun on koottu perustuslain 121 §:n 4 momentissa taatun saamelaisten itsehallinnon perussäännökset saamelaiskäräjien valitsemisesta ja toiminta-alueesta. Lain 1 §:n 1 momentissa on nykyinen yleissäännös saamelaisten oikeudesta alkuperäiskansana valita keskuudestaan saamelaiskäräjät. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan oikeus äänestää saamelaiskäräjien vaaleissa on vaaliluetteloon merkityillä saamelaisilla. Uusi momentti ilmaisisi vaalijärjestelmän ja äänioikeuden perusteen, josta säädetään 3 §:ssä. Samoin vaalikelpoisuus on lain 22 §:ssä liitetty äänioikeuteen.

Pykälän 3 momentti vastaa voimassa olevan lain 2 momenttia.

3 §. Oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon. Nykyisen saamelaisen määritelmäsäännöksen sijasta ehdotetaan lakiin säännöstä, joka jatkossa selkeämmin osoittaisi ainoastaan oikeutta tulla merkityksi vaaliluetteloon. Kyse olisi siis äänioikeudesta saamelaiskäräjien vaaleissa, eikä siitä, ketä on pidettävä ylipäänsä saamelaisena. Henkilön merkitsemisellä vaaliluetteloon ei siten ole muita vaikutuksia saamelaisille muutoin perustuslain mukaan alkuperäiskansana kuuluvista oikeuksista ja niiden kehittämistä. Kaikki saamelaisina itseään pitävät eivät halua äänestää tai hakeutua vaaliluetteloon, eikä ketään ole sallittua vastoin asianomaisen henkilön tahtoa merkitä vaaliluetteloon. Vaaliluettelo ei siis ole tyhjentävä luettelo siitä, ketkä ovat saamelaisia, vaan luettelon ulkopuolellakin on saamelaisia, ja yksilöt ja ryhmät voivat vaalia saamen kieltä, saamelaista kulttuuria ja identiteettiä myös vaaliluettelon ulkopuolella. Alkuperäiskansa saamelaisten oikeuksista on säädetty ja tullaan säätämään muualla lainsäädännössä. Tätä kuvastaisi myös ehdotettu 1 §:n 2 momentti, jonka mukaan oikeus äänestää saamelaiskäräjien vaaleissa olisi vaaliluetteloon merkityillä saamelaisilla.

Ehdotettu muutos vastaa pitkälti parafoidun pohjoismaisen saamelaisopimuksen määräystä saamelaiskäräjien äänestysluettelosta. Kyseisen määräyksen ja ehdotetun muutoksen yhtenä tavoitteena on yhtenäistää vaaliluetteloon hakeutumisen kriteerit Pohjoismaissa, ottaen huomioon, että saamen kansa asuu usean valtion alueella. Yhtenäiset kriteerit avaisivat uusia mahdollisuuksia saamelaisten itsemääräämisoikeuden käytölle yli valtiollisten rajojen.

Äänioikeuden edellytyksiä koskevan säännöksen otsikkona olisi oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon. Säännös sisältäisi voimassa olevan lain tapaan subjektiivisena kriteerinä henkilön suostumuksen, toisin sanoen hakeutumisen vaaliluetteloon ja sitten lisäksi objektiiviset perusteet hakemuksen hyväksymiselle.

Pykälän 1 momentin johdantovirkkeeseen sisältyvää subjektiivista edellytystä ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan pykälän otsikkoa ja edellä esitettyä, että kyse on ainoastaan oikeudesta tulla merkityksi saamelaiskäräjien vaaliluetteloon, ei muista oikeuksista. Henkilön olisi nykyiseen tapaan identifioitava itsensä saamelaiseksi ja merkintä vaaliluettelossa edellyttäisi nykyiseen tapaan suostumusta hakeutua vaaliluetteloon.

Itseään saamelaisena pitävän henkilön olisi täytettävä 1 momentin 1 tai 2 kohdan vaihtoehtoinen objektiivinen kriteeri, jotta hänellä olisi oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon. Objektiivisen

kriteerin pääsisältönä olisi periaate, että henkilön tulee olla saamelaista syntyperää: saamelaiseksi synnyttään, ei tulla tai päästä. Poikkeuksena tästä säännöksestä olisi ottolapsi, joka muuallakin lainsäädännössä rinnastetaan biologisesti omaan lapseen. Voimassa olevassa laissa säädettyjä objektiivisia kriteerejä ehdotetaan alempaa ilmenevällä tavalla tarkistettaviksi.

Momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi lisäämällä säännökseen yksi sukupolvi. Siten kohdan mukaisena edellytyksenä olisi vastaisuudessa, että henkilö itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan, isovanhemmistaan tai isoisovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään. Ensimmäisen kielen henkilö oppii kotonaan vanhemmiltaan, lähisuvultaan tai muilta läheisiltään ja on kieli, jonka hän parhaiten taitaa. Ensimmäisellä kielellä omaksutaan myös saamelaiskulttuuria ja sen perinteitä. Saamen kielellä viitataan eri saamen kieliin, kuten pohjoissaamen, inarinsaamen ja koltansaamen kieliin sekä muihin Norjassa, Ruotsissa ja Venäjällä puhuttuihin saamen kieliin. Ensisijaisena näyttönä kielitaidosta olisi jatkossakin Pohjoismaiden saamelaisneuvoston Suomen jaoston vuonna 1962 suorittama väestölaskenta, jonka mukaiset henkilöt ovat pohjoissaamen-, inarinsaamen- tai koltansaamenkielisiä. Tämä luettelo ei ole kuitenkaan täydellinen, joten henkilön voitaisiin myös muutoin todeta oppineen saamen kielen ensimmäisenä kielenään.

Momentin 2 kohtaa ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että ehdotetun säännöksen mukaan edellytetään, että ainakin toinen henkilön vanhemmista on merkittynä tai on ollut merkittynä äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa. Se, että henkilön vanhempi on poistettu vaaliluettelosta kuoleman tai oman ilmoituksen perusteella, ei jatkossakaan vaikuttaisi hänen lapsensa oikeuteen tulla merkityksi vaaliluetteloon. Henkilöllä ei olisi kuitenkaan siinä tapauksessa oikeutta tulla merkityksi vaaliluetteloon 3 kohdan perusteella, mikäli hänen vanhempansa, jonka vaaliluettelomerkintään henkilö vetoaa 3 kohdan nojalla hakiessaan, on poistettu vaaliluettelosta jonkin muun syyn kuin kuoleman tai oman ilmoituksen johdosta.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 2 momentti, jossa viitataan laissa säädettyihin muihin vaatimuksiin. Momentin mukaan edellytyksenä olisi myös, että tässä laissa säädetyt ikää, kansalaisuutta ja väestökirjanpitoa koskevat äänioikeuden muut vaatimukset täyttyvät. Näistä edellytyksistä säädetään tarkemmin vaaleja koskevan 4 luvun 21 §:ssä.

4 a §. Hallinto-oikeudellisten säädösten soveltaminen. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi maininta, jonka mukaan myös lakia sähköisestä asioinnista viranomaisissa sovellettaisiin saamelaiskäräjiin ja sen toimielimiin.

2 luku Saamelaiskäräjien tehtävät

5 §. Saamelaiskäräjien yleinen toimivalta. Pykälää ehdotetaan täydennettäväksi maininnalla saamelaiskäräjien yleisestä tehtävästä hoitaa ja edistää alkuperäiskansaoikeuksien toteutumista Suomessa. Säännöksen otsikkoa tarkistettaisiin sanallisesti.

Saamelaiskäräjien tehtävänä olisi pykälän 1 momentin mukaan hoitaa saamelaisten omaa kieltä, kulttuuria ja asemaa alkuperäiskansana koskevat asiat sekä edistää saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumista Suomessa. Edistämistehtävää koskevan maininnan sisällyttäminen lakiin korostaisi sitä, että saamelaiskäräjille kuuluu saamelaisten kulttuuri-itsehallinnosta huolehtivana toimielimenä myös saamen kielen ja saamelaiskulttuurin sekä alkuperäiskansaoikeuksien edistämiseen tähtäviä, dynaamisia tehtäviä. Alkuperäiskansaoikeuksilla säännöksessä viitataan yhtäältä perustuslain säännöksiin saamelaisten oikeuksista ja toisaalta alkuperäiskansojen oikeuksia koskevaan kansainväliseen oikeuteen. Edistämistehtävää koskevaa

mainintaa lukuun ottamatta ehdotettu säännös vastaa asiallisesti voimassaolevan saamelaiskäräjälain 5 §:n 1 momenttia.

Saamelaiskäräjät voisi ehdotetun 2 momentin mukaan tehdä viranomaisille aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja, kehittää ja hallinnoida saamelaiskulttuuria sekä myöntää rahoitusta. Säännöksessä mainittaisiin voimassaolevan saamelaiskäräjälain 5 §:n 2 momentissa säädettyjen aloitteiden, esitysten ja lausuntojen laatimistehtävän lisäksi saamelaiskulttuurin kehittämis- ja hallinnointi- sekä rahoituksen myöntämistehtävät, joita saamelaiskäräjät jo tälläkin hetkellä käytännössä hoitaa. Esimerkiksi saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimisto seuraa saamenkielisen opetuksen ja saamen kielen opetuksen tilannetta ja työskentelee kiinteässä yhteistyössä opetusalan viranomaisten kanssa niiden kehittämiseksi. Saamelaiskäräjät käytännössä raportoi opetuksen tilanteesta ja kehitystarpeista, vastaa saamenkielisen oppimateriaalin tuottamisesta ja jakamisesta sekä kouluttaa ja avustaa eri toimijoita ja levittää tietoa. Lisäksi saamelaiskäräjät kokoaa kaikki saamelaisten opetuksen viranomaistahot säännölliseen yhteistyöhön ja tietojen vaihtoon perustamansa Saamelaisten koulutusasiain yhteistyöelimen kautta. Opetukseen liittyvät tehtävät eivät rajoitu kotiseutualueelle, vaan ovat luonteeltaan valtakunnallisia.

Kehittämis- ja hallinnointi- sekä rahoituksen myöntämistehtävien lisääminen momenttiin liittyy ehdotukseen lisätä pykälän 1 momenttiin säännös saamelaiskäräjien edistämistehtävästä. Vaikka määrärahojen myöntämistä koskevalla maininnalla ei ole tarkoitus muuttaa saamelaiskäräjälain 8 §:n voimassa olevaa sääntelyä määrärahojen jakamisesta, saamelaiskäräjien kehittämistehtävien ja –valtuuksien korostaminen heijastuu määrärahojen jakamiskäytäntöön. Saamelaiskäräjät voi tehdä esityksen myös esimerkiksi ehdotuksen 9 §:ssä tarkoitettujen neuvotteluiden käynnistämisestä.

Ehdotetussa 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa saamelaiskäräjät käyttäisi päätösvaltaa siten kuin saamelaiskäräjistä annetussa laissa ja muualla laissa erikseen säädetään. Ehdotuksella ei puututa viranomaisille tai muille julkisia hallintotehtäviä hoitaville elimille laissa säädettyihin ohjaus- tai edistämistehtäviin. Esimerkiksi poronhoitoa, metsästystä ja kalastusta sekä metsätaloutta varten on säädetty erityisistä ohjaus- ja edistämisyjärjestelmistä, jotka ovat voimassa myös saamelaisten kotiseutualueella. Muun muassa rahoituksen myöntämisestä määrätarkoituksiin ja määrärahoja myönnettäessä noudatettavasta menettelystä säädettäisiin vastaisuudessakin erikseen. Saamelaiskäräjät käyttää päätösvaltaa niissä asioissa ja niiltä osin kuin päätösvaltaa saamelaiskäräjille erikseen lainsäädännössä osoitetaan. Niissä tehtävissä, joissa saamelaiskäräjät käyttää julkista valtaa, voidaan saamelaiskäräjiä joissain tilanteissa pitää tietyssä laissa tai säännöksessä tarkoitettuna viranomaisena.

Pykälän 3 momenttia ei ehdoteta muutettavaksi.

6 §. Saamelaisten edustaminen. Pykälää ehdotetaan sanonnaltaan tarkistettavaksi. Ehdotuksen mukaan saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia kansallisissa ja kansainvälisissä tehtävissään. Saamelaiskäräjät on saamelaisten keskuudestaan valitsema edustuselin, joka siten virallisuonteisesti edustaa saamelaisia tehtäviensä alalla. Selvää on, ettei ehdotetussa laissa säädetä saamelaisten yhdistys- ja muusta vastaavasta kansalaisyhteiskunnan tason toiminnasta.

7 §. Kertomus. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että saamelaiskäräjät laatisi vuosittain kertomuksen suoraan eduskunnalle eikä enää valtioneuvostolle hallituksen kertomuksen laatimista varten. Eduskunnalle tarjoutuisi näin nykyistä keskitetympi mahdollisuus arvioida saamelaisia koskevien asioiden tilaa ja kehitystä.

9 §. Yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoite. Lain nykyistä säännöstä viranomaisten velvollisuudesta ja saamelaiskäräjien tehtävästä neuvotella saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksiin vaikuttavista toimenpiteistä ehdotetaan muutettavaksi viranomaisten ja saamelaiskäräjien yhteistyötä aiempaa

enemmän painottavaksi. Pykälän otsikko ehdotetaan tarkistettavaksi säännöksen tällaista sisältöä paremmin vastaavaksi.

Pykälän 1 momentin mukaan viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa pyrkien saavuttamaan yhteisymmärryksen tai suostumuksen saamelaisten kotiseutualueella toteutettaville tai vaikutuksiltaan sinne ulottuville sekä muille erityisesti saamelaisten kieleen tai kulttuuriin taikka heidän asemaansa tai oikeuksiinsa alkuperäiskansana vaikuttaville laajakantoisille ja merkittäville toimenpiteille. Neuvotteluista riippumatta tulee viranomaisten edistää saamelaisten muun muassa perustuslaissa turvattujen oikeuksien toteutumista säädettäessä lakeja, tehtäessä päätöksiä ja ryhtyessä muihin toimiin. Säännöksen pääasiallinen tarkoitus on, että neuvottelut yhteistoimintavelvoitteen piiriin kuuluvista asioista käydään saamelaiskäräjien kanssa saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien turvaamisen näkökulmasta aidosti, molemminpuolisen arvostuksen hengessä ja vilpittömin mielin, eikä pelkästään muodollisesti lain vaatimuksen täyttämiseksi.

Ehdotuksen mukaan viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa pyrkien saavuttamaan yhteisymmärryksen tai suostumuksen. Tällä viitataan kansainvälisessä oikeudessa kehittyneisiin vaatimuksiin neuvottelujen vilpittömyydestä ja oikea-aikaisuudesta sekä asian kannalta riittävästä, yhteisestä tietopohjasta (niin sanottu free prior informed consent –käsite). Ehdotettu muutos toteuttaa osaltaan YK:n alkuperäiskansajulistuksen toimeenpanoa Suomessa. Esityksen yleisperusteluissa käsitellään tarkemmin kansainvälisen oikeuden kehitystä tältä osin (s. 22).

Neuvottelut tulee siten käydä vilpittömästi ja molemminpuolisen arvostuksen hengessä sekä oikea-aikaisesti. Osapuolten asema neuvotteluissa tulisi olla mahdollisimman tasavertainen. Riittävä valmistautuminen ja osallistuminen neuvotteluihin edellyttää, että saamelaiskäräjillä on käytettävissään riittävät resurssit.

Neuvotteluja tulee käydä hyvissä ajoin ennen päätöksentekoa, eli sellaisessa vaiheessa, jolloin suunniteltuun toimenpiteeseen on aidosti vielä mahdollista vaikuttaa. Viranomaisen tai muun julkista hallintotehtävää hoitavan tulee siten ajoissa ilmoittaa saamelaiskäräjille tällaisen toimenpiteen suunnittelusta. Saatuaan tiedon tällaisesta hankkeesta, voisi saamelaiskäräjät lain 5 §:n 2 momentin perusteella tehdä esityksen tai aloitteen neuvottelujen käynnistämisestä. Myös viranomaisen tai muu julkista hallintotehtävää hoitava voisi tehdä aloitteen neuvottelujen käynnistämiseksi. Saamelaiskäräjillä tulee olla mahdollisuus käsitellä asiaa omissa toimielimissään asian laadun mukaan.

Yhteistoiminnan ja neuvottelujen edellytyksenä on, että neuvotteluosapuolilla on oikeat ja riittävän kattavat tiedot neuvottelujen kohteena olevasta asiasta ja suunnitellun toimenpiteen vaikutuksista. Osapuolten tasavertainen asema neuvotteluissa voi edellyttää, että viranomaiset ja muut julkista hallintotehtävää hoitavat toimittavat saamelaiskäräjille tällaisen riittäviin tietoihin ja selvityksiin perustuvan kirjallisen selostuksen kyseistä toimenpidettä koskevista keskeisistä kysymyksistä ennen neuvotteluja. Kirjallinen selostus voi sisältää esimerkiksi alustavan arvion toimenpiteen vaikutuksista saamelaisten kieleen, kulttuuriin tai saamelaisten asemaan alkuperäiskansana.

Vaatus pyrkimisestä yhteisymmärrykseen edellyttää suoraa vuorovaikutusta saamelaiskäräjien ja viranomaisen välillä. Molempien osapuolten tulisi neuvotteluissa esittää perusteltu näkemyksensä neuvottelujen kohteena olevasta asiasta sekä esittää näkemyksensä vastapuolen kannasta, jotta kyse olisi varsinaisista neuvotteluista. Esimerkiksi pelkkä tiedottaminen vireillä olevasta asiasta ei ole

säännöksessä tarkoitettu neuvottelu. Saamelaiskäräjien näkemyksen esittäminen tietystä asiasta ilman keskustelua aiheesta tai saamelaiskäräjien kannasta ei myöskään ole säännöksessä tarkoitettu neuvottelu. Uuden neuvottelun järjestäminen voi olla tarpeellista, jos toinen osapuoli ei neuvotteluissa pysty ottamaan kantaa toisen osapuolen kannanottoihin. Neuvottelut päättyvät joko yhteisymmärryksen saavuttamiseen, suostumukseen tai siihen, ettei yhteisymmärrystä ole keskustelujätkämälläkään mahdollista saavuttaa tai suostumusta saada.

Vaatus pyrkimisestä saavuttaa yhteisymmärrys tai suostumus ei kuitenkaan merkitse sitä, että saamelaiskäräjillä olisi oikeus omilla päätöksillään tai esimerkiksi jättäytymällä passiiviseksi estää viranomaista päättämästä sen toimivaltaan kuuluvaa asiaa. Pyrkimys saavuttaa yhteisymmärrys tai suostumus ei merkitse myöskään sitä, että yhteisymmärrys tai suostumus olisi aina saavutettavissa. Viranomaisella voi olla hyväksyttävät perusteet toiminnalleen siinäkin tapauksessa, että saamelaiskäräjät toimenpidettä nimenomaisesti vastustaisi. Viranomaisen voi olla velvollinen neuvottelemaan sen toimivaltaan kuuluvasta asiasta muidenkin tahojen kanssa tai sen on – kuten esimerkiksi ympäristölainsäädännön alaan kuuluvissa erinäisissä suunnitteluprosesseissa – sovittava yhteen useiden asianosaistahojen erilaisia intressejä. Neuvottelujen kohteena olevasta asiasta päättää viime kädessä edelleen asianomainen viranomainen lailla säädetyn toimivaltansa nojalla. Saamelaiskäräjillä ei siis ole neuvotteluissa niin sanottua veto-oikeutta, vaikka yhteisymmärrys tai suostumus onkin neuvottelujen tavoitteena. Toisaalta viranomaiset eivät ole oikeutettuja ryhtymään saamelaisten perus- ja ihmisoikeuksia loukkaaviin toimenpiteisiin edes saamelaisten suostumuksella ottaen huomioon viranomaisten perustuslaissa säädetty velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeudet sekä säännöksen 3 momentti.

Neuvotteluvelvollisuus koskisi paitsi nykyiseen tapaan kaikkia viranomaisia myös muita julkisia hallintotehtäviä hoitavia. Ministeriöiden ja valtion keskushallinnon muiden viranomaisten lisäksi neuvotteluvelvollisia olisivat siten myös valtion alue- ja paikallishallintoviranomaiset samoin kuin kaikki kunnalliset viranomaiset sekä sellaiset muut kuin viranomaiskoneistoon kuuluvat toimijat, joille on lailla tai sen nojalla osoitettu julkisia hallintotehtäviä hoidettaviksi. Tulevaisuudessa myös perustettavat maakunnat tulevat olemaan yhteistoimintavelvoitteen piirissä. Neuvottelun kohteena voi olla asianomaisen viranomaisen toimivaltaan kuuluva asia. Ministeriössä kysymys voi olla esimerkiksi saamelaisia koskevan lainsäädännön valmistelusta ja muussa viranomaisessa sen toimivaltaan kuuluvan hallinnollisen tai taloudellisen päätöksen valmistelusta. Tulevilla maakunnilla tulee olemaan tärkeä rooli muun muassa saamelaisten kielellisten oikeuksien toteuttamisessa. Esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) on vielä pidemmälle säädetty menettely.

Neuvottelut tulee ehdotetun säännöksen mukaan käydä muistakin kuin voimassa olevassa laissa tarkoitetuista saamelaisten kotiseutualueella toteutettaviksi suunnitelluista hankkeista tai toimenpiteistä. Tällaisten lisäksi säännöksen piiriin kuuluisivat myös sellaiset laajakantoiset ja merkittävät hankkeet, joiden vaikutukset ulottuvat kotiseutualueelle, vaikka ne sinänsä toimeenpantaisiinkin kotiseutualueen ulkopuolella. Esimerkiksi ympäristöön ja maankäyttöön liittyvien toimenpiteiden vaikutus voi ulottua kotiseutualueelle hankkeiden varsinaisesta maantieteellisestä toimeenpanopaikasta riippumatta.

Neuvottelut tulisi maantieteellisestä kriteeristä riippumatta käydä myös muista erityisesti saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksiin vaikuttavista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä. Tällaisia voivat olla etenkin saamen kieleen liittyvät toimenpiteet. Oikeus saada saamen kielen opetusta kotiseutualueen ulkopuolella on erityisellä tavalla saamelaisten asemaan

alkuperäiskansana vaikuttava asia. Tämän kaltaisista asioista tulisi siten neuvotella siitä riippumatta, onko hankkeella välittömiä vaikutuksia saamelaisten kotiseutualueella.

Ehdotettu säännös sisältää luettelon yhteistoimintavelvollisuuden piiriin kuuluvista asioista, kuten voimassa oleva laki. Luettelo konkretisoi yhteistoimintavelvoitteen kattamat asiaryhmät ja auttaa tunnistamaan asiat, joita velvoite koskee. Luettelo ei ole tyhjentävä, vaan sen 6 kohdan mukaan yhteistoimintavelvoite koskee myös muuta vastaavaa saamelaisten kieleen, kulttuuriin tai heidän asemaansa alkuperäiskansana vaikuttavaa asiaa. Luettelo ei siis miltään osin rajoita yhteistoimintavelvoitteen soveltamisalaa, vaan säännöstä tulee soveltaa kaikkiin laajakantaisiin ja merkittäviin toimenpiteisiin, jotka toteutetaan saamelaisten kotiseutualueella tai joiden vaikutukset ulottuvat sinne taikka jotka vaikuttavat erityisesti saamelaisten kieleen ja kulttuuriin taikka heidän asemaansa tai oikeuksiinsa alkuperäiskansana. Perustuslakivaliokunta on pitänyt perusteltuna säilyttää säännöksen esimerkkiluettelo yhteistoimintavelvoitteen piiriin kuuluvista asioista (PeVM 12/2014 vp).

Erityisellä vaikutuksella säännöksessä viitataan ennen muuta hankkeisiin, jotka koskevat nimenomaan saamelaisia. Käytännössä tällaisia ovat etenkin saamelaisia koskevat lainvalmisteluhankkeet. Tällaisessa hankkeessa saamelaiskäräjät tulee kytkeä valmisteluun jo hankkeen alusta lähtien (PeVL 40/2009 vp). Hankkeet, jotka koskevat yleisesti kaikkia Suomen oikeudenkäyttöpiirissä olevia, eivät sen sijaan yleensä ole ehdotuksessa tarkoitettulla tavalla erityisesti saamelaisiin vaikuttavia. Hallinnolliset toimenpiteet voivat vaikuttaa erityisesti saamelaisiin toimenpiteen toteuttajasta riippumatta. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi sellaiset viranomaisen myöntämät luvat, joiden perusteella on sallittua ryhtyä toimimaan kotiseutualueella tai sen välittömässä läheisyydessä.

Toimenpiteen tulee ehdotuksen mukaan vaikuttaa erityisesti saamelaisten kieleen tai kulttuuriin taikka heidän asemaansa tai oikeuksiinsa alkuperäiskansana, jotta asia kuuluisi ehdotetun yhteistoiminta- ja neuvotteluelvöllisyyden piiriin. Sellaisten perinteisten elinkeinojen kuin poronhoidon, metsästyksen ja kalastuksen harjoittaminen on vakiintuneesti luettu kuuluvaksi saamelaiseen kulttuurimuotoon (katso esimerkiksi PeVL 32/2010 vp). Käytännössä yhteistoiminta- ja neuvotteluelvöllisyyden piiriin kuuluisivat nykyiseen tapaan erityisesti maa- ja vesialueiden käyttöä ja käytön suunnittelua samoin kuin maa- tai vesialueita käyttävien elinkeinojen harjoittamista sekä saamen kielen ja saamelaiskulttuurin opetusta ja elvyttämistä tai saamenkielisiä palveluja koskevat hankkeet ja toimenpiteet.

Toimenpiteen tulisi lisäksi olla laajakantoinen tai merkittävä, jotta siitä olisi ehdotetun säännöksen mukaan neuvoteltava. Tältä osin ehdotus vastaa voimassa olevan lain sääntelyä. Nykyisinkin neuvotteluelvöllisyys koskee laajakantoisia ja merkittäviä toimenpiteitä. Laajakantaisuudella ehdotuksessa viitataan lähinnä toimenpiteen suureen maantieteelliseen, väestölliseen tai ajalliseen vaikuttavuuteen. Merkittävyydellä puolestaan viitataan siihen, missä määrin tai kuinka syvästi toimenpiteen arvioidaan vaikuttavan saamelaisten kieleen tai kulttuuriin taikka heidän asemaansa ja oikeuksiinsa alkuperäiskansana. Vähäisemmissä saamelaisiin sinänsä vaikuttavissa asioissa riittäisi siten vastaisuudessakin tavanomainen lausunto- tai muu kuulemismenettely. Neuvottelumenettely on tavanomaista lausunto- ja kuulemismenettelyä pidemmälle menevä muoto osallistua viranomaisen päätettävien asioiden valmisteluun. Neuvottelut on siksi käytävä sellaisistakin ehdotetussa säännöksessä tarkoitetuista asioista, joista saamelaiskäräjille on jonkin erityislainsäädännössä olevan säännöksen mukaan varattava tilaisuus antaa lausunto tai tulla muutoin kuulluksi. Saamelaiskäräjien edustajan osallistuminen esimerkiksi jonkin työryhmän

työhön ei sekään sinänsä poistaisi velvollisuutta käydä käräjien kanssa ehdotetussa laissa tarkoitetut neuvottelut.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös velvollisuudesta laatia käydyistä neuvotteluista pöytäkirja. Viranomaisen tai muu julkista hallintotehtävää hoitava laatisi pöytäkirjan neuvotteluiden kulusta ja pöytäkirja liitettäisiin neuvottelujen kohteena olevan asian asiakirja-aineistoon. Pöytäkirjan laatiminen on tarpeen senkin vuoksi, että neuvottelujen käyminen ehdotetussa säännöksessä tarkoitetuista hallinnollisista asioista on viranomaisen päätöksenteon oikeudellinen edellytys. Pöytäkirjaan on aiheellista merkitä asiassa mahdollisesti saavutettu yhteisymmärrys ja saamelaiskäräjien mahdollisesti antama suostumus. Mikäli yhteisymmärrystä ei ole löydetty tai saamelaiskäräjien suostumusta ei ole saatu, on pöytäkirjaan aiheellista merkitä tieto neuvotteluissa eriäviksi mahdollisesti jääneistä käsityksistä sekä neuvotteluosapuolten asiaa koskevat kannanotot. Pöytäkirjaan merkittäisiin muun muassa, miksi saamelaiskäräjien tiettyä vaatimusta ei ole voitu huomioida. Viranomaisten ja muiden julkista hallintotehtävää hoitavien olisi mahdollisuuksien mukaan seurattava, että yhteisesti sovituista asioista pidettäisiin kiinni. Viranomaisen tai julkisia hallintotehtäviä hoitavan tulisi mahdollisuuksien mukaan seurata yhteisesti sovittujen asioiden toteutumista ja kehittää tätä tukevia mekanismeja. Mikäli viranomaisen tai muu julkista hallintotehtävää hoitava muuttaa suunnitelmansa sen jälkeen, kun yhteisymmärrykseen on neuvotteluissa päästy tai saamelaiskäräjien suostumus on saatu ja tämä johtaa olennaisesti huonompaan lopputulokseen saamelaisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta, ovat uudet neuvottelut tarpeen..

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös siitä, että viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä hoitavien on 1 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä suunnitellessaan ja toteuttaessaan pyrittävä huolehtimaan siitä, ettei saamelaisten oikeudelle harjoittaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan aiheudu huomattavaa haittaa ja että saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana voidaan turvata ja edistää. Säännöksen noudattaminen edellyttää, että viranomaisella tai muulla julkisia hallintotehtäviä hoitavalla on riittävästi tietoa suunniteltujen toimenpiteiden vaikutuksista saamelaisten oikeuksiin, jotta saamelaisten oikeuksia harjoittaa kieltä ja kulttuuria voidaan turvata ja edistää. Asian laatu ja asianmukainen valmistelu voi käytännössä edellyttää vaikutusten arviointia. Muun muassa neuvotteluissa saamelaiskäräjien kanssa viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat voivat saada tietoa suunnitellun toimenpiteen tai eri vaihtoehtojen vaikutuksista saamelaisiin, mutta vastuu toimenpiteen vaikutusten riittävästä selvittämisestä ja huomioimisesta on viranomaisella ja muulla julkista hallintotehtävää hoitavalla. Vaikutuksia koskevan selvityksen laajuus riippuisi toimenpiteen laadusta. Viranomaisen tai muun julkisia hallintotehtäviä hoitavan tulisi pyrkiä tekemään valinta tietyn toimenpiteen tai hankkeen eri toteuttamistapojen välillä siten, että voidaan edistää ja turvata saamelaisten oikeudet. Viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat harkitsisivat haittojen vähentämiseksi ja estämiseksi tarvittavat toimenpiteet, jos käy ilmi, että suunniteltu toiminta aiheuttaisi kielteisiä vaikutuksia saamelaisten kieleen tai kulttuuriin mukaan lukien perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen. Myös hankkeeseen liittyvien eri toimenpiteiden kumulatiivinen vaikutus olisi huomioitava. Muun muassa neuvotteluissa saamelaiskäräjien kanssa viranomaisen tai muu julkisia hallintotehtäviä hoitava voisi saada myös tätä harkintaa varten tarvitsemaansa tietoa.

Neuvottelut voidaan käydä eri tavoin. Tärkeää on, että menettely mahdollistaa vilpittömien, oikea-aikaisten ja aidosti yhteisymmärrykseen pyrkivien keskustelujen käymisen asiasta mahdollisimman tasavertaisten neuvotteluosapuolten kesken. Saamelaisten kotiseutualueella toimiva tai saamelaisiin liittyviä asioita muuten usein käsittelevä viranomaisen voi sopia saamelaiskäräjien kanssa

neuvotteluihin liittyvistä yleisistä menettelytavoista. Hyvänä käytäntönä voidaan pitää Metsähallituksen Lapin aluetoimiston käytäntöä neuvotella saamelaiskäräjien kanssa toisaalta neuvotteluja koskevista yleisistä periaatteista ja toisaalta yksittäisistä asioista. Neuvottelujen käytännön yksityiskohdista voi myös sopia asiakohtaisesti osapuolten kesken. Joissakin asioissa neuvottelut olisi mahdollista käydä vaikkapa teknisten tiedonvälityskeinojen avulla. Tästä voisi olla kyse esimerkiksi sellaisissa asioissa, joiden valmistelussa saamelaiskäräjät on ollut jo muulla tavalla mukana. Toisissa asioissa neuvottelut voivat edellyttää useammankin tapaamisen järjestämistä. Neuvotteluista riippumatta viranomaisilla ja muilla julkisia hallintotehtäviä hoitavilla on perustuslaillinen velvollisuus turvata alkuperäiskansa saamelaisten perus- ja ihmisoikeudet.

3 luku Toimikausi, toimielimet ja toiminta

10 §. Kokoonpano ja toimikausi. Pykälän säännöstä saamelaiskäräjien jäsenmäärästä ehdotetaan tarkistettavaksi nykyisestä kahdestakymmenestä yhdestä (21) kahteenkymmeneenviiteen (25). Jäsenmäärän tarkistus on perusteltu saamelaisten kokonaismäärässä toteutuneen kasvun vuoksi. Ehdotuksen mukaan saamelaiskäräjiin kuuluisi siten 25 jäsentä ja viisi varajäsentä, jotka valitaan saamelaiskäräjien vaaleilla neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

Voimassaolevan lain säännöstä vähintään kolmen jäsenen ja yhden varajäsenen valitsemisesta kustakin saamelaisten kotiseutualueen kunnasta ehdotetaan tarkistettavaksi vastaamaan paremmin äänioikeutettujen saamelaisten alueellista jakautumista. Säännöksellä pyritään jatkossakin varmistamaan myös alueellinen edustavuus turvaamalla vähintään kolmen jäsenen valinta jokaisesta saamelaisten kotiseutualueen kunnasta. Saamelaiskäräjissä tulee ehdotuksen mukaan olla vähintään kuusi (6) jäsentä Inarin kunnasta, neljä (4) jäsentä Utsjoen kunnasta, kolme (3) jäsentä Enontekiön kunnasta ja kolme (3) jäsentä Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueelta sekä yksi varajäsen kustakin mainitusta kunnasta. Lisäksi ehdotetaan, että saamelaiskäräjissä tulisi saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelta olla vähintään yksi (1) jäsen ja varajäsen. Saamelaiskäräjien jäsenistä yli puolet (16/25) olisi perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla (PeVM 17/1994 vp) vastaisuudessakin valittava saamelaisten kotiseutualueen kunnista. Muutoksella ei olisi vaikutusta saamelaiskäräjien vaalissa käytettävään vaalitapaan, vaan kyseessä olisi edelleenkin henkilövaali. Kuntakohtaisten kiintiöiden koon osittainen kasvattaminen ei muuttaisi vaalitapaa suhteellisen vaalin suuntaan.

Pykälän 2 ja 3 momenttiin ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia.

11 §. Saamelaiskäräjien puheenjohtaja. Pykälän 1 momenttiin ei ehdoteta muutoksia.

Pykälän 2 momentti sisältäisi voimassa olevan lain tapaan säännöksen puheenjohtajan tehtävän päätoimisuudesta. Momentissa ehdotetaan myös – nykyisestä poiketen – rajoitettavaksi hallituksen puheenjohtajan toimikausia. Ehdotuksen mukaan sama henkilö voidaan valita hallituksen puheenjohtajaksi enintään kolmeksi perättäiseksi toimikaudeksi. Rajoitusta 12 vuoden yhtäjaksoiseen toimintaan pidetään hallituksen puheenjohtajan keskeisen aseman vuoksi perusteltuna. Toisaalta rajoitus koskisi vain perättäisiä toimikausia eikä siten kohtuuttomasti kaventaisi saamelaiskäräjien vapautta valita puheenjohtaja. Säännöstä sovellettaessa ei otettaisi lukuun niitä toimikausia, jotka ovat päättyneet ennen lain voimaantuloa. Tästä ehdotetaan säädettäväksi lain voimaantulosäännöksessä.

12 §. Kokousten koollekutsuminen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että se koskisi nimenomaan saamelaiskäräjien kokouksen koollekutsumista. Lähtökohtana olisi voimassa olevan lain tapaan, että saamelaiskäräjien kokous päättää kokouksensa pidosta. Kokous olisi

ehdotuksen mukaan kutsuttava koolle myös, jos saamelaiskäräjien puheenjohtaja tai hallitus katsoo sen tarpeelliseksi. Tällöin on perusteltua, että saamelaiskäräjien puheenjohtaja ja hallitus sopivat koollekutsuttavan kokouksen riittävästä valmistelusta. Lisäksi kokous olisi kutsuttava koolle, jos kolmasosa saamelaiskäräjien kokouksen jäsenistä sitä vaatii tietyn asian käsittelyä varten. Tältä osin säännöstä kokouksen määrävähemmistön oikeudesta täydennettäisiin maininnalla, jonka mukaan kokousta vaativan määrävähemmistön olisi yksilöitävä koolle kutsuttavassa kokouksessa käsiteltävä asia.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelta valitun jäsenen varajäsenen osalta.

13 §. Saamelaiskäräjien hallitus. Pykälän 1 momentin mukaan saamelaiskäräjät valitsee keskuudestaan hallituksen, jossa on puheenjohtaja ja kaksi varapuheenjohtajaa sekä enintään viisi muuta jäsentä. Ehdotuksen myötä hallituksen jäsenten määrä nousee neljästä viiteen. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös, jonka mukaan saamelaiskäräjät valitsee äänioikeutettujen saamelaisten keskuudesta hallitukseen kaksi varajäsentä. Heidän tulisi siten olla äänioikeutettuja saamelaisia, mutta ei välttämättä saamelaiskäräjien jäseniä, kuten puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja hallituksen varsinaisten jäsenten. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös maininta valintojen ilmoittamisesta oikeusministeriölle.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi sanallinen tarkistus.

Pykälän 3 momenttiin ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia.

Pykälän 4 momentin mukaan saamelaiskäräjien työjärjestyksessä voidaan määrätä varapuheenjohtajan ja muun hallituksen jäsenen tehtävän päätoimisuudesta. Työjärjestykseen olisi tarpeen ottaa maininta tehtävän päätoimisuudesta silloin, kun varapuheenjohtajan tai muun hallituksen jäsenen tehtävän katsotaan edellyttävän niin kiinteää työskentelyä, että sopiva korvaus siitä ei enää ole lain 17 §:n tarkoittama palkkio ja muu korvaus, josta määrätään saamelaiskäräjien vahvistamassa palkkiosäännössä. Työjärjestyksessä oleva maininta olisi edellytys myös osaaikaiselle tai toimikautta lyhyemmälle määräaikaiselle virkasuhteelle, joka perustuu henkilön tehtävään varapuheenjohtajana tai hallituksen jäsenenä.

14 §. Muut toimielimet. Pykälän 1 momenttia uudistettaisiin vaalilautakunnan asettamisen osalta niin, että vaalilautakunnasta tulisi jatkuvaluonteinen toimielin. Kun vaalilautakunta asetettaisiin jo vaalikauden alussa, vaaliluettelon ottamista koskevia asioita voitaisiin käsitellä ilman keskeytystä koko vaalikauden ajan.

Pykälän 1 momenttiin ei ehdoteta tehtäväksi muita muutoksia. Saamelaiskäräjät voi siten momentin toisen virkkeen nojalla vastaisuudessakin asettaa muita toimielimiä saamelaisten kulttuuri-itsehallintoon kuuluvien asioiden hoitamiseksi. Saamelaiskäräjien toimielimiä voidaan täydentää samassa menettelyssä kuin ne on asetettukin.

Ehdotetussa uudessa 2 momentissa säädetään saamelaiskäräjien uudesta toimielimestä, oikaisulautakunnasta, jonka tehtävänä on ratkaista vaaliluettelon merkitsemistä koskevat oikaisuvaatimukset. Oikaisulautakunnasta ja oikaisuvaatimuksen tekemisestä säädettäisiin 26 ja 26 a §:ssä.

15 §. Toimivallan käyttö. Pykälän otsikko ehdotetaan tarkistettavaksi pykälän säännösten pääasiallista sisältöä paremmin vastaavaksi.

Saamelaiskäräjien kokous ehdotetaan erikseen mainittavaksi 1 momentissa käräjien toimivaltaa käyttävänä toimielimenä saamelaiskäräjien hallituksen ja muiden toimielinten rinnalla. Momenttiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi vähäisiä sanonnallisia tarkistuksia. Ehdotuksen mukaan saamelaiskäräjien kokous sekä hallitus ja muut toimielimet käyttävät käräjille kuuluvaa toimivaltaa sen mukaan kuin saamelaiskäräjistä annetussa laissa säädetään ja saamelaiskäräjien työjärjestyksessä määrätään.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös asioiden pidättämisestä saamelaiskäräjien kokouksen toimivaltaan. Ehdotuksen mukaan saamelaiskäräjien kokous päättää periaatteellisesti merkittävistä ja laajakantoisista asioista, jollei asian kiireellisyydestä muuta johdu. Ehdotus vastaa asiallisesti saamelaiskäräjien työjärjestyksen nykyistä (hyväksytty saamelaiskäräjien kokouksessa 21.12.2015) sääntelyä asiasta. Kokouksen tehtävänä on työjärjestyksen 4 §:n 3 kohdan mukaan hyväksyä käräjien puolesta tehtävät periaatteellisesti merkittävät ja laajakantoiset aloitteet, esitykset, lausunnot ja muut kannanotot. Hallituksen tehtävänä puolestaan on työjärjestyksen 6 §:n 8 kohdan mukaan ratkaista käräjien kokoukselle kuuluva asia, jos asian kiireellisyys sitä vaatii ja hallitus yksimielisesti toteaa asian niin kiireelliseksi, ettei sitä voida siirtää käräjien seuraavaan kokoukseen.

Saamelaiskäräjien kokouksen käsiteltäviin kuuluvia asioita koskevan säännöksen lisääminen lakiin korostaisi omalta osaltaan käräjien kokouksen asemaa saamelaisten ylimpänä edustus- ja päätöksentekuelimenä. Säännös olisi sinänsä yleisluonteinen ja joustava.

Saamelaiskäräjien kokouksen toimivaltaan kuuluvasta asiasta voisi ehdotuksen mukaan päättää saamelaiskäräjien muu toimielin, jos asian kiireellisyys sitä jossakin tapauksessa vaatisi. Saamelaiskäräjien työjärjestyksessä olisi vastaisuudessaakin mahdollista määrätä menettelystä, jossa käräjien kokoukselle sinänsä kuuluvan asian todetaan olevan kiireellinen ja siten esimerkiksi käräjien hallituksen päätettävissä.

Pykälän 3 momentti toimivallan siirtokiellosta vastaisi pääosin voimassaolevan lain 15 §:n 2 momenttia. Säännöstä ehdotetaan kuitenkin täydennettäväksi siten, että toimivallan siirto olisi nimenomaisesti kielletty myös 5 §:n 3 momentissa sekä 20 ja 26 a §:ssä tarkoitetuissa asioissa. Siirtää ei siten saisi myöskään saamelaiskäräjien kokouksen toimivaltaa hyväksyä saamelaiskäräjien työjärjestys (5 §:n 3 momentti), vaalilautakunnan toimivaltaa päättää hakemuksesta saamelaisen merkitsemisestä vaaliluetteloon, laatia vaaliluettelo ja toimeenpanna saamelaiskäräjien vaalit (20 §) eikä oikaisulautakunnan toimivaltaa ratkaista oikaisuvaatimus vaaliluetteloon merkitsemistä tai siitä poistamista koskevassa asiassa (26 a §).

Selvää on, ettei saamelaiskäräjien kokouksen toimivaltaa päättää 2 momentissa tarkoitetuista periaatteellisesti merkittävistä ja laajakantoisista asioista olisi sallittua siirtää muun toimielimen päätettäväksi muulloin kuin kiireellisissä yksittäistapauksissa.

16 §. Toimistot ja henkilöstö. Saamelaiskäräjillä on pykälän 1 momentin mukaan toimistoja sekä virka- ja työsopimussuhteista henkilöstöä sen mukaan kuin siitä saamelaiskäräjien työjärjestyksessä tarkemmin määrätään. Voimassaolevan lain 16 §:n 1 momentti sisältää valtuussäännöksen säätää saamelaiskäräjien toimistoista ja henkilöstöstä asetuksella. Saamelaiskäräjien itsehallinnollisen aseman vuoksi ei kuitenkaan ole asianmukaista, että tällaisista kulttuuri-itsehallinnon käytännön järjestämiseen liittyvistä seikoista säädetään asetuksella. Perusteltua on, että saamelaiskäräjien toimintaa koskeva sääntely toteutetaan vain lailla ja – saamelaiskäräjien määrärahojen rajoissa – saamelaiskäräjien itsensä hyväksymällä työjärjestyksellä. Saamelaiskäräjistä annettuun asetukseen

nykyisin sisältyvät säännökset saamelaiskäräjien toimistoista, henkilöstöstä ja henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista tulisi näin ollen kumota. Näistä asioista voisi vastaisuudessa määrätä saamelaiskäräjien työjärjestyksessä.

Momenttiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi maininta, jonka mukaan Saamen kielen toimistosta säädetään erikseen. Saamen kielen toimistoa koskeva sääntely sisältyy nykyisin Saamen kielilain 26 §:ään ja saamelaiskäräjistä annetun asetuksen 3 §:ään. Oikaisulautakunnan henkilöstöstä säädetään erikseen 26 §:ssä.

Pykälän 2 ja 3 momenttiin ei ehdoteta muutoksia.

17 a §. *Kokoukseen osallistuminen teknistä tiedonvälitystapaa käyttäen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä mahdollisuudesta osallistuakokoukseen teknisen tiedonvälitystavan avulla.

Pykälän 1 momentin mukaan saamelaiskäräjät voisi työjärjestyksessään määrätä, että sen toimielinten kokouksiin voi osallistua videoneuvotteluyhteiden tai muun soveltuvan teknisen tiedonvälitystavan avulla. Tällainen välitystapa voisi olla esimerkiksi videoneuvotteluyhteys, jolloin kokoukseen osallistuvilla on kahdensuuntainen puhe- ja näköyhteys keskenään, tai tavallinen puhelinyhteys ilman näköyhteyttä. Videoneuvotteluyhteys voisi olla luonteva apuväline osallistuttaessa saamelaiskäräjien kokouksen istuntoon teknistä apuvälinettä käyttäen. Muun toimielimen kokoukseen taas voisi olla mahdollista osallistua myös tavallista puhelinyhteyttä käyttämällä.

Pykälän 2 momentin perusteella työjärjestyksessä voitaisiin tarvittaessa antaa tarkemmat määräykset teknistä tiedonvälitystapaa käytettäessä noudatettavasta menettelystä.

17 b §. *Aloiteoikeus.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi pykälä vähintään viidenkymmenen äänioikeutetun saamelaisen oikeudesta tehdä saamelaiskäräjille aloite käräjien tehtäviin kuuluvassa asiassa.

Aloiteoikeus olisi uusi kansalaistason vaikuttamisen muoto saamelaiskäräjien toiminnassa. Äänioikeutetuilla saamelaisilla olisi aloiteoikeuden perusteella mahdollisuus saada asioita saamelaiskäräjillä vireille. Ehdotuksen mukaan aloitteen voisi tehdä viisikymmentä äänioikeutettua saamelaista. Tämä olisi noin 1 prosentti vaaliluetteloon nykyisin merkityistä äänioikeutetuista.

Aloitteen voisi ehdotuksen mukaan tehdä vain saamelaiskäräjien tehtäviin kuuluvassa asiassa. Laissa ei säädettäisi aloiteoikeuden käyttämiselle muita asiallisia tai sisällöllisiä edellytyksiä. Lakiin ei ehdoteta otettavaksi myöskään säännöksiä aloiteoikeuden käyttämisessä noudatettavasta menettelystä tai aloitteen käsittelemisestä saamelaiskäräjillä. Tarkemmat määräykset näistä seikoista annettaisiin pykälän 2 momentin nojalla saamelaiskäräjien työjärjestyksessä.

18 §. *Asioiden käsittely.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan sanonnaltaan tarkistettavaksi siten, että siinä huomioidaan saamelaiskäräjien eri toimielimet. Saamelaiskäräjien kokous ja muu toimielin olisi päätösvaltainen, kun sen puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja – tai joku heistä, jos toimielimellä on useampi varapuheenjohtaja – sekä vähintään puolet muista jäsenistä on saapuvilla. Päätösvaltaisuutta laskettaessa muilla jäsenillä tarkoitetaan kaikkia muita toimielimen jäseniä paitsi puheenjohtajaa tai hänen sijastaan kyseisen kokouksen puheenjohtajana toimivaa varapuheenjohtajaa. Mikäli puheenjohtaja on paikalla, läsnä tulee siten olla puolet varapuheenjohtajien ja muiden jäsenten yhteenlasketusta määrästä. Mikäli varapuheenjohtaja johtaa kokousta, läsnä tulee olla puolet mahdollisten muiden varapuheenjohtajien ja muiden jäsenten yhteenlasketusta määrästä.

Asioiden käsittelystä oikaisulautakunnassa säädetään erikseen 4 a §:ssä sekä 26 ja 26 a §:ssä.

Pykälän 2 momenttiin ei ehdoteta muutoksia.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan pientä sanallista tarkistusta. Muilta osin momenttiin ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia.

3 a luku Kirjanpito ja tilintarkastus

18 a §. *Kirjanpito.* Pykälässä nimikkeeltään mainitun kirjanpitolain säädöskokoelmanumero ehdotetaan muutettavaksi viittaamaan voimassa olevaan kirjanpitolakiin. Säännöstä ehdotetaan myös sanallisesti tarkistettavaksi.

18 d §. *Tilintarkastuskertomus.* Pykälään ehdotetaan otettaviksi säännökset tilintarkastuskertomuksesta ja se korvaisi voimassa olevan lain 18 i §:n sääntelyn asiasta. Pykälän otsikko ehdotetaan tämän vuoksi muutettavaksi.

Tilintarkastajan on ehdotuksen mukaan annettava kultakin tilikaudelta huhtikuun loppuun mennessä saamelaiskäräjien hallitukselle kirjallinen tilintarkastuskertomus, jonka tulee, sen lisäksi mitä tilintarkastuslaissa edellytetään, sisältää lausunto siitä, ovatko valtionavustuksen käytöstä toimintakertomuksessa annetut tiedot oikeita.

18 e–18 i §. Pykälät ehdotetaan kumottaviksi. Tilintarkastuslaki (1141/2015) sisältää tarvittavan sääntelyn kumottaviksi ehdotetuissa pykälissä nykyisin säädetyistä asioista. Tämän vuoksi saamelaiskäräjistä annetussa laissa on tarpeen säätää enää vain tilintarkastajien valinnasta ja toimikaudesta (voimassa oleva 18 c §), tilintarkastuskertomuksesta (edellä 18 d §), tilintarkastuskertomuksen käsittelystä (voimassa oleva 18 j §) sekä asiakirjojen toimittamisesta oikeusministeriölle (voimassa oleva 18 k §).

4 luku Saamelaiskäräjien vaalit

19 §. *Vaalivuosi ja vaalipiiri.* Pykälän 1 momentiksi ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 20 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan maa on saamelaiskäräjien vaaleja varten yhtenä vaalipiirinä. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi pykälän uutta sisältöä vastaavaksi.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevan pykälän 1 momenttia. Momenttiin ei ehdoteta muutoksia.

20 §. *Vaalilautakunta.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi vaalilautakunnasta, sen kokoonpanosta ja tehtävistä. Pykälän otsikko ehdotetaan tarkistettavaksi sen tätä sisältöä vastaavaksi. Voimassa olevan lain 20 §:n 1 momentin säännös on edellä ehdotettu otettavaksi 19 §:n 2 momenttiin.

Vaalilautakunnan keskeisenä tehtävänä on käsitellä hakemukset henkilön merkitsemiseksi vaaliluetteloon ja siten ensiasteessa päättää henkilön merkitsemisestä luetteloon. Sen vuoksi asiasta ehdotetaan otettavaksi maininta pykälän uudistettavaksi ehdotettuun 1 momenttiin. Lisäksi momentissa todettaisiin vaalilautakunnan tehtävänä olevan laatia vaaliluettelo samoin kuin toimeenpanna saamelaiskäräjien vaalit. Vaalien toimeenpanotehtävän osalta ehdotus vastaa asiallisesti lain voimassa olevaa 20 §:n 2 momenttia.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettaviksi säännökset vaalilautakunnan kokoonpanosta. Nykyisin asiasta säädetään pykälän 3 momentissa. Vaalilautakuntaan kuuluu ehdotuksen mukaan puheenjohtajan lisäksi nykyisen neljän jäsenen asemesta kuusi jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Vaalilautakunnassa tulee olla jäsen ja varajäsen jokaisesta saamelaisten

kotiseutualueen kunnasta. Tältä osin ehdotus vastaa voimassa olevan 20 §:n 3 momentin sääntelyä. Saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana itse määrittää, kuka on saamelainen, eli niin sanottua ryhmäidentifikaatiota ehdotetaan vahvistettavaksi laajentamalla vaalilautakunnan kokoonpanoa. Saamen eri kieliryhmien tulee ehdotetun uuden säännöksen mukaan olla vaalilautakunnassa edustettuina. Vaalilautakunnan tulee sen tehtävien ja lautakunnan toiminnan hyväksyttävyyteen kohdistuvien vaatimusten takia edustaa mahdollisimman laajasti saamelaisyhteisön ja -kulttuurin moninaisuutta. Tämä tulee ottaa vaalilautakunnan jäseniä valittaessa asianmukaisesti huomioon.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 3 momentti koskien vaalilautakunnan jäsenten ja varajäsenten esteellisyyttä. Säännöksen mukaan saamelaiskäräjien tai oikaisulautakunnan jäsen tai varajäsen ei voisi olla vaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä. Jäsenyys tai varajäsenyys vaalilautakunnassa lakkaisi suoraan lain nojalla henkilön tultua 10 §:n nojalla määrätyksi saamelaiskäräjien jäseneksi tai varajäseneksi tai henkilön tultua 26 §:n nojalla nimitetyksi oikaisulautakunnan puheenjohtajaksi tai jäseneksi. Saamelaiskäräjien tai oikaisulautakunnan jäsentä tai varajäsentä ei voitaisi myöskään valita vaalilautakunnan jäseneksi tai varajäseneksi vaalilautakuntaa asetettaessa.

Lakiin ei ehdoteta otettavaksi voimassa olevan 20 §:n 4 momentin säännöstä, jonka mukaan vaalilautakunta voi oikeusministeriön luvalla ottaa itselleen tarvittavan henkilöstön. Saamelaiskäräjät nimittää tai ottaa lain 42 §:n nojalla – ja käräjien määrärahojen puitteissa – muutoinkin oman henkilöstönsä eikä tätä ole laissa säädetty oikeusministeriön lupaa edellyttäväksi.

21 §. Äänioikeus. Säännöksen muotoilua ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan 3 §:n ehdotettua muutosta, että kyse on merkitsemisestä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Säännökseen ehdotetaan myös lisättäväksi viittaus 3 §:ään, jossa on säädetty muista vaaliluetteloon merkitsemisen edellytyksistä. Ehdotuksen mukaan 21 §:ssä säädettyjen edellytysten tulee täytyä, kun hakemus vaalilautakunnalle tehdään. Voimassa olevan säännöksen mukaan 21 §:ssä säädettyjen edellytysten tulee täytyä, kun pyyntö vaaliluetteloon ottamisesta on viimeistään tehtävä. Ajankohtaan liittyvä muutosehdotus mahdollistaisi sen, että vaalilautakunta voisi käsitellä hakemuksia jatkuvaluonteisesti, eli edellytysten tulisi täytyä hakemusta tehtäessä.

22 §. Vaalikelpoisuus. Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi 2 momentti, jonka mukaan vaalilautakunnan tai oikaisulautakunnan jäsen tai varajäsen ei voisi olla ehdokkaana saamelaiskäräjien vaaleissa. Vaalilautakunnan tai oikaisulautakunnan jäsenen tai varajäsenen tultua asetetuksi ehdolle saamelaiskäräjien vaaleissa, hän ei voisi osallistua vaalilautakunnan tai oikaisulautakunnan työhön siitä lukien, kun hänen nimensä on otettu vaalilautakunnan laatimaan ehdokasluetteloon. Henkilön jäsenyys tai varajäsenyys vaalilautakunnassa tai oikaisulautakunnassa lakkaisi suoraan lain nojalla.

23 §. Vaaliluettelo. Pykälään ehdotetaan eräin muutoksin koottaviksi voimassa olevan lain 23 ja 23 a §:ään sisältyvä sääntely vaaliluettelon laatimisesta.

Vaalilautakunta laatii pykälän 1 momentin mukaan äänioikeutetuista vaaliluettelon edellisten vaalien vaaliluettelon ja väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta.

Pykälän 2 momentin mukaan vaaliluetteloon merkitään kunnittain aakkoselliseen järjestykseen jokaisen äänioikeutetun nimi, henkilötunnus, kotikunta ja osoite, jos kotikunta ja osoite ovat tiedossa. Näiltä osin ehdotus vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 23 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä. Kotikuntaa ja osoitetta ei kuitenkaan vastaisuudessakaan saisi merkitä vaaliluetteloon, jos nämä tiedot ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan salassa pidettäviä. Lisäksi momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös, jonka

mukaan kotikuntaa ja osoitetta ei saa merkitä vaaliluetteloon silloinkaan, jos henkilön kohdalle väestötietojärjestelmään on talletettu väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 36 §:ssä tarkoitettu turvakielto.

Vaaliluetteloon on pykälän 3 momentin mukaan hakemuksesta (voimassa olevan 23 a §:n 1 momentin mukaan ”pyynnöstä”) otettava siitä puuttuva äänioikeutettu saamelainen. Vaaliluetteloon merkitty henkilö on poistettava vaaliluettelosta, jos hän ilmoittaa, ettei enää halua olla merkittynä vaaliluetteloon, tai jos hän on kuollut. Tältä osin ehdotus vastaa sisällöllisesti 23 a §:n 1 momentin nykyistä sääntelyä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että vaalilautakunta voi poistaa henkilön vaaliluettelosta, jos hän ei enää täytä 21 §:ssä säädettyjä vaaliluetteloon merkitsemisen vaatimuksia. Vaaliluetteloon merkitty ulkomaan kansalainen on esimerkiksi saattanut muuttaa pois Suomesta, eikä hänellä enää ole kotikuntaa Suomessa.

Hakemus ja ilmoitus tehdään vaalilautakunnalle, kuten nykyisinkin. Momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös vaalilautakunnan velvollisuudesta käsitellä hakemus ja ilmoitus ilman aiheetonta viivytystä. Säännöksen tarkoitus on saada aikaan muutos siinä vakiintuneeksi muodostuneessa käytännössä, jonka mukaan vaalilautakunta käsittelee hakemuksia vain vaalivuosina. Myös 14 §:ään ehdotettu lisäys siitä, että saamelaiskäräjät asettaa vaalilautakunnan kulloinkin vaalikauden alussa, mahdollistaa asioiden jatkuvaa ja viivytyksetöntä käsittelyä vaalilautakunnassa. Vastaisuudessa hakemuksia tulisi voida jättää vaalilautakunnalle muinakin kuin vaalivuosina ja tavanomaiseen tapaan saamelaiskäräjien asianomaisen toimiston aukioloaikoina tai sähköisesti asioimalla. Vaalilautakunnan olisi vastaavasti käsiteltävä hakemuksia muinakin kuin vaalivuosina ja ilman aiheetonta viivytystä, mikä tässä asiayhteydessä voi tarkoittaa joidenkin kuukausien käsittelyaikaa. Vaalilautakunnan olisi siten toimikautensa aikana kokoonnettava käsittelemään hakemuksia mahdollisesti muutaman kerran vuodessa.

Laissa on kuitenkin edelleen tarpeen säätää määräajasta, johon mennessä hakemukset on vaalioikeuksien käyttämiseksi lähinnä seuraavissa saamelaiskäräjien vaaleissa viimeistään tehtävä. Momentin viimeiseksi virkkeeksi ehdotetaan sen vuoksi otettavaksi säännös, jonka mukaan edellytyksenä vaalioikeuksien käyttämiseksi lähinnä seuraavissa saamelaiskäräjien vaaleissa on, että hakemus tehdään viimeistään vaalivuotta edeltävän syyskuun loppuun mennessä. Kumottavaksi ehdotetun 23 a §:n 1 momentin vastaava määräpäivä on joulukuun 31 päivänä ennen kello 16. Ajankohtaa ehdotetaan aikaistettavan, jotta hakemusten asianmukaiselle käsittelylle ja muutoksenhauulle olisi riittävästi aikaa.

Pykälään otettavaksi ehdotettu 4 momentti vastaa sellaisenaan voimassa olevan lain 23 a §:n 2 momenttia, mutta momenttiin on lisätty viittaus lain 3 §:n 1 momenttiin. Pykälään otettavaksi ehdotettu 5 momentti vastaa sellaisenaan 23 a §:n 3 momenttia.

23 a §. *Vaaliluettelon laatiminen.* Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Siinä nykyisin oleva sääntely ehdotetaan tarpeellisilta osin otettavaksi 23 §:ään.

25 §. *Vaaliluettelon nähtävänä pitäminen.* Pykälän 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi säännös vaaliluettelon nähtävänä pitämisen vähimmäistuntimäärästä sekä viittaus arkilauantaihin. Jatkossa vaaliluettelo pidettäisiin nähtävänä virka-aikana 10 perättäisenä arkipäivänä.

Pykälän 1 ja 3 momenttiin ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia.

25 a §. *Vaaliluettelon julkisuus.* Pykälän 2 momentin viimeistä virkettä ehdotetaan täydennettäväksi maininnalla, jonka mukaan salassapitovelvollisuus ei estä tiedon antamista saamelaiskäräjille

saamelaiskäräjien toimielimen jäsenten ja varajäsenten valintaa tai aloiteoikeuden käytön selvittämistä varten. Täydennys on tarpeen lain 13 §:n 1 momenttiin ehdotetun sen lisäyksen vuoksi, jonka mukaan hallituksen varajäsenet valitaan äänioikeutettujen saamelaiden keskuudesta, ja siksi, että oikeus tehdä saamelaiskäräjille aloite olisi ehdotetun 17 b §:n perusteella viidelläkymmenellä äänioikeutetulla saamelaisella. Muilta osin 25 a §:ään ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia.

25 b §. *Muutoksenhaku julkisuutta koskevaan päätökseen.* Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan vaalilautakunnan päätökseen vaaliluettelon julkisuutta koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valitus olisi kuitenkin tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Hallinto-oikeuden päätökseen ei ehdotuksen mukaan saa hakea muutosta valittamalla. Kysymys on oikeudellisesti verraten selkeistä asioista eikä yksilön oikeusturva siten edellytä mahdollisuutta saattaa näitä asioita korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltäväksi.

25 c §. *Vaaliluettelossa olevan virheen korjaaminen.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi 25 c §, jossa säädettäisiin vaaliluettelossa olevan virheen korjaamisesta. Pykälä koostuisi suurelta osin voimassa olevan lain 26 a §:n säännöksistä, joihin on tehty pienempiä sanallisia tarkennuksia. Osa voimassa olevan lain 26 a §:n säännöksistä on poistettu turhina ottaen huomioon, että virheen korjaamista koskevan asian käsittelyyn sovelletaan hallintolain säännöksiä saamelaiskäräjälain 4 a §:n mukaisesti. Lisäksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös äänioikeutetun oikeudesta vaatia häntä koskevan virheellisen merkinnän korjaamista vaaliluettelossa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vaalilautakunnan oikeudesta korjata virhe vaaliluettelossa joko omasta aloitteestaan tai äänioikeutetun vaatimuksesta. Vaatimus olisi kuitenkin tehtävä 14 päivän kuluessa vaaliluettelon nähtävillä pitämisestä koskevan ajan päättymisestä. Mahdolliset muutokset vaaliluetteloon olisi nykyisen säännöksen tapaan tehtävä viimeistään kaksi kuukautta ennen vaalitoimituksen aloittamista. Jos vaalilautakunta havaitsee virheen vaaliluettelossa, tulee sen kuitenkin varattava asianomaiselle tilaisuus tulla kuulluksi ennen muutoksen tekemistä.

Ehdotuksen mukaan äänioikeutettu, joka katsoo, että häntä koskeva merkintä vaaliluettelossa on virheellinen, saa vaatia vaalilautakunnalta virheen korjaamista. Säännöksessä ei ole kyse henkilön oikeudesta tulla merkityksi vaaliluetteloon, vaan esimerkiksi äänioikeutetuksi jo hyväksytyn henkilön oikeudesta vaatia hänestä luetteloon mahdollisesti merkityt virheelliset tiedot korjatuiksi.

Ehdotetun pykälän 2 – 3 momentit vastaavat sisällöltään voimassa olevan lain 26 a §:n 3 – 4 momentin säännöksiä. Voimassa olevan lain 26 a §:n 2 momenttia on poistettu turhana. Lain 23 §:n 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi vaalilautakunnalle mahdollisuus poistaa henkilö vaaliluettelosta, jos hän ei enää täytä 21 §:ssä säädettyjä edellytyksiä. Jos virheen korjaaminen johtaisi henkilön poistamiseen vaaliluettelosta, sovelletaan menettelyyn hallintolain säännöksiä.

26 §. *Oikaisulautakunta vaaliluetteloon ottamista ja siitä poistamista koskevissa asioissa.* Pykälässä säädettäisiin tarkemmin 14 §:n 2 momentissa tarkoitettusta saamelaiskäräjien uudesta toimielimestä, oikaisulautakunnasta, joka käsitelisi vaaliluetteloon ottamista ja siitä poistamista koskevat asiat ensimmäisenä muutoksenhakuelimenä. Voimassa olevan lain mukainen oikeus vaatia oikaisua vaalilautakunnalta ja saamelaiskäräjien hallitukselta poistuisi.

Ehdotetun 1 momentin mukaan oikeusministeriö nimittäisi neljäksi vuodeksi kerrallaan oikaisulautakunnan, joka olisi toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton. Kyse olisi saamelaiskäräjien toimielimestä, mutta lautakunnan itsenäisyyttä ja riippumattomuutta erityisesti

suhteessa saamelaiskäräjien poliittisiin elimiin vahvistaisi oikeusministeriön nimitysvalta. Tämä on perusteltua ottaen huomioon lautakunnan rooli riippumattomana muutoksenhakuinstanssina. Toisaalta on tärkeää, että oikaisulautakunnan kokoonpano mukaan lukien jäsenten asiantuntemus herättää laajaa luottamusta. Lautakunnassa olisi puheenjohtaja, ja kolme jäsentä. Kaksi jäsentä nimitettäisiin saamelaiskäräjien ehdotuksesta. Oikeusministeriö neuvottelisi puheenjohtajan valinnasta lain 9 §:n mukaisesti saamelaiskäräjien kanssa. Puheenjohtajan valinnasta tulisi päästä yhteisymmärrykseen. Oikeusministeriön ei tulisi nimittää henkilöä, jota saamelaiskäräjät nimenomaisesti vastustaa. Saamelaiskäräjien suostumuksen saaminen tietyn henkilön valinnalle puheenjohtajan tehtävään olisi YK:n alkuperäiskansajulistuksen 33 artiklan 2 kohdan sekä hyvän hallinnon mukaista. Oikaisulautakunta valitsisi keskuudestaan varapuheenjohtajan. Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin kelpoisuusvaatimuksista. Puheenjohtajan kelpoisuusvaatimuksena olisi oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto tai oikeustieteellinen jatkotutkinto. Lautakunnan muilta jäseniltä vaadittaisiin hyvää perehtyneisyyttä oikaisulautakunnan toimialaan. Tämä voisi lainopillisen koulutuksen lisäksi tarkoittaa saamen eri kielten, kulttuurimuotojen ja saamelaisten perinteisten alueiden asiantuntemusta tai saamelaisten historian, yhteiskuntaelämän tai alkuperäiskansaoikeuden tuntemusta. Oikaisulautakunnan puheenjohtajan ja jäsenten ei tarvitsisi olla merkittynä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Lautakunnan puheenjohtajan ja jäsenten kelpoisuusvaatimukset ovat tarpeen ottaen huomioon lautakunnan rooli oikeudellisena asiantuntijaelimenä ja lautakunnan tehtävä suorittaa oikeudellista harkintaa ja arvioida vaalilautakunnan ratkaisujen lainmukaisuus.

Ehdotetun 3 momentin mukaan saamelaiskäräjien ja sen hallituksen sekä vaalilautakunnan jäsen tai varajäsen ei voisi kuulua oikaisulautakuntaan. Säännöksen tarkoituksena on vahvistaa lautakunnan itsenäisyyttä ja riippumattomuutta suhteessa saamelaiskäräjien poliittisiin elimiin ja toimijoihin.

Ehdotetun 4 momentin mukaan oikaisulautakunta olisi päätösvaltainen, kun läsnä ovat puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kaksi jäsentä.

Ehdotetussa 5 momentissa säädettäisiin, että oikaisulautakunnalla on asioiden valmistelua varten sihteeri ja tarvittavaa muuta henkilökuntaa. Saamelaiskäräjät nimittäisi henkilökunnan lautakunnan ehdotuksesta. Asian käsittelyyn oikaisulautakunnassa sovellettaisiin hallintolainkäyttölakia. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että oikaisulautakunnalla olisi aktiivinen velvoite huolehtia siitä, että asia tulee selvitettyksi. Tämä voi tarkoittaa riittävän selvityksen hankkimista tai lisäselvityksen pyytämistä tai esimerkiksi asiantuntijan kuulemista. Oikaisulautakunnan olisi päätöksessään annettava ratkaisu asiassa esitettyihin vaatimuksiin. Päätöstä olisi perusteltava. Perusteluista olisi ilmentävä, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun ja millä oikeudellisella perusteella siihen on päädytty. Oikaisulautakunnan tulisi harkita kaikkia esiin tulleita seikkoja ja päättää, mihin seikkoihin ratkaisu voidaan perustaa. Päätöksestä olisi käytävä ilmi päätöksen perustelut ja lopputulos. Jos päätöksen tekemiseen osallistuvat jäsenet eivät olisi ratkaisusta yksimielisiä, siitä olisi äänestettävä. Äänestyksessä voitaisi mielipide, jota jäsenten enemmistö on kannattanut. Äänen mennessä tasan voitaisi mielipide, jota puheenjohtaja on kannattanut. Työskentelyn järjestämisestä lautakunnassa määrättäisiin tarkemmin lautakunnan vahvistamassa työjärjestyksessä. Oikaisulautakunnan puheenjohtaja organisoisi lautakunnan työskentelyn ja vastaisi lautakunnan taloudesta.

26 a §. Oikaisuvaatimus vaaliluetteloa koskevasta päätöksestä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi oikeudesta vaatia oikaisua vaalilautakunnan päätökseen 23 §:ssä tarkoitettussa vaaliluetteloon merkitsemistä tai siitä poistamista koskevassa asiassa. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi

pykälän uutta sisältöä vastaavaksi. Vaalilautakunta asetettaisiin 14 §:ään ehdotetun muutoksen mukaisesti heti vaalikauden alussa ja vaalilautakunnan olisi 23 §:ään ehdotettujen muutosten vuoksi vastaisuudessa käsiteltävä hakemukset ilman aiheetonta viivytystä muulloinkin kuin vaalivuosina. Voidaan olettaa, että hakemusten käsittelyn jakautuminen aiempaa olennaisesti pidemmälle aikajaksolle on omiaan vähentämään riskiä hakemusten ruuhkautumisesta juuri vaalivuosina käsiteltäviksi. Edellä 26 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa tuodaan esille oikaisulautakunnan asemaa suhteessa saamelaiskäräjien muihin toimielimiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikeudesta tehdä kirjallinen oikaisuvaatimus vaalilautakunnan päätöksestä oikaisulautakunnalle. Oikaisuvaatimus osoitettaisiin oikaisulautakunnalle, mutta se toimitettaisiin vaalilautakunnalle 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vaalilautakunnan velvollisuudesta toimittaa viipymättä oikaisuvaatimus ja siihen liittyvät asiakirjat oikaisulautakunnalle. Vaalilautakunta toimittaisi samalla oikaisulautakunnalle oman lausuntonsa oikaisuvaatimuksen johdosta. Oikaisulautakunta saisi tällä tavalla heti käyttöönsä myös vaalilautakunnan näkemyksen oikaisuvaatimuksesta. Vaalilautakunta voisi lausunnossaan tuoda esille muun muassa aiempaa ratkaisukäytäntöään vastaavanlaisista tilanteista.

Pykälän 3 momentin mukaan esimerkiksi vahingossa suoraan oikaisulautakunnalle määräajassa jätetty oikaisuvaatimus katsottaisiin saapuneen perille määräajassa. Oikaisulautakunnan tulisi tässä tapauksessa viipymättä toimittaa oikaisuvaatimus vaalilautakunnalle.

Pykälän 4 momentti vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 26 § 3 momenttia, mutta sen sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan 1 momenttiin ehdotettua oikaisuvaatimusmenettelyä.

26 b §. *Valitus oikaisulautakunnan päätöksestä.* Pykälän 1 momentin mukaan saamelaiskäräjien oikaisulautakunnan päätökseen 26 a §:ssä tarkoitettussa asiassa saisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölain säädetään. Valitus olisi kuitenkin tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Momentin sisältö koostuisi pitkälti voimassa olevan 26 b §:n 1 ja 2 momenteista, mutta ehdotetussa muotoilussa on huomioitu perustettavaksi ehdotettu oikaisulautakunta. Säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi voimassa olevan lain mukainen valitusmahdollisuus hallinto-oikeuteen itseoikaisua koskevassa asiassa. Itseoikaisusta, eli virheen korjaamisesta säädettäisiin ehdotetussa 26 a §:ssä.

Valitus on ehdotuksen mukaan tehtävissä suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tältä osin ehdotus vastaa voimassa olevan 26 b §:n 1 momentin sääntelyä.

Korkeimmalla hallinto-oikeudella olisi käytössään vaalilautakunnan ja oikaisulautakunnan keräämä aineisto, mutta se voisi tarvittaessa hankkia lisäselvitystä asiassa hallintolainkäyttölain 33 §:n mukaisesti esimerkiksi kuulemalla asiantuntijoita. Korkeimman hallinto-oikeuden tehtävänä ylimpänä muutoksenhakuelimenä olisi kuitenkin lähinnä vaalilautakunnan ja oikaisulautakunnan lainkäytön valvonta. Korkeimman hallinto-oikeuden tehtäväksi jäisi siten erityisesti sen arvioiminen, onko oikaisulautakunnan käytäntö yhdenmukainen ja yhdenvertainen.

27 §. *Ehdokasasettelu ja ehdokasluettelo.* Pykälään ehdotetaan eräin muutoksin koottavaksi voimassa olevan lain 27 ja 27 a §:ään sisältyvä sääntely sen pääasiallista sisältöä sinänsä muuttamatta.

Ehdokkaan saamelaiskäräjien vaaleihin voi 1 momentin mukaan nykyiseen tapaan asettaa vähintään kolmen äänioikeutetun perustama valitsijayhdistys, jolla on oltava asiamies ja vara-asiamies. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain 27 §:n 1 ja 2 momentin sääntelyä.

Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan 27 §:n 3 momentti sellaisenaan. Kukin äänioikeutettu saisi siten vastaisuudessakin osallistua vain yhden ehdokkaan asettamiseen. Jos henkilö kuuluisi kahteen tai useampaan valitsijayhdistykseen, olisi vaalilautakunnan momentin mukaan poistettava hänen nimensä niistä kaikista.

Valitsijayhdistyksen tulee pykälän 3 momentin mukaan tehdä ehdokashakemus vaalilautakunnalle viimeistään 31. päivänä ja sitä koskevat täydennykset viimeistään 27. päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista. Ehdotettua asiallisesti vastaava sääntely sisältyy voimassa olevan 27 §:n 1 ja 4 momenttiin. Vaalilautakunnan olisi ehdotuksen 4 momentin mukaan laadittava ehdokasluettelo viimeistään 21. päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista. Asiallisesti vastaava säännös sisältyy voimassa olevan 27 a §:n 1 momenttiin. Momenttiin ehdotetaan otettavaksi myös voimassa olevan 27 a §:n 2 momentin viimeistä virkettä asiallisesti vastaava säännös, jonka mukaan ehdokasluettelo on julkaistava, lähetettävä vaaliasiamiehille ja pidettävä vaalien ajan nähtävänä.

Pykälän 5 momenttiin otettaisiin voimassa olevan 27 a §:n 3 momentissa säädetty kielto hakea erikseen muutosta vaalilautakunnan päätökseen ehdokasluettelosta.

27 a §. Ehdokasluettelo. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Pykälään sisältyvät lain tasolla säädettävät säännökset 1 ja 2 momentista ehdotetaan otettavaksi 27 §:ään niin kuin edellä on selostettu. Pykälän 3 momentti on edellä ehdotettu otettavaksi 27 §:n 5 momentiksi. Pykälän 1 ja 2 momenttiin sisältyvä tekniluonteinen sääntely annettaisiin vastaisuudessa ministeriön asetuksella. Tätä koskeva valtuussäännös otettaisiin 40 c §:n 1 momentin 4 kohtaan.

28 §. Vaalitoimitus. Saamelaiskäräjien vaalit ehdotetaan aikaistettavaksi yhdellä viikolla siten, että vaalit toimitettaisiin elokuun viimeisen täyden viikon maanantaista alkavan viiden viikon aikana. Vaalitoimitus jatkuisi viikkoa nykyistä pidempään. Ehdotettu vaalitoimituksen ajankohta sopii paremmin yhteen saamelaisten perinteisten elinkeinojen aikatauluihin, kuten syystalven poroerotuskauteen ja kalastusseasonkiin. Ehdotetuilla muutoksilla pyritään helpottamaan äänestämistä.

Pykälän 2 momentti vastaa nykyisen 1 momentin viimeistä virkettä.

29 §. Vaaliasiakirjat. Pykälään ehdotetaan koottaviksi säännökset vaaliasiakirjoista. Pykälän otsikko ehdotetaan tarkistettavaksi pykälän tällaista sisältöä vastaavaksi.

Vaalilautakunnan on 1 momentin mukaan toimitettava vaaliasiakirjat postitse viipymättä vaalitoimituksen alkamisen jälkeen jokaiselle äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa.

Vaaliasiakirjoja ehdotuksen mukaan ovat vaalilautakunnan leimalla varustettu äänestyslippu, vaalikuori, lähetekirje, lähetekuori, ehdokasluettelo ja äänestysohje. Ehdotus vastaa vaaliasiakirjojen ja niiden toimittamisen osalta asiallisesti voimassa olevan lain 29 §:n sääntelyä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös äänioikeutetun oikeudesta saada vaaliasiakirjat. Äänioikeutetulla, joka ei ole postitse saanut vaaliasiakirjoja tai jolta ne jostakin syystä muutoin puuttuvat, tulee ehdotuksen mukaan varata mahdollisuus saada vaaliasiakirjat vaalilautakunnan toimistosta tai vaalilautakunnan ilmoittamasta paikasta.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettaviksi niin ikään uudet säännökset äänestysohjeessa mainittavista asioista. Äänestysohjeessa tulee tehdä selkoa äänioikeuden käyttämisen kannalta olennaisista seikoista. Ohjeessa tulee ehdotuksen mukaan mainita ainakin vaalilautakunnan toimiston ja mahdollisten muiden paikkojen, joista vaaliasiakirjat voidaan saada ja joihin ne voidaan palauttaa, käyntiosoitteet ja aukioloajat sekä lisäksi vaalipäivän äänestyspaikkojen käyntiosoitteet ja aukioloajat. Säännöksessä tarkoitettu mahdollinen muu paikka voisi olla myös esimerkiksi äänestysbussi. Tällöin äänestysohjeessa tulisi olla tiedot bussin reitistä samoin kuin sen pysähdyspaikoista ja aukioloajoista. Ohjeessa voisi olla muitakin kuin laissa edellytetyjä tietoja.

30 §. Äänestäminen postin välityksellä. Äänioikeutettu voi 1 momentin mukaan käyttää äänioikeuttaan saatuaan vaaliasiakirjat. Tältä osin ehdotus vastaa voimassa olevan lain 30 §:n ensimmäistä virkettä. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös äänestyslippuun tehtävästä merkinnästä. Äänestäjän olisi ehdotuksen mukaan selvästi merkittävä äänestyslippuun sen ehdokkaan numero, jonka hyväksi hän antaa äänensä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 30 §:n toisen ja kolmannen virkkeen sisältämä sääntely kuitenkin niin, että laissa ei enää edellytettäisi äänestysasiakirjojen jättämistä kirjattuna lähetyksenä postin kuljetettavaksi. Äänestäminen on siten ehdotuksen mukaan suoritettu, kun äänioikeutettu on jättänyt äänestyslipun sisältävän suljetun vaalikuoren ja täyttämänsä ja allekirjoittamansa vaalilautakunnalle osoitetun lähetekirjeen lähetekuoreen suljettuina (voimassa olevassa laissa suljettuna) postin kuljetettavaksi. Jos äänestäjä liittäisi mukaan ilmoituskorttinsa, hänen olisi merkittävä lähetekirjeeseen vain allekirjoituksensa.

Pykälän 3 momentti vastaa voimassa olevan lain 30 §:n 2 momenttia. Siihen ehdotetaan tehtäväksi vain sanonnallinen tarkistus siten, että säännös ei koske kaikkia vaaliasiakirjoja vaan ainoastaan lähetekuoreen suljettuja äänestysasiakirjoja.

31 §. Äänestäminen palauttamalla lähetekuori vaalilautakunnalle muutoin kuin postitse. Pykälän 1 momentin sääntelyä lähetekuoren palauttamisesta muulla tavoin kuin postitse ehdotetaan täydennettäväksi siten, että asiakirjat voi palauttaa vaalilautakunnan toimistoon – kuten nykyisin – tai vaalilautakunnan ilmoittamiin paikkoihin. Useammilla palautuspaikoilla on määrä helpottaa äänioikeuden käyttämistä. Vaalilautakunnan ilmoittama muu paikka voisi olla myös esimerkiksi kiertävä äänestysbussi. Selvyuden vuoksi momenttiin ehdotetaan vielä lisättäväksi maininta, jonka mukaan lähetekuoren voi toimittaa myös äänestyspaikan vaalitoimikunnalle, jos lain 31 a §:ssä tarkoitettu vaalipäivän äänestys järjestetään. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi sen uudeksi kaavailtua asiasisältöä paremmin vastaavaksi.

Momenttiin sisältyvä säännös asiakirjojen palauttamisesta vaalien kolmannen täyden viikon maanantain ja viidennen täyden viikon perjantain välisenä aikana vastaa voimassa olevan lain 31 §:n 1 momentin sääntelyä asiasta sillä erolla, että aikaa ehdotetaan pidennettäväksi yhdellä viikolla ottaen huomioon vaalitoimituksen pidentämistä koskeva ehdotus.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevan lain 31 §:n 2 momenttia. Siihen ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia.

31 a §. Vaalipäivän äänestys. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että mahdollinen vaalipäivän äänestys järjestettäisiin vaalien toimittamisen viidennen viikon sunnuntaina. Ottaen huomioon 28 §:ään ehdotettu vaalitoimituksen pituutta koskeva muutos, vaalipäivä järjestettäisiin jatkossakin vaalien toimittamisen viimeisenä päivänä.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kussakin kunnassa olisi vähintään yksi äänestyspaikka, eikä välttämättä yksi äänestyspaikka kuten nykyisessä säännöksessä. Useampi äänestyspaikka saman kunnan alueella on perusteltua pitkien etäisyyksien vuoksi.

31 c §. Vaalitoimikunta. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että vaalitoimikuntaan voisi vastaisuudessa kuulua enemmänkin kuin nykyisin edellytetyt kaksi varajäsentä. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös vaalitoimikunnan jäsentä koskeva esteellisyysäännös. Ainoastaan saamelaiskäräjien vaalien ehdokas itse olisi esteellinen toimimaan vaalitoimikunnan jäsenenä.

Pykälän 2 ja 3 momentti vastaavat voimassa olevan lain 31 c §:n 2 ja 3 momenttia. Niitä ei ehdoteta muutettaviksi.

31 h §. Vaalipäivän äänestyksen päättymisen ja vaalipöytäkirja. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi säännöksellä, jonka mukaan vaalitoimikunnan on huolehdittava paitsi voimassa olevassa laissa mainittujen vaaliuurnan ja vaaliluettelon myös vaalitoimikunnalle mahdollisesti jätettyjen lähetekuorten toimittamisesta vaalilautakunnan Inarin toimistoon. Lisäksi momenttiin ehdotetaan otettaviksi uudet maininnat vaalitoimikunnan velvollisuudesta toimittaa puheena olevat asiakirjat vaalilautakunnan toimistoon ilman aiheetonta viivytystä ja huolehtia sinetöimisvälineiden tuhoamisesta välittömästi vaaliuurnan sinetöinnin jälkeen. Vaaliasiakirjat tulisi siten toimittaa vaalilautakunnalle viivytyksettä ja vaalitoimituksen luotettavuutta vaarantamatta.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevan lain 31 h §:n 2 momenttia. Siihen ei ehdoteta tehtäväksi kuin vähäinen sanallinen tarkennus.

32 §. Äänestys hoitolaitoksessa ja kotona. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lähinnä esteellisyys tilanteisiin liittyvistä käytännön syistä lisättäväksi säännös, jonka mukaan hoitopaikassa äänestystä varten voidaan vaalitoimitsijan varamieheksi nimetä muukin tehtävään soveltuva henkilö kuin vaalilautakunnan varajäsen. Soveltuvana henkilönä ei kuitenkaan voida pitää saamelaiskäräjien vaalien ehdokasta. Muilta osin pykälään ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia.

34 §. Ääntenlaskennan aloittaminen. Pykälän 1 momentissa mainittu ajankohta, jolloin vaalilautakunta aloittaa ääntenlaskennan vaalitoimituksen jälkeisenä maanantaina, ehdotetaan aikaistettavaksi. Muutos mahdollistaisi vaalituloksen vahvistamisen nykyistä aikaisemmin. Lain 30 §:n 2 momentin mukaan postin välityksellä lähetettyjen vaaliasiakirjojen tulee olla vaalilautakunnalla ääntenlaskennan aloittamiseen mennessä.

38 §. Vaalien tuloksen määräytyminen. Sääntelyä vaalien tuloksen määräytymisestä ehdotetaan tarkistettavaksi. Tämä on tarpeen, koska 10 §:n sääntelyä saamelaiskäräjien kokoonpanosta ehdotetaan muutettavaksi.

Pykälän 1 momentin mukaan saamelaiskäräjien jäseniksi tulevat valituiksi 25 eniten ääniä saanutta ehdokasta edellyttäen, että heidän joukossaan on vähintään 10 §:ssä säädetty määrä ehdokkaita kustakin saamelaisten kotiseutualueen kunnasta ja kotiseutualueen ulkopuolelta. Jos 10 §:ssä säädetty määrät eivät täyty, tulevat kyseisestä kunnasta tai kotiseutualueen ulkopuolelta valituiksi seuraavaksi eniten ääniä saaneet ehdokkaat niin, että 10 §:n vaatimukset täyttyvät.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös niitä tilanteita varten, joissa ehdokkaiden kokonaismäärä tietyistä kotiseutualueen kunnasta tai kotiseutualueen ulkopuolelta ei riitä täyttämään 10 §:ssä säädettyjä kiintiöitä. Jos jostakin kotiseutualueen kunnasta ei ollut säädettyä määrää ehdokkaita, tulevat ehdotuksen mukaan valituiksi seuraavaksi eniten ääniä saaneet ehdokkaat

kotiseutualueelta. Jos kotiseutualueen ulkopuolelta ei ollut säädettyä määrää ehdokkaita, tulevat valituiksi muutoin eniten ääniä saaneet ehdokkaat.

Voimassa olevan pykälän 2 momentti ehdotetaan siirrettäväksi 3 momenttiin ja siihen ehdotetaan lisättäväksi maininta saamelaiden kotiseutualueen ulkopuolelta valittavasta varajäsenestä.

Pykälän 4 momentti koostuu voimassa olevan pykälän 3 momentista.

39 §. Vaalien tuloksen vahvistaminen. Pykälän 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi säännös vaalilautakunnan kokouksen alkamisen kellonajasta. Muita muutoksia pykälään ei ehdoteta.

40 §. Vaalien tulosta koskeva valitus. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi vaalien tuloksen vahvistamista ja vaalien toimittamiseen liittyviä muita toimenpiteitä koskevasta valituksesta, joka vastaisuudessa voitaisiin tehdä korkeimman hallinto-oikeuden asemesta hallinto-oikeuteen. Valitus olisi kuitenkin tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun vaalien tulos on julkaistu. Hallinto-oikeuden päätöksestä saisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Voimassa olevassa laissa säädetystä oikaisuvaatimusmenettelystä näissä asioissa ehdotetaan luovuttavaksi. Puheena olevien päätösten ja toimenpiteiden lainmukaisuuden arvioinnin saattaminen ensi vaiheessa oikaisuvaatimuksella saamelaiskäräjien hallituksen tehtäväksi ei toisi asian käsittelyyn oikeusturvan kannalta sanottavaa lisäarvoa.

Pykälän 2 ja 3 momentin säännökset vastaavat voimassa olevan lain 40 §:n 4 ja 5 momenttia. Niihin ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia vähäistä sanallista tarkistusta lukuun ottamatta.

40 a §. Valituksen johdosta uusittavat vaalit. Edellä on ehdotettu, että vaalien tulosta koskeva valitus tehtäisiin jatkossa hallinto-oikeuteen. Pykälän 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi lain tätä muutosta vastaavaksi. Pykälän 2 ja 3 momenttia ei ehdoteta muutettaviksi.

40 c §. Tarkemmat säännökset. Pykälän 1 momentin valtuussäännöstä ehdotetaan laajentavaksi siten, että sen 4 kohta kattaisi ehdokashakemuksen ja ehdokasluettelon yleisesti. Nykyisessä 4 kohdassa mainitaan ainoastaan ehdokasluettelon julkaiseminen ja nähtävänä pitäminen. Jatkossakin lain tasolla säädettäisiin muun muassa siitä, että ehdokasluettelo on julkaistava, lähetettävä vaaliamiehille ja pidettävä vaalien ajan nähtävänä.

5 luku Erinäiset säännökset

Luvun nykyinen otsikko Muutoksenhaku ehdotetaan muutettavaksi, koska laissa on muutoksenhakua koskevia säännöksiä muuallakin kuin 5 luvussa. Siinä on nykyisin vain yksi pykälä. Lain lukujakoa ehdotetaan siksi tarkistettavaksi niin, että sen pykälät jakaantuisivat vain viiteen lukuun nykyisen kuuden sijasta. Voimassa olevan lain 6 luvun otsikko ehdotetaan siten kumottavaksi.

41 §. Muutoksenhaku. Pykälään ehdotetaan otettaviksi säännökset muutoksenhausta niissä asioissa, joiden muutoksenhausta laki ei sisältäisi erityissäännöksiä. Pykälän otsikko ehdotetaan myös tarkistettavaksi.

Pykälän 1 momentin mukaan saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen haettaisiin oikaisua saamelaiskäräjien kokoukselta ja lautakunnan sekä käräjien asettaman muun toimielimen kuin vaalilautakunnan tai oikaisulautakunnan päätökseen saamelaiskäräjien hallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muutoksenhausta jossakin asiassa ole toisin säädetty. Käräjien

hallitukselta ei siten haeta oikaisua käräjien kokouksen tai käräjien hallituksen päätöksistä. Muutoksenhausta vaalilautakunnan ja oikaisulautakunnan päätöksiin säädetään 4 luvussa.

Saamelaiskäräjien kokouksen ja hallituksen oikaisuvaatimuksen johdosta tekemään päätökseen saisi pykälän 2 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Myös saamelaiskäräjien kokouksen hallintoasiassa tekemään päätökseen haettaisiin muutosta hallinto-oikeudelta. Hallinto-oikeuden päätökseen taas saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Ehdotettu valitusmahdollisuus on tarkoitettu asianosaisen käytettävissä olevaksi oikeussuojakeinoksi hallintolainkäyttölaisissa tarkoitetuissa asioissa. Päätöksellä, josta saa valittaa, tarkoitettaisiin hallintolainkäyttölain 5 §:n mukaisesti toimenpidettä, jolla asia on ratkaistu tai jätetty tutkimatta. Valitusta ei saisi tehdä hallinnon sisäisestä määräyksestä, joka koskee tehtävän tai muun toimenpiteen suorittamista, tai lausunnosta taikka käräjien yleisestä kannanotosta. Muutoksenhakua rajaa myös se, että hallintolainkäyttölain 6 §:n mukaisesti päätöksestä saisi valittaa se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Vaikka kysymys olisi hallintopäätöksestä, valitusoikeus on vain edellä tarkoitettulla asianosaisella. Saamelaiskäräjälaissa ei sovelleta kunnallisvalituksen periaatteita, joiden mukaan kuntalaisilla on kunnan asioissa yleinen valitusoikeus.

43 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälässä säädetään valtuudesta antaa asetuksella tarkempia säännöksiä saamelaiskäräjistä annetun lain täytäntöönpanosta. Pykälä ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi.

Voimaantulo. Ehdotetun voimaantulosäännöksen 1 momentin mukaan lain ehdotetaan tulevan voimaan 15 päivänä marraskuuta 2018. Sen 3 § tulisi kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2020.

Voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan vaaliluettelon merkitsemistä koskevaan hakemukseen, joka on tehty vaalilautakunnalle viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2019, sovelletaan ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa ollutta 3 §:ää.

Voimaantulosäännöksen 3 momentiksi ehdotetaan otettavaksi siirtymäsäännös, jonka mukaan joitakin saamelaiskäräjien toimielimiä ja toimintaa koskevia uusia säännöksiä sovelletaan ensimmäisen kerran vasta lain voimaantulon jälkeen valittaviin saamelaiskäräjiin. Tällaisia olisivat saamelaiskäräjien kokoonpanoa (10 §), puheenjohtajaa (11 §), kokousten koollekutsumista (12 §) ja hallitusta (13 §) koskevat säännökset. Voimaantulosäännöksen mukaan hallituksen puheenjohtajan uudelleen valintaa koskevaa 11 §:n 2 momenttia sovellettaessa ei otettaisi lukuun niitä toimikausia, jotka ovat päättyneet ennen tämän lain voimaantuloa.

Ehdotetun 4 momentin mukaan lain voimaantulon jälkeen seuraavat saamelaiskäräjien vaalit järjestettäisiin [ ]. Edellytyksenä vaalioikeuksien käyttämiselle näissä saamelaiskäräjien vaaleissa on, että vaaliluettelon merkitsemistä koskeva hakemus tehdään viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2019 ennen kello 16. [Vaalien ajankohta on tarkoitus siirtää noin vuodella. Tarkempi ajankohta ja tähän liittyvät siirtymäsäännökset täsmentyvät myöhemmin.]

Ehdotetun voimaantulosäännöksen 5 momentin mukaan saamelaiskäräjät, jonka toimikausi on kesken tämän lain tullessa voimaan, jatkaa tehtävässään ensimmäisten tämän lain mukaan valittujen saamelaiskäräjien toimikauden alkuun asti. Ensimmäinen 20 §:n mukainen vaalilautakunta

asetettaisiin mahdollisimman pian lain voimaantulon jälkeen. Lain voimaantultua asetettavan oikaisulautakunnan toimikausi jatkuu seuraavien saamelaiskäräjien vaalikauden loppuun asti.

Voimaantulosäännöksen ehdotetun 6 momentin mukaan lain voimaan tullessa voimassa ollutta 41 §:ää sovelletaan sen tarkoittamien päätösten muutoksenhakuun niiden päätösten osalta, jotka on tehty ennen ehdotetun lain voimaantuloa.

1.2 Rikoslaki

40 luku Virkarikoksista

11 §. Määritelmät. Pykälän 1 kohtaa ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siinä mainittaisiin saamelaiskäräjät. Myös saamelaiskäräjien palveluksessa oleva henkilö kuuluisi siten selkeästi virkavastuuta koskevan rikosoikeudellisen sääntelyn piiriin. Pykälän 2 kohdassa oleva viittaus 1 kohdassa tarkoitettuun julkisyhteisöön tarkoittaisi ehdotetun täydennyksen myötä myös saamelaiskäräjiä. Siten myös saamelaiskäräjillä luottamustehtävää hoitava henkilö tulisi pykälän 1 kohtaan tehtävän lisäyksen seurauksena rikoslain virkavastuuta koskevan sääntelyn piiriin.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Saamelaiskäräjien itsehallinnollisen aseman vuoksi on perusteltua, että saamelaiskäräjiä koskeva sääntely toteutetaan lailla ja saamelaiskäräjien itsensä hyväksymällä työjärjestyksellä. Asetuksella saamelaiskäräjien tehtävistä, organisaatiosta tai toiminnasta ei sen sijaan ole soveliasta säätää. Näistä syistä esityksessä ehdotetaan, ettei saamelaiskäräjistä annettuun lakiin enää sisällytettäisi voimassa olevan lain 16 §:n 1 momentissa nykyisin olevaa valtuutusta säätää asetuksella saamelaiskäräjien toimistoista ja henkilöstöstä. Saamelaiskäräjälain 43 §:n valtuutus antaa asetuksella tarkempia säännöksiä saamelaiskäräjistä annetun lain täytäntöönpanosta ehdotetaan kumottavaksi. Tarkoitus on esitykseen sisältyvien lakien tultua voimaan kumota saamelaiskäräjistä annetussa asetuksessa nykyisin olevat säännökset saamelaiskäräjien muista toimistoista kuin saamen kielen toimistosta (2 §), henkilöstöstä (4 §), henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (5 §) ja asiakirjojen allekirjoittamisesta (6 §).

Saamelaiskäräjien vaalien teknisluonteinen sääntely on asianmukaista antaa lain asemesta vaalilaissa tarkoitettuna ylimpänä vaaliviranomaisena toimivan oikeusministeriön asetuksella. Saamelaiskäräjistä annetun lain 40 c §:n 1 momentin 4 kohtaan ehdotetaan siksi otettavaksi uusi valtuussäännös, jonka nojalla tarkempia säännöksiä ehdokashakemuksesta ja ehdokasluettelossa voitaisiin antaa oikeusministeriön asetuksella.

3 Voimaantulo

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan siten, että saamelaiskäräjien vaaleihin vaikuttavat säännökset olisivat pääosin sovellettavissa seuraavia vaaleja toimeenpantaessa.

Seuraavia saamelaiskäräjävaaleja on tarkoitus siirtää noin vuodella. Siirron tarkoituksena on antaa riittävä aika uusien vaalisäännösten toimeenpanolle. Laissa ehdotetaan vaalilautakunnan kokoonpanoa koskevia säännöksiä tarkistettaviksi ja uuden oikaisulautakunnan perustamista. Erityisesti näiden asettamiselle ja työn käynnistymiselle on tarpeen varata riittävästi aikaa.

Oikeudesta tulla merkityksi vaaliluetteloon säädetään lain 3 §:ssä. Tätä koskeva muutos tulisi voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2020, mihin asti olisi mahdollista hakeutua seuraavien vaalien vaaliluetteloon voimassa olevan lain 3 §:n nojalla. Voimaantulon myöhentäminen antaa vaaliluetteloon hakeutumista vielä harkitseville mahdollisuuden jättää hakemus ja riittävän ajan

esimerkiksi hakemukseen tarvittavien asiakirjojen keräämiselle. Siirtymäajan pidentämisellä on yhtymäkohta myös pohjoismaisen saamelaisopimuksen valmisteluun. Määritelmän on tarkoitus astua voimaan niin, että se mahdollistaa pohjoismaisen saamelaisopimuksen ratifioinnin asian valmistuttua.

Vaalien siirtoa koskevaa suunnitelmaa ajatellen ehdotetun lain tulisi olla voimassa ennen kuin vaalilautakunnan on viimeistään julkaistava ilmoitus vaalien aloittamisesta ja vaaliluettelon hakeutumisesta eli ennen marraskuun 15 päivää 2018 tai ainakin hyvissä ajoin ennen joulukuun 31 päivää 2018, jolloin hakemukset vaaliluettelon merkitsemiseksi on voimassa olevan lain mukaan viimeistään tehtävä.

Lakiin otettaisiin siirtymäsäännökset myös eräiden säännösten soveltamisesta vasta seuraaviin saamelaiskäräjiin, istuvien saamelaiskäräjien toimikauden pidentämisestä, ensimmäisen uuden lain mukaan nimettävän vaalilautakunnan asettamisesta ja ensimmäisen oikaisulautakunnan toimikauden pituudesta sekä eräiden päätösten muutoksenhausta. [Ehdotusta on tarkoitus täydentää vaalien siirtoon liittyvillä siirtymäsäännöksillä.]

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Yleistä

Saamelaisilla on perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Saamelaisten asemasta alkuperäiskansana ja saamelaisten oikeudesta ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan säädetään perustuslain 17 §:ssä.

Saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon perusrakenteista on säädetty saamelaiskäräjistä annetulla lailla, jota esityksessä ehdotetaan muutettavaksi. Esitys sisältää ehdotuksia sääntelyn tarkistamiseksi muun ohella saamelaiskäräjien toimivallasta ja tehtävistä, saamelaiskäräjien toimielimistä ja toimivallan käytöstä sekä saamelaiskäräjien vaaleista. Saamelaisten vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseksi ehdotetaan kehitettäväksi sääntelyä viranomaisten velvollisuudesta neuvotella saamelaiskäräjien kanssa saamelaisten alkuperäiskansa-asemaan ja -oikeuksiin vaikuttavista merkittävistä ja laajakantoisista toimenpiteistä. Esitys sisältää ehdotuksen myös äänioikeutetun saamelaisen määritelmästä laissa olevan säännöksen tarkistamiseksi.

Kertomus

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sääntelyä saamelaiskäräjien kertomuksesta. Esityksen 1. lakiehdotuksen 7 §:n mukaan saamelaiskäräjät antaisi vastaisuudessa vuosittain kertomuksensa suoraan eduskunnalle eikä enää valtioneuvostolle hallituksen kertomukseen liitettäväksi, kuten nykyisin. Tätä on pidetty saamelaiskäräjien kulttuuri-itsehallinnollisen aseman vuoksi perusteltuna. Eduskunnalle annettavista kertomuksista voidaan perustuslain 46 §:n 2 momentin mukaan säätää lailla.

Muutoksenhaku

Esitys sisältää säännöksiä muutoksenhausta saamelaiskäräjien toimielinten päätöksiin. Sääntely noudattaa perustuslain 21 §:n 1 momentin periaatteita. Jokaisella on sen mukaan oikeus saada asiansa käsittelyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 41 § sisältää yleiset säännökset muutoksenhausta. Niitä olisi sovellettava, jollei muutoksenhausta ole laissa jonkin asian osalta erityissäännöksiä. Ehdotuksen mukaan saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen saa vaatia oikaisua käräjien kokoukselta. Saamelaiskäräjien lautakunnan ja muun käräjien asettaman toimielimen päätökseen taas oikaisua saisi hakea käräjien hallitukselta. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen ja saamelaiskäräjien hallinto-asiassa tekemään päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden päätökseen saa ehdotuksen mukaan hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Ehdotus ei ole perustuslain kannalta ongelmallinen (PeVL 32/2012 vp, s. 3-4), vaan se noudattaa nykyisiä yleisiä periaatteita.

Vaalien tulosta koskevaan muutoksenhakuun ei 1. lakiehdotuksen 40 §:ssä ehdoteta kytkettäväksi oikaisuvaatimusmenettelyä, vaan muutosta olisi haettava valittamalla hallinto-oikeuteen, jonka päätökseen taas saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Vaalilautakunnan päätökseen ehdokaslistoista ei 1. lakiehdotuksen 27 §:n 4 momentin mukaan saisi hakea erikseen muutosta, vaan muutosta olisi mahdollista hakea 40 §:n nojalla vasta vaalilautakunnan vahvistettua ja julkaistua päätöksensä vaalien tuloksesta. Ehdotus ei tältäkään osin ole ongelmallinen perustuslain kannalta, koska vaalilautakunnan päätös ehdokaslistoista on pääasian ratkaisua koskevan muutoksenhaun yhteydessä saatettavissa tuomioistuimen käsiteltäväksi (PeVL 61/2002 vp, s. 8-9).

Vaalilautakunnan päätöksestä henkilön hakemukseen tulla saamelaisena merkityksi vaaliluetteloon samoin lautakunnan päätökseen vaaliluettelosta poistamista koskevassa asiassa saa 1. lakiehdotuksen 26 a §:n mukaan vaatia oikaisua oikaisulautakunnalta. Oikaisulautakunnan päätökseen taas saisi 1. lakiehdotuksen 26 b §:n 1 momentin perusteella hakea muutosta valittamalla – poikkeuksellisesti – suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Ehdotettua sääntelyä on pidetty perusteltuna yhtäältä asian suuren merkityksen vuoksi (oikaisuvaatimus erilliselle, tätä varten perustettavalle riippumattomalle oikaisulautakunnalle) ja toisaalta siksi, että vasta vaalikauden lopulla jätettyihin hakemuksiin tulee saada lopullinen ratkaisu kiireellisesti (valitus poikkeuksellisesti suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen). Ehdotus ei ole ongelmallinen perustuslain 21 §:n 1 momentin kannalta, koska hakijalla on oikeus saada oikeuttaan koskeva päätös tuomioistuimen tutkittavaksi. Valitus näissä asioissa tehdään myös voimassa olevan lain 26 b §:n mukaan suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Vaalilautakunnan 25 c §:n mukaiseen päätökseen virheellistä vaaliluettelomerkintää koskevassa asiassa sovelletaan hallintolakia. Päätökseen, jolla viranomaisen on hylännyt virheen korjaamista koskevan vaatimuksen, ei saa hakea muutosta valittamalla. Näissä asioissa on kyse sellaisista, teknisluonteisista vaaliluettelomerkintöjen korjauksista, joissa oikeusturvan ei voida katsoa edellyttävän erillissääntelyä.

Lakia alemmanasteinen sääntely

Saamelaiskäräjien itsehallinnollisen aseman vuoksi on katsottu perustelluksi, että saamelaiskäräjiä koskeva sääntely toteutettaisiin lailla ja saamelaiskäräjien itsensä hyväksymällä työjärjestyksellä. Asetuksella saamelaiskäräjien tehtävistä, organisaatiosta tai toiminnasta ei sen sijaan ole pidetty soveliaana säätää. Saamelaiskäräjien vaalien teknisluonteinen sääntely on kuitenkin asianmukaista antaa lain asemesta vaalilaissa tarkoitettuna ylimpänä vaaliviranomaisena toimivan oikeusministeriön asetuksella. Esityksen 1. lakiehdotuksen 40 c §:ssä on siksi uusi valtuussäännös,

jonka nojalla tarkempia säännöksiä myös ehdokashakemuksesta ja ehdokasluettelossa voitaisiin antaa oikeusministeriön asetuksella. Ehdotettu sääntely ei ole ongelmallista perustuslain 80 §:n säännösten kannalta asetuksen antamisesta ja lainsäädäntövallan siirtämisestä.

Säättämisjärjestys

Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan hallituksen mielestä käsitellä tavallisen lain säättämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 18 e–18 i, 23 a ja 27 a §, 6 luvun otsikko ja 43 §, sellaisina kuin niistä ovat 18 e–18 i § laissa 1725/1995 sekä 23 a ja 27 a § laissa 1279/2002, *muutetaan* 1, 3, 4 a, 5–7, 9–16, 18, 18 a, 18 d, 19–23, 25, 25 a, 26, 26 a, 26 b, 27–31, 31 a, 31 c, 31 h, 32, 34, 38–40, 40 a ja 40 c §, 5 luvun otsikko ja 41 §, sellaisina kuin niistä ovat 1, 21–23, 25, 25 a, 26, 26 a, 26 b, 27, 28, 31, 31 a, 31 c, 31 h, 40, 40 a ja 40 c § laissa 1279/2002, 4 a § laissa 1026/2003, 5, 13, 15, 20 ja 30 § osaksi laissa 1279/2002, 9 § osaksi laissa 626/2011, 16, 18 a ja 18 d § laissa 1725/1995 sekä 18 § osaksi laissa 1026/2003, *lisätään* lakiin uusi 17 a, 17 b, 25 b ja 25 c § seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus

Saamelaisilla alkuperäiskansana on saamelaisten kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin tässä laissa ja muualla laissa säädetään. Tähän itsehallintoon kuuluvia tehtäviä varten saamelaiset valitsevat vaaleilla keskuudestaan saamelaiskäräjät.

Oikeus äänestää saamelaiskäräjien vaaleissa on vaaliluetteloon merkityillä saamelaisilla.

Saamelaiskäräjät toimii oikeusministeriön hallinnonalalla.

3 §

Oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon

Oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon on henkilöllä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen:

- 1) että henkilö itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan, isovanhemmistaan tai isoisovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään; tai
- 2) että ainakin toinen hänen vanhemmistaan on merkitty tai on ollut merkittynä äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa.

Edellytyksenä on myös, että tässä laissa säädetty ikää, kansalaisuutta ja väestökirjanpitoa koskevat äänioikeuden muut vaatimukset täyttyvät.

4 a §

Hallinto-oikeudellisten säädösten soveltaminen

Saamelaiskäräjiin ja sen toimielimiin sovelletaan hallintolakia (434/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), henkilötietolakia (523/1999), arkistolakia (831/1994) ja lakia sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003), jollei tässä laissa toisin säädetä.

5 §

Saamelaiskäräjien yleinen toimivalta

Saamelaiskäräjien tehtävänä on hoitaa saamelaisten omaa kieltä, kulttuuria ja asemaa alkuperäiskansana koskevat asiat sekä edistää saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumista Suomessa.

Tehtäviinsä kuuluvissa asioissa saamelaiskäräjät voi tehdä viranomaisille aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja, kehittää ja hallinnoida saamelaiskulttuuria sekä myöntää rahoitusta. Näissä asioissa saamelaiskäräjät käyttää päätösvaltaa siten kuin tässä laissa tai erikseen muualla laissa säädetään.

Saamelaiskäräjät vahvistaa toimintaansa varten työjärjestyksen.

6 §

Saamelaisten edustaminen

Saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia kansallisissa ja kansainvälisissä tehtävissään.

7 §

Kertomus

Saamelaiskäräjät laatii vuosittain eduskunnalle kertomuksen saamelaisia koskevien asioiden kehityksestä.

9 §

Yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoite

Viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa pyrkien saavuttamaan yhteisymmärryksen tai suostumuksen saamelaisten kotiseutualueella toteutettaville tai vaikutuksiltaan sinne ulottuville sekä muille erityisesti saamelaisten kieleen tai kulttuuriin taikka heidän asemaansa tai oikeuksiinsa alkuperäiskansana vaikuttaville laajakantoisille tai merkittävillä toimenpiteillä, jotka koskevat:

- 1) yhdyskuntasuunnittelua;
- 2) valtionmaan, suojelualueiden ja erämaaalueiden hoitoa, käyttöä, vuokrausta ja luovutusta;
- 3) kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintää ja hyödyntämistä sekä valtion maa- ja vesialueilla tapahtuvaa kullanhuuhtontaa;
- 4) saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvan elinkeinon lainsäädännöllistä tai hallinnollista muutosta;
- 5) saamenkielisen ja saamen kielen kouluopetuksen sekä sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämistä; taikka
- 6) muuta vastaavaa saamelaisten kieleen, kulttuuriin tai heidän asemaansa alkuperäiskansana vaikuttavaa asiaa.

Käydyistä neuvotteluista on laadittava pöytäkirja.

Viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä hoitavien on 1 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä suunnitellessaan ja toteuttaessaan pyrittävä huolehtimaan siitä, ettei saamelaisten

oikeudelle harjoittaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan aiheudu huomattavaa haittaa ja että saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana voidaan turvata ja edistää.

10 §

Kokoonpano ja toimikausi

Saamelaiskäräjiin kuuluu 25 jäsentä ja viisi varajäsentä, jotka valitaan saamelaiskäräjien vaaleilla neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Saamelaiskäräjissä tulee olla vähintään kuusi jäsentä Inarin kunnasta, neljä jäsentä Utsjoen kunnasta, kolme jäsentä Enontekiön kunnasta ja kolme jäsentä Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueelta ja yksi varajäsen kustakin mainitusta kunnasta. Lisäksi käräjissä tulee olla saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelta vähintään yksi jäsen ja varajäsen.

Valtioneuvosto määrää saamelaiskäräjien vaalien tuloksen perusteella saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet tehtäviinsä, myöntää pyynnöstä eron tehtävästä ja määrää mainittujen vaalien tuloksen perusteella uuden jäsenen ja varajäsenen sen tilalle, joka on vaalikauden aikana lakannut olemasta jäsen tai varajäsen.

Saamelaiskäräjien jäsenen tai varajäsenen menettäessä 22 §:ssä tarkoitetun vaalikelpoisuuden tehtävänsä valtioneuvoston on saamelaiskäräjien aloitteesta todettava hänen luottamustoimensa lakanneeksi.

11 §

Saamelaiskäräjien puheenjohtaja

Saamelaiskäräjät valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja kaksi varapuheenjohtajaa. Valinnasta on välittömästi ilmoitettava oikeusministeriölle.

Puheenjohtaja toimii tehtävässään päätoimisesti. Sama henkilö voidaan valita puheenjohtajaksi enintään kolmeksi perättäiseksi toimikaudeksi.

12 §

Kokousten koollekutsuminen

Saamelaiskäräjien kokous päättää kokoustensa pidosta. Kokous on lisäksi kutsuttava koolle, jos puheenjohtaja tai hallitus katsoo sen tarpeelliseksi tai kolmasosa jäsenistä niin vaatii tietyn asian käsittelyä varten.

Jos saamelaisten kotiseutualueen kunnasta valittu jäsen ei voi osallistua kokoukseen, hänen tilalleen on kutsuttava samasta kunnasta valittu varajäsen. Saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelta valitun jäsenen ollessa estynyt osallistumaan kokoukseen hänen tilalleen kutsutaan kotiseutualueen ulkopuolelta valittu varajäsen.

13 §

Saamelaiskäräjien hallitus

Saamelaiskäräjät valitsee keskuudestaan hallituksen, jossa on puheenjohtaja ja kaksi varapuheenjohtajaa sekä enintään viisi muuta jäsentä. Saamelaiskäräjät valitsee äänioikeutettujen saamelaisten keskuudesta hallitukseen kaksi varajäsentä. Valinnasta on välittömästi ilmoitettava oikeusministeriölle.

Vaalivuonna toimiva hallitus jatkaa tehtävässään siihen asti, kunnes uusi hallitus on vaalien jälkeen valittu.

Hallitus valmistelee asiat saamelaiskäräjien kokoukselle ja toimeenpanee käräjien päätökset siten kuin työjärjestyksessä tarkemmin määrätään.

Saamelaiskäräjien työjärjestyksessä voidaan määrätä varapuheenjohtajan ja muun hallituksen jäsenen tehtävän päätoimisuudesta.

14 §

Muut toimielimet

Saamelaiskäräjät asettaa kulloinkin vaalikauden alussa vaalilautakunnan 4 luvussa tarkoitettuja vaaleja varten. Käräjät voi asettaa myös muita toimielimiä saamelaisten kulttuuri-itsehallintoon kuuluvien asioiden hoitamiseksi.

Vaaliluettelon merkitsemistä koskevien oikaisuvaatimusten ratkaisemista varten on oikaisulautakunta.

15 §

Toimivallan käyttö

Saamelaiskäräjien kokous sekä hallitus ja muut toimielimet käyttävät käräjille kuuluvaa toimivaltaa sen mukaan kuin tässä laissa säädetään ja saamelaiskäräjien työjärjestyksessä määrätään.

Saamelaiskäräjien kokous päättää periaatteellisesti merkittävistä ja laajakantoisista asioista, jollei asian kiireellisyydestä muuta johdu.

Toimivaltaa ei saa siirtää 5 §:n 3 momentissa, 7 §:ssä, 10 §:n 3 momentissa, 11—14, 18 b, 18 c, 18 j, 20 eikä 26 a §:ssä tarkoitetuissa asioissa.

16 §

Toimistot ja henkilöstö

Saamelaiskäräjillä on toimistoja sekä virka- ja työsopimussuhteista henkilöstöä sen mukaan kuin siitä saamelaiskäräjien työjärjestyksessä tarkemmin määrätään. Saamen kielen toimistosta säädetään erikseen.

Saamelaiskäräjien virkamiehiin, virkoihin ja virkasuhteeseen sovelletaan, mitä valtion virkamiehistä, viroista ja virkasuhteesta säädetään ja määrätään.

Henkilöstön palvelussuhteen ehdoista ja niiden määräytymisestä on vastaavasti voimassa, mitä valtion palvelussuhteen ehdoista ja niiden määräytymisestä säädetään, määrätään tai sovitaan.

17 a §

Kokoukseen osallistuminen teknistä tiedonvälitystapaa käyttäen

Saamelaiskäräjien työjärjestyksessä voidaan määrätä, että kokoukseen voi osallistua käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa.

Työjärjestyksessä voidaan antaa tarkemmat määräykset teknistä tiedonvälitystapaa käytettäessä noudatettavasta menettelystä.

17 b §

Aloiteoikeus

Vähintään viidelläkymmenellä äänioikeutetulla saamelaisella on oikeus tehdä saamelaiskäräjille aloite käräjien tehtäviin kuuluvassa asiassa.

Tarkemmat määräykset aloiteoikeuden käyttämisessä noudatettavasta menettelystä ja aloitteen käsittelemisestä annetaan työjärjestyksessä.

18 §

Asioiden käsittely

Saamelaiskäräjien kokous ja muu toimielin on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään puolet muista jäsenistä on saapuvilla.

Saamelaiskäräjien ja sen asettaman toimielimen jäsen on esteellinen ottamaan osaa sellaisen päätöksen tekemiseen, joka koskee henkilökohtaisesti häntä tai hänen hallintolain 28 §:n 2 momentissa tarkoitettua lähisukulaistaan tai sellaiseen mainitun pykälän 3 momentin mukaan rinnastettavaa henkilöä.

Asiat ratkaistaan saamelaiskäräjillä enemmistöpäätöksellä. Äänten mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni. Vaaleissa katsotaan valituksi se, joka saa eniten ääniä. Äänten mennessä tasan ratkaisee arpa.

18 a §

Kirjanpito

Saamelaiskäräjien kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, kirjanpitolakia (1336/1997).

18 d §

Tilintarkastuskertomus

Tilintarkastajan on annettava kultakin tilikaudelta huhtikuun loppuun mennessä saamelaiskäräjien hallitukselle kirjallinen tilintarkastuskertomus, jonka tulee, sen lisäksi mitä tilintarkastuslaissa edellytetään, sisältää lausunto siitä, ovatko valtionavustuksen käytöstä toimintakertomuksessa annetut tiedot oikeita.

19 §

Vaalivuosi ja vaalipiiri

Saamelaiskäräjien vaaleja varten maa on yhtenä vaalipiirinä.

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan joka neljäs vuosi (vaalivuosi).

20 §

Vaalilautakunta

Vaalilautakunta päättää hakemuksesta henkilön merkitsemisestä vaaliluetteloon ja laatii vaaliluettelon. Vaalilautakunta toimeenpanee saamelaiskäräjien vaalit siten kuin tässä laissa säädetään.

Vaalilautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kuusi muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Vaalilautakunnassa tulee olla jäsen ja varajäsen jokaisesta saamelaisten kotiseutualueen kunnasta. Saamen eri kieliryhmien tulee olla vaalilautakunnassa edustettuina.

Saamelaiskäräjien tai oikaisulautakunnan jäsen tai varajäsen ei voi olla vaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä.

21 §

Äänioikeus

Saamelaiskäräjien vaaliluetteloon merkitsemisen edellytyksenä on henkilön asuinpaikkaan katsomatta sen lisäksi, mitä edellä 3 §:ssä on säädetty, että henkilö täyttää viimeistään vaalitoimituksen viimeisenä päivänä 18 vuotta ja että hän on Suomen kansalainen tai hänellä on ulkomaan kansalaisena ollut kotikuntalaisa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa silloin, kun hakemus vaaliluetteloon ottamisesta tehdään.

22 §

Vaalikelpoisuus

Saamelaiskäräjien vaaleissa on vaalikelpoinen jokainen äänioikeutettu, joka on suostunut ehdokkaaksi ja joka ei ole vajaavaltainen.

Ehdokkaana ei voi olla vaalilautakunnan tai oikaisulautakunnan jäsen tai varajäsen.

23 §

Vaaliluettelo

Vaalilautakunta laatii äänioikeutetuista vaaliluettelon edellisten vaalien vaaliluettelon ja väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta.

Vaaliluetteloon merkitään kunnittain aakkoselliseen järjestykseen jokaisen äänioikeutetun nimi, henkilötunnus, kotikunta ja osoite, jos kotikunta ja osoite ovat tiedossa. Kotikuntaa ja osoitetta ei kuitenkaan saa merkitä vaaliluetteloon, jos nämä tiedot ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan salassa pidettäviä tai jos henkilön kohdalle väestötietojärjestelmään on talletettu väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 36 §:ssä tarkoitettu turvakielto.

Vaaliluettelo on hakemuksesta otettava siitä puuttuva äänioikeutettu henkilö. Vaaliluettelo on merkitty henkilö on poistettava vaaliluettelosta, jos hän ilmoittaa, ettei enää halua olla merkittynä vaaliluetteloon, tai jos hän on kuollut. Vaalilautakunta voi poistaa henkilön vaaliluettelosta, jos hän ei enää täytä 21 §:ssä säädettyjä vaaliluetteloon merkitsemisen vaatimuksia. Hakemus ja ilmoitus tehdään vaalilautakunnalle, jonka on käsiteltävä asia ilman aiheetonta viivytystä. Edellytyksenä vaalioikeuksien käyttämiselle lähinnä seuraavissa saamelaiskäräjien vaaleissa on, että hakemus tehdään viimeistään vaalivuotta edeltävän syyskuun loppuun mennessä.

Vaaliluettelon laatimisen yhteydessä vaalilautakunta voi omasta aloitteestaan ottaa huomioon vaaliluettelon merkityn äänioikeutetun edellisten vaalien jälkeen äänioikeusiän saavuttaneen lapsen ja 21 §:ssä säädettyyn ajankohtaan mennessä äänioikeusiän saavuttavan lapsen. Tällainen henkilö voidaan kuitenkin ottaa vaaliluettelon vasta sen jälkeen, kun hän on kirjallisesti ilmoittanut vaalilautakunnalle pitävänsä itseään saamelaisena 3 §:n 1 momentin mukaisesti.

Vaalilautakunta vahvistaa ja allekirjoittaa vaaliluettelon viimeistään vaalivuoden helmikuun viimeisenä päivänä.

25 §

Vaaliluettelon nähtävänä pitäminen

Vaalilautakunta asettaa vaaliluettelon tai siinä olevat tiedot henkilötunnuksia lukuun ottamatta nähtäville siten, että nähtävänä pitämistä koskevan ajan päättymisestä on aikaa vaalien toimittamiseen vähintään viisi kuukautta.

Vaaliluettelo pidetään nähtävänä 10 perättäisenä arkipäivänä, joihin ei lasketa lauantaita.

Vaaliluettelon nähtävänä pitämisestä on julkisesti kuulutettava.

25 a §

Vaaliluettelon julkisuus

Jokaisella on oikeus tutustua vaaliluettelon ja sen laatimiseen liittyviin asiakirjoihin sinä aikana, kun vaaliluettelo pidetään nähtävänä. Vaaliluettelo ja sen laatimiseen liittyviä asiakirjoja ei saa antaa jäljennettäväksi tai kuvattaviksi eikä niistä saa antaa jäljennöksiä. Vaaliluettelon merkityllä on kuitenkin oikeus saada maksutta ote hänestä vaaliluettelon otetuista tiedoista. Sillä, joka on pyytänyt tulla otetuksi vaaliluettelon, on oikeus saada tieto asian käsittelyyn liittyvistä asiakirjoista siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:ssä säädetään.

Vaaliluettelo sekä sellaiset vaaliluettelon laatimiseen liittyvät asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön etnisestä alkuperästä, on pidettävä salassa muuna kuin 1 momentissa tarkoitettuna aikana. Salassapitovelvollisuus ei estä tiedon antamista saamelaiskäräjille käräjien toimielinten jäsenten ja varajäsenten valintaa tai aloiteoikeuden käytön selvittämistä varten eikä sille, joka tarvitsee tietoa äänioikeutensa selvittämistä varten.

Vaaliluettelon laatimiseen liittyvien asiakirjojen julkisuudesta on muutoin voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

25 b §

Muutoksenhaku julkisuutta koskevaan päätökseen

Vaalilautakunnan päätökseen 25 a §:ssä tarkoitettussa asiassa saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valitus on kuitenkin tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

25 c §

Vaaliluettelossa olevan virheen korjaaminen

Vaalilautakunta voi korjata virheen vaaliluettelossa omasta aloitteestaan tai äänioikeutetun vaatimuksesta. Vaatimus on kuitenkin tehtävä 14 päivän kuluessa vaaliluettelon nähtävillä pitämisestä koskevan ajan päättymisestä. Muutokset on tehtävä viimeistään kaksi kuukautta ennen vaalitoimituksen aloittamista.

Lisättäessä henkilö vaaliluetteloon on hänelle viipymättä lähetettävä 24 §:ssä tarkoitettu ilmoituskortti.

Korjattaessa vaaliluettelossa oleva virheellinen merkintä on korjauksesta viipymättä ilmoitettava asianomaiselle henkilölle, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

26 §

Oikaisulautakunta vaaliluetteloon ottamista ja siitä poistamista koskevissa asioissa

Oikeusministeriö nimittää neljäksi vuodeksi kerrallaan oikaisulautakunnan, joka on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton. Lautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä. Kaksi jäsentä nimitetään saamelaiskäräjien ehdotuksesta. Ennen lautakunnan nimittämistä oikeusministeriö neuvottelee lain 9 §:n mukaisesti saamelaiskäräjien kanssa puheenjohtajan valinnasta. Oikaisulautakunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan.

Puheenjohtajan kelpoisuusvaatimuksena on, että hänellä on oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto tai oikeustieteellinen jatkotutkinto. Lautakunnan muilta jäseniltä ja varajäseniltä vaaditaan hyvää perehtyneisyyttä oikaisulautakunnan toimialaan. Oikaisulautakunnan puheenjohtajan ja jäsenten ei tarvitse olla merkittynä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon.

Saamelaiskäräjien ja sen hallituksen sekä vaalilautakunnan jäsen tai varajäsen ei voi kuulua oikaisulautakuntaan.

Oikaisulautakunta on päätösvaltainen, kun läsnä ovat puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kaksi jäsentä.

Asioiden valmistelua varten oikaisulautakunnalla on sihteeri ja tarvittavaa muuta henkilökuntaa. Saamelaiskäräjät nimittää henkilökunnan lautakunnan ehdotuksesta. Asian käsittelyyn oikaisulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei tässä laissa toisin säädetä. Työskentelyn järjestämisestä lautakunnassa määrätään tarkemmin lautakunnan vahvistamassa työjärjestyksessä.

26 a §

Oikaisuvaatimus vaaliluetteloa koskevasta päätöksestä

Joka katsoo, että hänet on oikeudettomasti jätetty pois vaaliluettelosta, voi tehdä vaalilautakunnan vaaliluetteloa koskevasta päätöksestä kirjallisen oikaisuvaatimuksen oikaisulautakunnalle siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisulautakunnalle osoitettu oikaisuvaatimus on toimitettava vaalilautakunnalle 14 päivän kuluessa vaalilautakunnan päätöksen tiedoksisaannista. Vaalilautakunnan on viipymättä toimitettava oikaisuvaatimus, asiaa koskevat asiakirjat sekä lausuntonsa oikaisuvaatimuksesta oikaisulautakunnalle.

Jos vaalilautakunnalle toimitettava oikaisuvaatimus on saapunut määräajassa oikaisulautakuntaan, oikaisuvaatimusta ei tämän vuoksi jätetä tutkimatta. Oikaisuvaatimus on oikaisulautakunnasta viipymättä toimitettava vaalilautakunnalle.

Jos oikaisulautakunnan päätös sisältää sen, että henkilö otetaan vaaliluetteloon, vaalilautakunta lähettää viipymättä äänioikeutetuille 24 §:ssä tarkoitetun ilmoituskortin.

26 b §

Valitus oikaisulautakunnan päätöksestä

Oikaisulautakunnan päätökseen 26 a §:ssä tarkoitetussa asiassa saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitus on kuitenkin tehtävä viimeistään 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaanista.

Korkeimman hallinto-oikeuden on annettava päätöksestään viipymättä tieto valittajalle, ja vaalilautakunnalle, jonka on tehtävä vaaliluetteloon päätöksestä mahdollisesti aiheutuvat muutokset ja tarvittaessa lähetettävä asianomaiselle 24 §:ssä tarkoitettu ilmoituskortti.

27 §

Ehdokasasettelu ja ehdokasluettelo

Ehdokkaan saamelaiskäräjien vaaleihin voi asettaa vähintään kolmen äänioikeutetun perustama valitsijayhdistys, jolla on oltava asiamies ja vara-asiamies.

Kukin äänioikeutettu saa osallistua vain yhden ehdokkaan asettamiseen. Jos henkilö kuuluu kahteen tai useampaan valitsijayhdistykseen, vaalilautakunnan on poistettava hänen nimensä niistä kaikista.

Valitsijayhdistyksen tulee tehdä ehdokashakemus vaalilautakunnalle viimeistään 31 päivänä ja sitä koskevat täydennykset viimeistään 27 päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista.

Vaalilautakunnan on laadittava ehdokasluettelo viimeistään 21 päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista. Ehdokasluettelo on julkaistava, lähetettävä vaaliasiamiehille ja pidettävä vaalien ajan nähtävänä.

Vaalilautakunnan päätökseen ehdokasluettelosta ei saa hakea erikseen muutosta.

28 §

Vaalitoimitus

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan elokuun viimeisen täyden viikon maanantaista alkavan viiden viikon aikana. Vaalit toimitetaan postin välityksellä tai palauttamalla äänestyslippu muutoin kuin postitse vaalilautakunnan ilmoittamaan paikkaan. Vaali voidaan vaalilautakunnan niin päättäessä saamelaisten kotiseutualueella lisäksi toimittaa vaalipäivän äänestyksenä.

Vaalien toimittamisesta on julkisesti kuulutettava.

29 §

Vaaliasiakirjat

Vaalilautakunnan on viipymättä vaalitoimituksen alkamisen jälkeen toimitettava postitse jokaiselle äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa, vaalilautakunnan leimalla varustettu äänestyslippu, vaalikuori, lähetekirje, lähetekuori, ehdokasluettelo ja äänestysohje (vaaliasiakirjat).

Äänioikeutetulle, joka ei ole postitse saanut vaaliasiakirjoja tai joita ne jostakin syystä muutoin puuttuvat, tulee varata mahdollisuus saada vaaliasiakirjat vaalilautakunnan toimistosta tai vaalilautakunnan ilmoittamasta paikasta.

Äänestysohjeessa tulee mainita vaalilautakunnan toimiston ja mahdollisten muiden paikkojen, joista vaaliasiakirjat voidaan saada ja joihin ne voidaan palauttaa, käyntiosoitteet ja aukioloajat sekä lisäksi vaalipäivän äänestyspaikkojen käyntiosoitteet ja aukioloajat.

30 §

Äänestäminen postin välityksellä

Äänioikeutettu voi käyttää äänioikeuttaan saatuaan vaaliasiakirjat. Äänestäjän on selvästi merkittävä äänestyslippuun sen ehdokkaan numero, jonka hyväksi hän antaa äänensä.

Äänestäminen on suoritettu, kun äänioikeutettu on jättänyt äänestyslipun sisältävän suljetun vaalikuoren ja täyttämänsä ja allekirjoittamansa vaalilautakunnalle osoitetun lähetekirjeen lähetekuoreen suljettuina postin kuljetettavaksi. Jos äänestäjä liittää mukaan ilmoituskorttinsa, hän merkitsee lähetekirjeeseen vain allekirjoituksensa.

Postin välityksellä lähetettyjen lähetekuorten tulee olla vaalilautakunnalla ääntenlaskennan aloittamiseen mennessä.

31 §

Äänestäminen palauttamalla lähetekuori vaalilautakunnalle muutoin kuin postitse

Äänioikeutettu voi palauttaa lähetekuoren myös vaalilautakunnan toimistoon tai vaalilautakunnan ilmoittamiin paikkoihin vaalien kolmannen täyden viikon maanantain ja viidennen täyden viikon perjantain välisenä aikana sekä, jos vaalipäivän äänestys järjestetään, äänestyspaikan vaalitoimikunnalle.

Vaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että sen eri toimipisteisiin jätettyjä vaaliasiakirjoja säilytetään vaalisalaisuuden turvaavalla tavalla ja että vaaliasiakirjat toimitetaan turvallisesti vaalilautakunnan Inarin toimistoon ennen ääntenlaskennan aloittamista.

31 a §

Vaalipäivän äänestys

Jos vaalipäivän äänestys järjestetään, vaalipäivä on vaalien toimittamisen viidennen viikon sunnuntai.

Vaalipäivän äänestys toimitetaan yhtäaikaaisesti jokaisessa saamelaisten kotiseutualueen kunnassa. Kussakin kunnassa on vähintään yksi äänestyspaikka.

Äänioikeutettu saa äänestää vain siinä saamelaisten kotiseutualueen kunnassa, joka on merkitty vaaliluetteloon hänen kotikunnakseen.

Äänestys on järjestettävä niin, että vaalisalaisuus säilyy.

31 c §

Vaalitoimikunta

Vaalilautakunnan tulee hyvissä ajoin ennen vaaleja asettaa kutakin äänestyspaikkaa varten vaalitoimikunta, johon kuuluu kolme jäsentä ja vähintään kaksi varajäsentä siten, että asianomaista kuntaa vaalilautakunnassa edustava jäsen ja tämän henkilökohtainen varajäsen ovat vaalitoimikunnan yhtenä jäsenenä ja varajäsenenä. Saamelaiskäräjien vaalien ehdokas ei voi olla vaalitoimikunnan jäsenenä tai varajäsenenä.

Vaalitoimikunnan puheenjohtajana toimii toimikunnassa vaalilautakuntaa edustava jäsen. Varapuheenjohtajan vaalitoimikunta valitsee tarvittaessa keskuudestaan.

Vaalitoimikunta on päätösvaltainen kolmijäsenisenä.

31 h §

Vaalipäivän äänestyksen päättymisen ja vaalipöytäkirja

Vaalipäivän äänestyksen päättymisen jälkeen vaalitoimikunnan on huolehdittava siitä, että sinetöity vaaliurna ja äänestysmerkinnät sisältävä äänestysalueen vaaliluettelo sekä mahdollisesti vaalitoimikunnalle jätetyt lähetekuoret toimitetaan vaalisalaisuuden säilymisen turvaavalla tavalla ja ilman aiheutonta viivytystä vaalilautakunnan Inarin toimistoon. Lisäksi vaalitoimikunnan on huolehdittava sinetöimisvälineiden tuhoamisesta välittömästi urnan sinetöinnin jälkeen. Vaalilautakunnan on huolehdittava vaaliurnan ja äänestysalueen vaaliluettelon säilyttämisestä turvallisessa paikassa ääntenlaskennan aloittamiseen asti.

Vaalitoimikunnan on lisäksi huolehdittava siitä, että vaalipäivän äänestyksestä pidetään pöytäkirjaa, johon merkitään:

- 1) päivä sekä kellonajat, jolloin vaalipäivän äänestys alkoi ja julistettiin päättyneeksi;
- 2) läsnä olleet vaalitoimikunnan jäsenet ja varajäsenet;
- 3) vaaliavustajat sekä äänestäjien itsensä valitsevat avustajat; sekä
- 4) äänestäneiden lukumäärä.

32 §

Äänestys hoitolaitoksessa ja kotona

Saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevassa laitoksessa hoidettavat henkilöt sekä ne kotiseutualueella kotona hoidettavat henkilöt, jotka eivät muutoin voisi äänestää ilman kohtuuttomia vaikeuksia, saavat äänestää hoitopaikassaan.

Hoitopaikassa äänestystä varten vaalilautakunta määrää kyseistä kuntaa vaalilautakunnassa edustavan jäsenen ja varajäsenen vaalitoimitsijaksi ja hänen varamiehekseen. Vaalitoimitsijan varamieheksi voidaan nimetä muukin tehtävään soveltuva henkilö.

Hoitopaikassa äänestettäessä äänestyksessä on äänestäjän ja vaalitoimitsijan lisäksi oltava mukana äänestäjän valitsema tai hyväksymä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon äänioikeutetuksi merkitty henkilö.

34 §

Ääntenlaskennan aloittaminen

Vaalilautakunta aloittaa ääntenlaskennan vaalitoimituksen jälkeisenä maanantaina kello 10. Ääntenlaskennan aloittamisen jälkeen saapuneet lähetekuoret jätetään avaamattomina huomioon ottamatta. Toimituksessa pidetään pöytäkirjaa.

Valitsijayhdistyksen asiamiehellä tai vara-asiamiehellä on oikeus olla läsnä ääntenlaskennassa.

38 §

Vaalien tuloksen määräytyminen

Saamelaiskäräjien jäseniksi tulevat valituiksi 25 eniten ääniä saanutta ehdokasta, edellyttäen, että heidän joukossaan on vähintään 10 §:ssä säädetty määrä ehdokkaita kustakin saamelaisten kotiseutualueen kunnasta ja kotiseutualueen ulkopuolelta. Jos 10 §:ssä säädettyt määrät eivät täyty, tulevat kyseisestä kunnasta tai kotiseutualueen ulkopuolelta valituiksi seuraavaksi eniten ääniä saaneet ehdokkaat niin, että 10 §:n vaatimukset täyttyvät.

Jos jostakin kotiseutualueen kunnasta ei ollut säädettyä määrää ehdokkaita, tulevat valituiksi seuraavaksi eniten ääniä saaneet ehdokkaat kotiseutualueelta. Jos kotiseutualueen ulkopuolelta ei ollut säädettyä määrää ehdokkaita, tulevat valituiksi muutoin eniten ääniä saaneet ehdokkaat.

Varajäseneksi tulee valituksi kustakin saamelaisalueen kunnasta olevista ehdokkaista valituiksi tulleiden jälkeen seuraavaksi eniten ääniä saanut ehdokas, sekä kotiseutualueen ulkopuolelta valituksi tulleen jälkeen seuraavaksi eniten ääniä saanut ehdokas.

Jos äänimäärät ovat yhtä suuret, ratkaistaan niiden keskinäinen järjestys arpomalla.

39 §

Vaalien tuloksen vahvistaminen

Vaalien tuloksen vahvistaa vaalilautakunta kolmantena päivänä ääntenlaskennan aloittamisesta pitämässään kokouksessa.

Vaalien tulos on ilmoitettava välittömästi oikeusministeriölle saamelaiskäräjien jäsenten ja varajäsenten määräämiseksi tehtävänsä seuraavaksi toimikaudeksi.

40 §

Vaalien tulosta koskeva valitus

Äänioikeutettu, joka katsoo, että vaalilautakunnan päätös vaalien tuloksen vahvistamisesta tai vaalien toimittamiseen liittyvä muu toimenpide on lainvastainen, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valitus on kuitenkin tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun vaalien tulos on julkaistu.

Hallinto-oikeuden päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Jos vaalilautakunnan 1 momentissa tarkoitettu päätös tai toimenpide on ollut lainvastainen ja tämä on vaikuttanut vaalien tulokseen, vaalien tulosta on oikaistava ja valtioneuvoston tarvittaessa määrättävä saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet vaalien oikaistun tuloksen mukaisesti.

Jos vaalien tulos ei ole oikaistavissa, vaalit on määrättävä uusittaviksi.

40 a §

Valituksen johdosta uusittavat vaalit

Uusittavien vaalien toimittamisesta huolehtii, mikäli mahdollista, sama vaalilautakunta kuin kumotuissa vaaleissa. Uusittavissa vaaleissa käytetään samaa lainvoimaista vaaliluetteloa ja ehdokasluetteloa kuin kumotuissa vaaleissa, jollei hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus päätöksessään toisin määrää.

Uusittavien vaalien toimittamisesta on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä varsinaisten vaalien toimittamisesta on säädetty.

Uusittavat vaalit toimitetaan sen kalenterikuukauden aikana, joka alkaa kahden täyden kalenterikuukauden kuluttua 1 momentissa mainitun päätöksen antamisen jälkeen. Vaalitoimitus aloitetaan lähettämällä äänioikeutetuille 29 §:ssä mainitut vaaliasiakirjat.

Uusittavien vaalien tuloksesta on heti ilmoitettava oikeusministeriölle.

40 c §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) vaaleihin liittyvistä kuulutuksista;
- 2) vaaliluetteloon hakeutumisesta ja vaaliluettelosta poistamisesta sekä hakemukseen liitettävistä selvityksistä;
- 3) vaaliluettelon nähtävänä pitämisestä;
- 4) ehdokashakemuksesta ja ehdokasluettelosta;
- 5) äänestyslipusta; sekä
- 6) vaaliasiakirjojen säilyttämisestä.

5 luku

Erinäiset säännökset

41 §

Muutoksenhaku

Saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen saa vaatia oikaisua saamelaiskäräjien kokoukselta ja lautakunnan sekä käräjien asettaman muun toimielimen kuin vaalilautakunnan ja oikaisulautakunnan päätökseen saamelaiskäräjien hallitukselta siten kuin hallintolaissa säädetään, jollei tässä laissa tai muualla laissa toisin säädetä.

Saamelaiskäräjien kokouksen ja hallituksen oikaisuvaatimuksen johdosta tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Saamelaiskäräjien kokouksen hallintoasiassa tekemään muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Tämä laki tulee voimaan 15 päivänä marraskuuta 2018. Sen 3 § tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2020.

Vaaliluetteloon merkitsemistä koskevaan hakemukseen, joka on tehty vaalilautakunnalle viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2019, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta 3 §:ää.

Saamelaiskäräjiin, jonka toimikausi on kesken tämän lain tullessa voimaan, sovelletaan 10 ja 11–13 §:ää sellaisina kuin ne olivat tämän lain voimaan tullessa. Puheenjohtajan uudelleen valintaa koskevaa 11 §:n 2 momenttia sovellettaessa ei oteta lukuun niitä toimikausia, jotka ovat päättyneet ennen tämän lain voimaantuloa.

Lain voimaantulon jälkeen seuraavat saamelaiskäräjien vaalit järjestetään [ ]. Edellytyksenä vaalioikeuksien käyttämiselle näissä saamelaiskäräjien vaaleissa on, että vaaliluetteloon merkitsemistä koskeva hakemus tehdään viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2019 ennen kello 16. [Vaalien ajankohtaa on tarkoitus siirtää noin vuodella. Tarkempi ajankohta ja tähän liittyvät siirtymäsäännökset täsmentyvät myöhemmin.]

Saamelaiskäräjät, jonka toimikausi on kesken tämän lain tullessa voimaan, jatkaa tehtävässään ensimmäisten tämän lain mukaan valittujen saamelaiskäräjien toimikauden alkuun asti. Ensimmäinen 20 §:n mukainen vaalilautakunta asetetaan mahdollisimman pian lain voimaantulon jälkeen. Lain voimaantultua asetettavan oikaisulautakunnan toimikausi jatkuu seuraavien saamelaiskäräjien vaalikauden loppuun asti.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta 41 §:ää sovelletaan sen tarkoittamien päätösten muutoksenhakuun niiden päätösten osalta, jotka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa.

Helsingissä päivänä kuuta 2018.

Pääministeri

JUHA SIPILÄ

Oikeusministeri Antti Häkkänen

2.

Laki

rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 40 luvun 11 §:n 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 604/2002
seuraavasti:

40 luku

Virkarikoksista

11 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) virkamiehellä henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan taikka kuntayhtymään tai muuhun kuntien julkisoikeudelliseen yhteistoimintaelimeen, eduskuntaan, valtion liikelaitokseen taikka evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan tai sen seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen, Ahvenanmaan maakuntaan, saamelaiskäräjiin, Suomen Pankkiin, Kansaneläkelaitokseen, Työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen, Kuntien takauskeskukseen tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen;

_____

Tämä laki tulee voimaan   päivänä   kuuta 201 .

_____

Helsingissä   päivänä   kuuta 2018

Pääministeri

JUHA SIPILÄ

Oikeusministeri Antti Häkkänen

1.

Laki**saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 18 e–18 i, 23 a ja 27 a §, 6 luvun otsikko ja 43 §, sellaisina kuin niistä ovat 18 e–18 i § laissa 1725/1995 sekä 23 a ja 27 a § laissa 1279/2002,
muutetaan 1, 3, 4 a, 5–7, 9–16, 18, 18 a, 18 d, 19–23, 25, 25 a, 26, 26 a, 26 b, 27–31, 31 a, 31 c, 31 h, 32, 34, 38–40, 40 a ja 40 c §, 5 luvun otsikko ja 41 §,
 sellaisina kuin niistä ovat 1, 21–23, 25, 25 a, 26 a, 26 b, 27, 28, 31, 31 a, 31 c, 31 h, 40, 40 a ja 40 c § laissa 1279/2002, 4 a § laissa 1026/2003, 5, 13, 15, 20 ja 30 § osaksi laissa 1279/2002, 9 § osaksi laissa 626/2011, 16, 18 a ja 18 d § laissa 1725/1995 sekä 18 § osaksi laissa 1026/2003, *lisätään* lakiin uusi 17 a, 17 b, 25 b ja 25 c § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Lain tarkoitus**Lain tarkoitus*

Saamelaisilla alkuperäiskansana on saamelaisten kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin tässä laissa ja muualla laissa säädetään. Tähän itsehallintoon kuuluvia tehtäviä varten saamelaiset valitsevat vaaleilla keskuudestaan saamelaiskäräjät.

Saamelaisilla alkuperäiskansana on saamelaisten kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin tässä laissa ja muualla laissa säädetään. Tähän itsehallintoon kuuluvia tehtäviä varten saamelaiset valitsevat vaaleilla keskuudestaan saamelaiskäräjät.

Saamelaiskäräjät toimii oikeusministeriön hallinnonalalla.

Oikeus äänestää saamelaiskäräjien vaaleissa on vaaliluetteloon merkityillä saamelaisilla.

Saamelaiskäräjät toimii oikeusministeriön hallinnonalalla.

3 §

3 §

*Saamelainen**Oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon*

Saamelaisella tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen:

Oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon on henkilöllä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen:

1) että hän itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan *tai* isovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään; tai

1) että *henkilö* itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan, isovanhemmistaan *tai isoisovanhemmistaan* on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään; tai

2) *että hän on sellaisen henkilön jälkeläinen, joka on merkitty tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- tai henkikirjassa; taikka*

3) että ainakin yksi hänen vanhemmistaan on merkitty tai olisi voitu merkitä äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa.

2) että ainakin *toinen* hänen vanhemmistaan on merkitty tai *on ollut merkittynä* äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa.

Edellytyksenä on myös, että tässä laissa säädetyt ikää, kansalaisuutta ja väestökirjanpitoa koskevat äänioikeuden muut vaatimukset täyttyvät.

4 a §

Hallinto-oikeudellisten säädösten soveltaminen

Saamelaiskäräjiin ja sen toimielimiin sovelletaan hallintolakia (434/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), henkilötietolakia (523/1999) ja arkistolakia (831/1994), jollei tässä laissa toisin säädetä.

5 §

Yleinen toimivalta

Saamelaiskäräjien tehtävänä on hoitaa saamelaisten omaa kieltä ja kulttuuria sekä heidän asemaansa alkuperäiskansana koskevat asiat.

Tehtäviinsä kuuluvissa asioissa saamelaiskäräjät voi tehdä viranomaisille aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja. Näissä asioissa saamelaiskäräjät käyttää lisäksi päätösvaltaa siten kuin tässä laissa tai muualla laissa säädetään.

Saamelaiskäräjät vahvistaa toimintaansa varten työjärjestyksen.

6 §

Saamelaisten edustaminen

4 a §

Hallinto-oikeudellisten säädösten soveltaminen

Saamelaiskäräjiin ja sen toimielimiin sovelletaan hallintolakia (434/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), henkilötietolakia (523/1999), arkistolakia (831/1994) ja lakia sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003), jollei tässä laissa toisin säädetä.

5 §

Saamelaiskäräjien yleinen toimivalta

Saamelaiskäräjien tehtävänä on hoitaa saamelaisten omaa kieltä, kulttuuria ja asemaa alkuperäiskansana koskevat asiat sekä edistää saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumista Suomessa.

Tehtäviinsä kuuluvissa asioissa saamelaiskäräjät voi tehdä viranomaisille aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja, kehittää ja hallinnoida saamelaiskulttuuria sekä myöntää rahoitusta. Näissä asioissa saamelaiskäräjät käyttää päätösvaltaa siten kuin tässä laissa tai *erikseen* muualla laissa säädetään.

Saamelaiskäräjät vahvistaa toimintaansa varten työjärjestyksen.

6 §

Saamelaisten edustaminen

Saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia *tehtäviinsä kuuluvissa asioissa* kansallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä.

7 §

Kertomus

Saamelaiskäräjät laatii vuosittain valtioneuvostolle hallituksen kertomuksen laatimista varten kertomuksen siitä, mitä merkittävää on tapahtunut saamelaisia erityisesti koskevien asioiden kehityksessä.

9 §

Neuvotteluvelvoite

Viranomaiset neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana ja jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueella:

- 1) yhdyskuntasuunnittelua;
- 2) valtionmaan, suojelualueiden ja erämaa-alueiden hoitoa, käyttöä, vuokrausta ja luovutusta;
- 3) kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintää ja hyödyntämistä sekä valtion maa- ja vesialueilla tapahtuvaa kullanhuuhdonta;
- 4) saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvan elinkeinon lainsäädännöllistä tai hallinnollista muutosta;
- 5) saamenkielisen ja saamen kielen kouluopetuksen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämistä; taikka
- 6) muuta vastaavaa saamelaisten kieleen, kulttuuriin tai heidän asemaansa alkuperäiskansana vaikuttavaa asiaa.

Neuvotteluvelvoitteen täyttämiseksi asianomaisen viranomaisen on varattava saamelaiskäräjille tilaisuus tulla kuulluksi ja neuvotella asiasta. Tilaisuuden käyttämättä jättäminen ei estä viranomaista jatkamasta asian käsittelyä.

Saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia kansallisissa ja kansainvälisissä *tehtävissään*.

7 §

Kertomus

Saamelaiskäräjät laatii vuosittain *eduskunnalle kertomuksen saamelaisia koskevien asioiden kehityksessä*.

9 §

Yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoite

Viranomaiset ja muut julkisia *hallintotehtäviä hoitavat* neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa *pyrkien saavuttamaan yhteisymmärryksen tai suostumuksen saamelaisten kotiseutualueella toteutettaville tai vaikutuksiltaan sinne ulottuville sekä muille erityisesti saamelaisten kieleen tai kulttuuriin taikka heidän asemaansa tai oikeuksiinsa alkuperäiskansana vaikuttaville laajakantoisille tai merkittävälle toimenpiteille, jotka koskevat:*

- 1) yhdyskuntasuunnittelua;
- 2) valtionmaan, suojelualueiden ja erämaa-alueiden hoitoa, käyttöä, vuokrausta ja luovutusta;
- 3) kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintää ja hyödyntämistä sekä valtion maa- ja vesialueilla tapahtuvaa kullanhuuhdonta;
- 4) saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvan elinkeinon lainsäädännöllistä tai hallinnollista muutosta;
- 5) saamenkielisen ja saamen kielen kouluopetuksen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämistä; taikka
- 6) muuta vastaavaa saamelaisten kieleen, kulttuuriin tai heidän asemaansa alkuperäiskansana vaikuttavaa asiaa.

Käydyistä neuvotteluista on laadittava pöytäkirja.

Viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä hoitavien on 1 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä suunnitellessaan ja toteuttaessaan pyrittävä huolehtimaan siitä, ettei saamelaisten oikeudelle harjoittaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan aiheudu huomattavaa haittaa

ja että saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana voidaan turvata ja edistää.

10 §

Kokoonpano ja toimikausi

Saamelaiskäräjiin kuuluu 21 jäsentä ja neljä varajäsentä, jotka valitaan saamelaiskäräjien vaaleilla neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Saamelaiskäräjissä tulee olla vähintään kolme jäsentä ja yksi varajäsen kustakin saamelaisten kotiseutualueen kunnasta.

Valtioneuvosto määrää saamelaiskäräjien vaalien tuloksen perusteella saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet tehtävänsä, myöntää pyynnöstä eron tehtävästä ja määrää mainittujen vaalien tuloksen perusteella uuden jäsenen ja varajäsenen sen tilalle, joka on vaalikauden aikana lakannut olemasta jäsen tai varajäsen.

Saamelaiskäräjien jäsenen tai varajäsenen menettäessä 22 §:ssä tarkoitetun vaalikelpoisuuden tehtävänsä valtioneuvoston on saamelaiskäräjien aloitteesta todettava hänen luottamustoimensa lakanneeksi.

11 §

Puheenjohtaja

Saamelaiskäräjät valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja kaksi varapuheenjohtajaa. Valinnasta on välittömästi ilmoitettava oikeusministeriölle.

Puheenjohtaja toimii tehtävässään päätoimisesti.

12 §

Kokousten koollekutsuminen

10 §

Kokoonpano ja toimikausi

Saamelaiskäräjiin kuuluu 25 jäsentä ja viisi varajäsentä, jotka valitaan saamelaiskäräjien vaaleilla neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Saamelaiskäräjissä tulee olla vähintään kuusi jäsentä *Inarin kunnasta, neljä jäsentä Utsjoen kunnasta, kolme jäsentä Enontekiön kunnasta ja kolme jäsentä Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueelta ja yksi varajäsen kustakin mainitusta kunnasta. Lisäksi käräjissä tulee olla saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelta vähintään yksi jäsen ja varajäsen.*

Valtioneuvosto määrää saamelaiskäräjien vaalien tuloksen perusteella saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet tehtäviinsä, myöntää pyynnöstä eron tehtävästä ja määrää mainittujen vaalien tuloksen perusteella uuden jäsenen ja varajäsenen sen tilalle, joka on vaalikauden aikana lakannut olemasta jäsen tai varajäsen.

Saamelaiskäräjien jäsenen tai varajäsenen menettäessä 22 §:ssä tarkoitetun vaalikelpoisuuden tehtävänsä valtioneuvoston on saamelaiskäräjien aloitteesta todettava hänen luottamustoimensa lakanneeksi.

11 §

Saamelaiskäräjien puheenjohtaja

Saamelaiskäräjät valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja kaksi varapuheenjohtajaa. Valinnasta on välittömästi ilmoitettava oikeusministeriölle.

Puheenjohtaja toimii tehtävässään päätoimisesti. *Sama henkilö voidaan valita puheenjohtajaksi enintään kolmeksi perättäiseksi toimikaudeksi.*

12 §

Kokousten koollekutsuminen

Saamelaiskäräjät päättää kokoustensa pidosta. Kokous on lisäksi kutsuttava koolle, jos puheenjohtaja tai hallitus katsoo sen tarpeelliseksi tai kolmasosa jäsenistä niin vaatii.

Jos saamelaisten kotiseutualueen kunnasta valittu jäsen ei voi osallistua kokoukseen, hänen tilalleen on kutsuttava samasta kunnasta valittu varajäsen.

13 §

Saamelaiskäräjien hallitus

Saamelaiskäräjät valitsee keskuudestaan hallitukseen puheenjohtajan ja kaksi varapuheenjohtajaa sekä enintään neljä muuta jäsentä.

Vaalivuonna toimivan hallituksen puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa ja muut jäsenet jatkavat kuitenkin tehtävässään siihen asti, kunnes uusi hallitus on vaalien jälkeen valittu.

Hallitus valmistelee asiat saamelaiskäräjien kokoukselle ja toimeenpanee käräjien päätökset siten kuin työjärjestyksessä tarkemmin määrätään.

14 §

Muut toimielimet

Saamelaiskäräjät asettaa vaalilautakunnan 4 luvussa tarkoitettuja vaaleja varten. Käräjät voi asettaa myös muita toimielimiä saamelaisten kulttuuri-itsehallintoon kuuluvien asioiden hoitamiseksi.

Saamelaiskäräjien kokous päättää kokoustensa pidosta. Kokous on lisäksi kutsuttava koolle, jos puheenjohtaja tai hallitus katsoo sen tarpeelliseksi tai kolmasosa jäsenistä niin vaatii *tietyn asian käsittelyä varten*.

Jos saamelaisten kotiseutualueen kunnasta valittu jäsen ei voi osallistua kokoukseen, hänen tilalleen on kutsuttava samasta kunnasta valittu varajäsen. *Saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelta valitun jäsenen ollessa estynyt osallistumaan kokoukseen hänen tilalleen kutsutaan kotiseutualueen ulkopuolelta valittu varajäsen.*

13 §

Saamelaiskäräjien hallitus

Saamelaiskäräjät valitsee keskuudestaan *hallituksen, jossa on puheenjohtaja ja kaksi varapuheenjohtajaa sekä enintään viisi muuta jäsentä. Saamelaiskäräjät valitsee äänioikeutettujen saamelaisten keskuudesta hallitukseen kaksi varajäsentä. Valinnasta on välittömästi ilmoitettava oikeusministeriölle.*

Vaalivuonna *toimiva hallitus jatkaa* tehtävässään siihen asti, kunnes uusi hallitus on vaalien jälkeen valittu.

Hallitus valmistelee asiat saamelaiskäräjien kokoukselle ja toimeenpanee käräjien päätökset siten kuin työjärjestyksessä tarkemmin määrätään.

Saamelaiskäräjien työjärjestyksessä voidaan määrätä varapuheenjohtajan ja muun hallituksen jäsenen tehtävän päätoimisuudesta.

14 §

Muut toimielimet

Saamelaiskäräjät asettaa *kulloinkin vaalikauden alussa* vaalilautakunnan 4 luvussa tarkoitettuja vaaleja varten. Käräjät voi asettaa myös muita toimielimiä saamelaisten kulttuuri-itsehallintoon kuuluvien asioiden hoitamiseksi.

Vaaliluettelo on merkittävistä koskevien oikaisuvaatimusten ratkaisemista varten on oikaisulautakunta.

15 §

Toimivallan siirto

Saamelaiskäräjien hallitus ja muut toimielimet voivat käyttää käräjille kuuluvaa toimivaltaa siten kuin tässä laissa säädetään tai saamelaiskäräjien työjärjestyksessä määrätään.

Edellä 1 momentissa mainittu toimivallan siirto ei ole sallittu 7 §:ssä, 10 §:n 3 momentissa, 11–14 §:ssä, 18 b, 18 c eikä 18 j §:ssä tarkoitetuissa asioissa.

16 §

Toimistot ja henkilöstö

Saamelaiskäräjillä on toimistoja sekä virka- ja työsopimussuhteista henkilöstöä siten kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään.

Saamelaiskäräjien virkamiehiin, virkoihin ja virkasuhteeseen sovelletaan, mitä valtion virkamiehistä, viroista ja virkasuhteesta säädetään ja määrätään.

Henkilöstön palvelussuhteen ehtoista ja niiden määräytymisestä on vastaavasti voimassa, mitä valtion palvelussuhteen ehtoista ja niiden määräytymisestä säädetään, määrätään tai sovitaan.

15 §

Toimivallan käyttö

Saamelaiskäräjien kokous sekä hallitus ja muut toimielimet käyttävät käräjille kuuluvaa toimivaltaa *sen mukaan* kuin tässä laissa säädetään ja saamelaiskäräjien työjärjestyksessä määrätään.

Saamelaiskäräjien kokous päättää periaatteellisesti merkittävistä ja laajakantoisista asioista, jollei asian kiireellisyydestä muuta johdu.

Toimivaltaa ei saa siirtää 5 §:n 3 momentissa, 7 §:ssä, 10 §:n 3 momentissa, 11–14, 18 b, 18 c, 18 j, 20 eikä 26 a §:ssä tarkoitetuissa asioissa.

16 §

Toimistot ja henkilöstö

Saamelaiskäräjillä on toimistoja sekä virka- ja työsopimussuhteista henkilöstöä *sen mukaan kuin saamelaiskäräjien työjärjestyksessä tarkemmin määrätään. Saamen kielen toimistosta säädetään erikseen.*

Saamelaiskäräjien virkamiehiin, virkoihin ja virkasuhteeseen sovelletaan, mitä valtion virkamiehistä, viroista ja virkasuhteesta säädetään ja määrätään.

Henkilöstön palvelussuhteen ehtoista ja niiden määräytymisestä on vastaavasti voimassa, mitä valtion palvelussuhteen ehtoista ja niiden määräytymisestä säädetään, määrätään tai sovitaan.

17 a §

Kokoukseen osallistuminen teknistä tiedonvälitystapaa käyttäen

Saamelaiskäräjien työjärjestyksessä voidaan määrätä, että kokoukseen voi osallistua käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa.

Työjärjestyksessä voidaan antaa tarkemmat määräykset teknistä tiedonvälitystapaa käytettäessä noudatettavasta menettelystä.

17 b §

Aloiteoikeus

Vähintään viidelläkymmenellä äänioikeutetulla saamelaisella on oikeus tehdä saamelaiskäräjille aloite käräjien tehtäviin kuuluvassa asiassa.

Tarkemmat määräykset aloiteoikeuden käyttämisessä noudatettavasta menettelystä ja aloitteen käsittelemisestä annetaan työjärjestyksessä.

18 §

Asioiden käsittely

Saamelaiskäräjät on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai jompikumpi varapuheenjohtajista ja vähintään puolet muista jäsenistä on saapuvilla.

Saamelaiskäräjien ja sen asettaman toimielimen jäsen on esteellinen ottamaan osaa sellaisen päätöksen tekemiseen, joka koskee henkilökohtaisesti häntä tai hänen hallintolain 28 §:n 2 momentissa tarkoitettua lähisukulaistaan tai sellaiseen mainitun pykälän 3 momentin mukaan rinnastettavaa henkilöä.

Asiat ratkaistaan saamelaiskäräjissä enemmistöpäätöksellä. Äänen mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni. Vaaleissa katsotaan valituksi se, joka saa eniten ääniä. Äänen mennessä tasan ratkaisee arpa.

18 a §

Kirjanpito

Saamelaiskäräjien kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaisissa (655/73) säädetään.

18 d §

Tilintarkastajan yleinen kelpoisuus

Tilintarkastajalla tulee olla sellainen laskentatoimen sekä taloudellisten ja oikeudellisten asioiden kokemus, joka on tarpeen saamelaiskäräjien tilintarkastuksen hoitamiseksi.

18 §

Asioiden käsittely

Saamelaiskäräjien kokous ja muu toimielin on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään puolet muista jäsenistä on saapuvilla.

Saamelaiskäräjien ja sen asettaman toimielimen jäsen on esteellinen ottamaan osaa sellaisen päätöksen tekemiseen, joka koskee henkilökohtaisesti häntä tai hänen hallintolain 28 §:n 2 momentissa tarkoitettua lähisukulaistaan tai sellaiseen mainitun pykälän 3 momentin mukaan rinnastettavaa henkilöä.

Asiat ratkaistaan *saamelaiskäräjillä* enemmistöpäätöksellä. Äänen mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni. Vaaleissa katsotaan valituksi se, joka saa eniten ääniä. Äänen mennessä tasan ratkaisee arpa.

18 a §

Kirjanpito

Saamelaiskäräjien *kirjanpitoon* ja *tilinpäätökseen sovelletaan* sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, *kirjanpitolakia (1336/1997)*.

18 d §

Tilintarkastuskertomus

Tilintarkastajan on annettava kultakin tilikaudelta huhtikuun loppuun mennessä saamelaiskäräjien hallitukselle kirjallinen tilintarkastuskertomus, jonka tulee, sen lisäksi mitä tilintarkastuslaissa edellytetään, sisältää lausunto siitä, ovatko

*valtionavustuksen käytöstä
toimintakertomuksessa annetut tiedot oikeita.*

*Vajaavaltaista taikka konkurssissa tai
liiketoimintakiellossa olevaa ei voida valita
tilintarkastajaksi.*

18 e §

18 e – 18 i § kumotaan.

Tilintarkastajan riippumattomuus

*Tilintarkastajalla on oltava edellytykset
riippumattoman tilintarkastuksen
toimittamiseen. Jos edellytykset
riippumattomaan tilintarkastukseen
puuttuvat, tilintarkastajan on kieltäydyttävä
vastaanottamasta tehtävää tai luovuttava
siitä.*

18 f §

Tilintarkastajan esteellisyys

Tilintarkastajana ei voi toimia se:

*1) joka on saamelaiskäräjien tai 14 §:ssä
tarkoitettun toimielimen jäsen;*

*2) jonka tehtävänä on saamelaiskäräjien
kirjanpidon tai varojen hoito taikka hoidon
valvonta;*

*3) joka on saamelaiskäräjiin taikka 1 tai 2
kohdassa tarkoitettuun henkilöön
palvelussuhteessa tai muuten
alistussuhteessa;*

*4) joka on 1 tai 2 kohdassa tarkoitettun
henkilön aviopuoliso tai hänen kanssaan
yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa
olosuhteissa elävä henkilö, veli tai sisar taikka
se, joka on häneen suoraan ylenevässä tai
alenevassa sukulaisuus- tai lankoussuhteessa
taikka sellaisessa lankoussuhteessa, että
toinen heistä on naimisissa toisen veljen tai
sisaren kanssa.*

*Tilintarkastajalla ei saa olla rahalainaa tai
vakuutta eikä vastaavaa etuutta
saamelaiskäräjiltä taikka 1 momentin 1 tai 2
kohdassa tarkoitettulta henkilöltä.*

18 g §

Tilintarkastus

*Tilintarkastajien on tarkastettava hyvää
tilintarkastustapaa noudattaen kunkin
tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös.*

18 h §

Tietojensaantioikeus

Tilintarkastajalla on oikeus saada saamelaiskäräjiltä tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja, joita hän pitää tarpeellisina tilintarkastuksen hoitamiseksi.

18 i §

Tilintarkastuskertomus

Tilintarkastajien on annettava kultakin tilikaudelta huhtikuun loppuun mennessä saamelaiskäräjien hallitukselle kirjallinen tilintarkastuskertomus, jonka tulee sisältää lausunto:

1) siitä, onko saamelaiskäräjien tilinpäätös laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti;

2) siitä, antaako tilinpäätös oikeat ja riittävät tiedot tilikauden toiminnasta ja taloudesta;

3) siitä, ovatko toimintakertomuksessa valtionavustuksen käytöstä annetut tiedot oikeita; sekä

4) tilinpäätöksen vahvistamisesta. Jos tilintarkastajat havaitsevat, että saamelaiskäräjien hallintoa ja taloutta on hoidettu vastoin lakia tai saamelaiskäräjien päätöksiä, eikä virhe tai aiheutunut vahinko ole vähäinen, tilintarkastajien tulee esittää siitä kertomuksessaan muistutus.

19 §

Vaalivuosi

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan joka neljäs vuosi (vaalivuosi).

20 §

Vaalipiiri ja vaalilautakunta

Saamelaiskäräjien vaaleja varten maa on yhtenä vaalipiirinä.

Vaalit toimeenpanee 14 §:ssä tarkoitettu vaalilautakunta.

Vaalilautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Lautakunnassa tulee olla jäsen ja varajäsen jokaisesta saamelaisten kotiseutualueen kunnasta.

19 §

Vaalivuosi ja vaalipiiri

Saamelaiskäräjien vaaleja varten maa on yhtenä vaalipiirinä.

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan joka neljäs vuosi (vaalivuosi).

20 §

Vaalilautakunta

Vaalilautakunta päättää hakemuksesta henkilön merkitsemisestä vaaliluetteloon ja laatii vaaliluettelon. Vaalilautakunta toimeenpanee saamelaiskäräjien vaalit siten kuin tässä laissa säädetään.

Vaalilautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kuusi muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Vaalilautakunnassa tulee olla jäsen ja varajäsen jokaisesta saamelaisten

Lautakunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan.

Vaalilautakunnalla on oikeus ottaa itselleen sihteeri ja oikeusministeriön luvalla muuta tarvittavaa henkilökuntaa.

21 §

Äänioikeus

Saamelaiskäräjien vaaleissa on asuinpaikkaan katsomatta äänioikeutettu jokainen viimeistään vaalitoimituksen viimeisenä päivänä 18 vuotta täyttävä saamelainen, joka on Suomen kansalainen tai jolla ulkomaan kansalaisena on ollut kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa silloin, kun pyyntö vaaliluetteloon ottamisesta on viimeistään tehtävä.

22 §

Vaalikelpoisuus

Saamelaiskäräjien vaaleissa on vaalikelpoinen jokainen äänioikeutettu, joka on suostunut ehdokkaaksi ja joka ei ole vajaavaltainen.

23 §

Vaaliluettelo

Vaalilautakunta laatii äänioikeutetuista vaaliluettelon edellisten vaalien vaaliluettelon ja väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta. Vaaliluetteloon merkitään äänioikeutetun nimi, henkilötunnus, kotikunta ja osoite, mikäli kotikunta ja osoite ovat tiedossa. Kotikuntaa ja osoitetta ei kuitenkaan saa merkitä vaaliluetteloon, jos nämä tiedot ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan salassa pidettäviä.

Äänioikeutetut merkitään vaaliluetteloon aakkoselliseen järjestykseen kunnittain, jollei 1 momentista muuta johdu.

kotiseutualueen kunnasta. *Saamen eri kieliryhmien tulee olla vaalilautakunnassa edustettuina.*

Saamelaiskäräjien tai oikaisulautakunnan jäsen tai varajäsen ei voi olla vaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä.

21 §

Äänioikeus

Saamelaiskäräjien *vaaliluetteloon merkitsemisen edellytyksenä on henkilön asuinpaikkaan katsomatta sen lisäksi, mitä edellä 3 §:ssä on säädetty, että henkilö täyttää viimeistään vaalitoimituksen viimeisenä päivänä 18 vuotta ja että hän on Suomen kansalainen tai hänellä on ulkomaan kansalaisena ollut kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa silloin, kun hakemus vaaliluetteloon ottamisesta tehdään.*

22 §

Vaalikelpoisuus

Saamelaiskäräjien vaaleissa on vaalikelpoinen jokainen äänioikeutettu, joka on suostunut ehdokkaaksi ja joka ei ole vajaavaltainen.

Ehdokkaana ei voi olla vaalilautakunnan tai oikaisulautakunnan jäsen tai varajäsen.

23 §

Vaaliluettelo

Vaalilautakunta laatii äänioikeutetuista vaaliluettelon edellisten vaalien vaaliluettelon ja väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta.

Vaaliluetteloon merkitään *kunnittain aakkoselliseen järjestykseen jokaisen äänioikeutetun nimi, henkilötunnus, kotikunta ja osoite, jos kotikunta ja osoite ovat tiedossa. Kotikuntaa ja osoitetta ei kuitenkaan saa merkitä vaaliluetteloon, jos nämä tiedot ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan salassa pidettäviä tai jos henkilön kohdalle väestötietojärjestelmään on talletettu väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 36 §:ssä tarkoitettu turvakielto.*

Vaaliluettelo on hakemuksesta otettava siitä puuttuva äänioikeutettu henkilö. Vaaliluettelo on merkitty henkilö on poistettava vaaliluettelosta, jos hän ilmoittaa, ettei enää halua olla merkittynä vaaliluetteloon, tai jos hän on kuollut. Vaalilautakunta voi poistaa henkilön vaaliluettelosta, jos hän ei enää täytä 21 §:ssä säädettyjä vaaliluetteloon merkitsemisen vaatimuksia. Hakemus ja ilmoitus tehdään vaalilautakunnalle, jonka on käsiteltävä asia ilman aiheetonta viivytystä. Edellytyksenä vaalioikeuksien käyttämiselle lähinnä seuraavissa saamelaiskäräjien vaaleissa on, että hakemus tehdään viimeistään vaalivuotta edeltävän syyskuun loppuun mennessä.

Vaaliluettelon laatimisen yhteydessä vaalilautakunta voi omasta aloitteestaan ottaa huomioon vaaliluettelo on merkityn äänioikeutetun edellisten vaalien jälkeen äänioikeusiän saavuttaneen lapsen ja 21 §:ssä säädettyyn ajankohtaan mennessä äänioikeusiän saavuttavan lapsen. Tällainen henkilö voidaan kuitenkin ottaa vaaliluetteloon vasta sen jälkeen, kun hän on kirjallisesti ilmoittanut vaalilautakunnalle pitävänsä itseään saamelaisena 3 §:n 1 momentin mukaisesti.

Vaalilautakunta vahvistaa ja allekirjoittaa vaaliluettelon viimeistään vaalivuoden helmikuun viimeisenä päivänä.

23 a §

Vaaliluettelon laatiminen

Vaaliluettelo on pyynnöstä otettava siitä puuttuva äänioikeutettu saamelainen. Vaaliluettelo on merkitty henkilö on poistettava vaaliluettelosta hänen ilmoitettuaan, ettei hän enää halua olla merkittynä vaaliluetteloon, tai jos hän on kuollut. Pyyntö ja ilmoitus on tehtävä vaalilautakunnalle viimeistään vaalivuotta edeltävän joulukuun 31 päivänä ennen kello 16.

Vaaliluettelon laatimisen yhteydessä vaalilautakunta voi omasta aloitteestaan ottaa huomioon vaaliluettelo on merkityn äänioikeutetun edellisten vaalien jälkeen äänioikeusiän saavuttaneen lapsen ja 21 §:ssä säädettyyn ajankohtaan mennessä äänioikeusiän saavuttavan lapsen. Tällainen henkilö voidaan kuitenkin ottaa vaaliluetteloon vasta sen jälkeen, kun hän on kirjallisesti ilmoittanut vaalilautakunnalle

23 a § kumotaan.

pitävänsä itseään tässä laissa tarkoitettuna saamelaisena.

Vaalilautakunta vahvistaa ja allekirjoittaa vaaliluettelon viimeistään vaalivuoden helmikuun viimeisenä päivänä.

25 §

Vaaliluettelon nähtävänä pitäminen

Vaalilautakunta asettaa vaaliluettelon tai siinä olevat tiedot henkilötunnuksia lukuun ottamatta nähtäville siten, että nähtävänä pitämistä koskevan ajan päättymisestä on aikaa vaalien toimittamiseen vähintään viisi kuukautta.

Vaaliluettelo pidetään nähtävänä 10 perättäisenä arkipäivänä, ei kuitenkaan arkilauantaina, vähintään kolme tuntia päivässä.

Vaaliluettelon nähtävänä pitämisestä on julkisesti kuulutettava.

25 a §

Vaaliluettelon julkisuus

Jokaisella on oikeus tutustua vaaliluetteloon ja sen laatimiseen liittyviin asiakirjoihin sinä aikana, kun vaaliluettelo pidetään nähtävänä. Vaaliluettelo ja sen laatimiseen liittyviä asiakirjoja ei saa antaa jäljennettäväksi tai kuvattaviksi eikä niistä saa antaa jäljennöksiä. Vaaliluetteloon merkityllä on kuitenkin oikeus saada maksutta ote hänestä vaaliluetteloon otetuista tiedoista. Sillä, joka on pyytänyt tulla otetuksi vaaliluetteloon, on oikeus saada tieto asian käsittelyyn liittyvistä asiakirjoista siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:ssä säädetään.

Vaaliluettelo sekä sellaiset vaaliluettelon laatimiseen liittyvät asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön etnisestä alkuperästä, on pidettävä salassa muuna kuin 1 momentissa tarkoitettuna aikana. Salassapitovelvollisuus ei estä tiedon antamista vaaliluettelosta sille, joka tarvitsee tietoa äänioikeutensa selvittämistä varten.

Vaaliluettelon laatimiseen liittyvien asiakirjojen julkisuudesta on muutoin voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

25 §

Vaaliluettelon nähtävänä pitäminen

Vaalilautakunta asettaa vaaliluettelon tai siinä olevat tiedot henkilötunnuksia lukuun ottamatta nähtäville siten, että nähtävänä pitämistä koskevan ajan päättymisestä on aikaa vaalien toimittamiseen vähintään viisi kuukautta.

Vaaliluettelo pidetään nähtävänä 10 perättäisenä arkipäivänä, *joihin ei lasketa lauantaita.*

Vaaliluettelon nähtävänä pitämisestä on julkisesti kuulutettava.

25 a §

Vaaliluettelon julkisuus

Jokaisella on oikeus tutustua vaaliluetteloon ja sen laatimiseen liittyviin asiakirjoihin sinä aikana, kun vaaliluettelo pidetään nähtävänä. Vaaliluettelo ja sen laatimiseen liittyviä asiakirjoja ei saa antaa jäljennettäväksi tai kuvattaviksi eikä niistä saa antaa jäljennöksiä. Vaaliluetteloon merkityllä on kuitenkin oikeus saada maksutta ote hänestä vaaliluetteloon otetuista tiedoista. Sillä, joka on pyytänyt tulla otetuksi vaaliluetteloon, on oikeus saada tieto asian käsittelyyn liittyvistä asiakirjoista siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:ssä säädetään.

Vaaliluettelo sekä sellaiset vaaliluettelon laatimiseen liittyvät asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön etnisestä alkuperästä, on pidettävä salassa muuna kuin 1 momentissa tarkoitettuna aikana. Salassapitovelvollisuus ei estä tiedon antamista *saamelaiskäräjille käräjien toimielinten jäsenten ja varajäsenten valintaa tai aloiteoikeuden käytön selvittämistä varten eikä* sille, joka tarvitsee tietoa äänioikeutensa selvittämistä varten.

Vaaliluettelon laatimiseen liittyvien asiakirjojen julkisuudesta on muutoin voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

25 b §

Muutoksenhaku julkisuutta koskevaan päätökseen

Vaalilautakunnan päätökseen 25 a §:ssä tarkoitettussa asiassa saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valitus on kuitenkin tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

25 c §

Vaaliluettelossa olevan virheen korjaaminen

Vaalilautakunta voi korjata virheen vaaliluettelossa omasta aloitteestaan tai äänioikeutetun vaatimuksesta. Vaatimus on kuitenkin tehtävä 14 päivän kuluessa vaaliluettelon nähtävillä pitämisestä koskevan ajan päättymisestä. Muutokset on tehtävä viimeistään kaksi kuukautta ennen vaalitoimituksen aloittamista.

Lisättäessä henkilö vaaliluetteloon on hänelle viipymättä lähetettävä 24 §:ssä tarkoitettu ilmoituskortti.

Korjattaessa vaaliluettelossa oleva virheellinen merkintä on korjauksesta viipymättä ilmoitettava asianomaiselle henkilölle, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

26 §

Vaaliluettelon oikaisuvaatimus

Joka katsoo, että hänet on oikeudettomasti jätetty pois vaaliluettelosta tai että häntä koskeva merkintä vaaliluettelossa on virheellinen, voi kirjallisesti vaatia oikaisua vaalilautakunnalta viimeistään 14 päivänä vaaliluettelon nähtävillä pitämistä koskevan ajan päättymisestä. Vaalilautakunnan on ratkaistava asia kiireellisesti.

Vaalilautakunnan päätökseen tyytymätön voi saattaa oikaisuvaatimuksen saamelaiskäräjien hallituksen ratkaistavaksi viimeistään 14 päivänä siitä päivästä, kun hän on saanut

26 §

Oikaisulautakunta vaaliluetteloon ottamista ja siitä poistamista koskevissa asioissa.

Oikeusministeriö nimittää neljäksi vuodeksi kerrallaan oikaisulautakunnan, joka on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton. Lautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä. Kaksi jäsentä nimitetään saamelaiskäräjien ehdotuksesta. Ennen lautakunnan nimittämistä oikeusministeriö neuvottelee lain 9 §:n mukaisesti saamelaiskäräjien kanssa puheenjohtajan valinnasta. Oikaisulautakunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan.

Puheenjohtajan kelpoisuusvaatimuksena on, että hänellä on oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto tai oikeustieteellinen jatkotutkinto. Lautakunnan muilta jäseniltä vaaditaan hyvää perehtyneisyyttä

päätöksestä tiedon. Hallituksen on ratkaistava asia kiireellisesti.

Jos vaalilautakunnan tai saamelaiskäräjien hallituksen päätös sisältää sen, että henkilö otetaan vaaliluetteloon, vaalilautakunta lähettää viipymättä äänioikeutetulle 24 §:ssä tarkoitetun ilmoituskortin.

26 a §

Itseoikaisu

Jos vaalilautakunta katsoo, että henkilö on oikeudettomasti jätetty pois vaaliluettelosta tai oikeudettomasti otettu siihen taikka että häntä koskeva merkintä vaaliluettelossa on virheellinen, vaalilautakunnalla on viran puolesta oikeus lisätä henkilö vaaliluetteloon tai poistaa hänet vaaliluettelosta taikka korjata häntä koskeva virheellinen merkintä. Muutokset on tehtävä viimeistään kaksi kuukautta ennen vaalitoimituksen aloittamista.

Poistettaessa henkilö vaaliluettelosta on siitä tehtävä kirjallinen päätös ja annettava se tiedoksi asianomaiselle henkilölle.

Lisättäessä henkilö vaaliluetteloon on hänelle viipymättä lähetettävä 24 §:ssä tarkoitettu ilmoituskortti.

Korjattaessa vaaliluettelossa oleva virheellinen merkintä on korjauksesta viipymättä ilmoitettava asianomaiselle henkilölle, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

oikaisulautakunnan toimialaan. Oikaisulautakunnan puheenjohtajan ja jäsenten ei tarvitse olla merkittynä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon.

Saamelaiskäräjien ja sen hallituksen sekä vaalilautakunnan jäsen tai varajäsen ei voi kuulua oikaisulautakuntaan. Oikaisulautakunta on päätösvaltainen, kun läsnä ovat puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kaksi jäsentä.

Asioiden valmistelua varten oikaisulautakunnalla on sihteeri ja tarvittavaa muuta henkilökuntaa. Saamelaiskäräjät nimittää henkilökunnan lautakunnan ehdotuksesta. Asian käsittelyyn oikaisulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei tässä laissa toisin säädetä. Työskentelyyn järjestämisestä lautakunnassa määrätään tarkemmin lautakunnan vahvistamassa työjärjestyksessä.

26 a §

Oikaisuvaatimus vaaliluetteloä koskevasta päätöksestä

Joka katsoo, että hänet on oikeudettomasti jätetty pois vaaliluettelosta, voi tehdä vaalilautakunnan vaaliluetteloä koskevasta päätöksestä kirjallisen oikaisuvaatimuksen oikaisulautakunnalle siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisulautakunnalle osoitettu oikaisuvaatimus on toimitettava vaalilautakunnalle 14 päivän kuluessa vaalilautakunnan päätöksen tiedoksisaannista.

Vaalilautakunnan on viipymättä toimitettava oikaisuvaatimus, asiaa koskevat asiakirjat sekä lausuntonsa oikaisuvaatimuksesta oikaisulautakunnalle.

Jos vaalilautakunnalle toimitettava oikaisuvaatimus on saapunut määräajassa oikaisulautakuntaan, oikaisuvaatimusta ei tämän vuoksi jätetä tutkimatta. Oikaisuvaatimus on oikaisulautakunnasta viipymättä toimitettava vaalilautakunnalle.

Jos oikaisulautakunnan päätös sisältää sen, että henkilö otetaan vaaliluetteloon, vaalilautakunta lähettää viipymättä äänioikeutetulle 24 §:ssä tarkoitetun ilmoituskortin.

26 b §

Valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Saamelaiskäräjien hallituksen 26 §:ssä tarkoitettuun päätökseen ja vaalilautakunnan 26 a §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen viimeistään 14 päivänä siitä päivästä, kun asianomainen on saanut päätöksestä tiedon.

Valituksen tekemisestä on muutoin voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Korkeimman hallinto-oikeuden on annettava päätöksestään viipymättä tieto valittajalle, saamelaiskäräjien hallitukselle ja vaalilautakunnalle, jonka on tehtävä vaaliluetteloon päätöksestä mahdollisesti aiheutuvat muutokset ja tarvittaessa lähetettävä asianomaiselle 24 §:ssä tarkoitettu ilmoituskortti.

27 §

Ehdokasasettelu

Ehdokkaan saamelaiskäräjien vaaleihin voi asettaa vähintään kolme äänioikeutettua saamelaista jättämällä vaalilautakunnalle asianmukaisesti täytetyn ja allekirjoitetun ehdokashakemuksen viimeistään 31 päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista ennen kello 16. Hakemuksessa tulee olla:

1) ehdokkaan täydellinen nimi ja tarvittaessa ehdokkaan yleisesti tunnettu puhuttelunimi, henkilötunnus, arvo, ammatti tai toimi enintään kahdella ilmaisulla sekä kotikunta ja osoite; ja

2) ehdokkaan kirjallinen suostumus asettua saamelaiskäräjien asianomaisissa vaaleissa ehdokkaaksi.

Ehdokkaan asettaneet henkilöt muodostavat valitsijayhdistyksen, joka nimeää keskuudestaan asiamiehen ja vara-asiamehen.

Kukin äänioikeutettu saa osallistua vain yhden ehdokkaan asettamiseen. Jos henkilö kuuluu kahteen tai useampaan valitsijayhdistykseen, vaalilautakunnan on poistettava hänen nimensä niistä kaikista.

Valitsijayhdistyksen asiamiehelle on varattava tilaisuus täydentää tai oikaista

26 b §

Valitus oikaisulautakunnan päätöksestä

Oikaisulautakunnan päätökseen 26 a §:ssä tarkoitettussa asiassa saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitus on kuitenkin tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Korkeimman hallinto-oikeuden on annettava päätöksestään viipymättä tieto valittajalle ja vaalilautakunnalle, jonka on tehtävä vaaliluetteloon päätöksestä mahdollisesti aiheutuvat muutokset ja tarvittaessa lähetettävä asianomaiselle 24 §:ssä tarkoitettu ilmoituskortti.

27 §

Ehdokasasettelu ja ehdokasluettelo

Ehdokkaan saamelaiskäräjien vaaleihin voi asettaa vähintään kolmen äänioikeutetun perustama valitsijayhdistys, jolla on oltava asiamies ja vara-asiames.

Kukin äänioikeutettu saa osallistua vain yhden ehdokkaan asettamiseen. Jos henkilö kuuluu kahteen tai useampaan valitsijayhdistykseen, vaalilautakunnan on poistettava hänen nimensä niistä kaikista.

Valitsijayhdistyksen tulee tehdä ehdokashakemus vaalilautakunnalle

hakemuksen tietoja viimeistään 27 päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista ennen kello 16.

viimeistään 31 päivänä ja sitä koskevat täydennykset viimeistään 27 päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista.

Vaalilautakunnan on laadittava ehdokasluettelo viimeistään 21 päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista. Ehdokasluettelo on julkaistava, lähetettävä vaaliasiamiehille ja pidettävä vaalien ajan nähtävänä.

Vaalilautakunnan päätökseen ehdokasluettelosta ei saa hakea erikseen muutosta.

27 a §

27 a § kumotaan.

Ehdokasluettelo

Vaalilautakunta laatii vaalikelpoisista ehdokkaista ehdokasluettelon viimeistään 21 päivänä ennen vaalitoimituksen aloittamista. Ehdokasluettelossa on yhteinen otsikko, joka yksilöi vaalin, sekä luettelo ehdokkaista numerojärjestyksessä alkaen ehdokasnumerosta 2. Ehdokkaiden järjestys luettelossa määräytyy vaalilautakunnan suorittaman arvonnän perusteella.

Jokaisesta ehdokkaasta merkitään ehdokasluetteloon numero, nimi ja arvo, ammatti tai toimi enintään kahta ilmaisua käyttäen, sekä kotikunta. Ehdokkaan etunimen rinnalla tai sen sijasta voidaan käyttää ehdokkaan yleisesti tunnettua puhuttelunimeä tai etunimeä lyhennettynä. Ehdokasluettelo on julkaistava, lähetettävä vaaliasiamiehille ja pidettävä vaalien ajan nähtävänä.

Vaalilautakunnan 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea erikseen muutosta.

28 §

Vaalitoimitus

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan syyskuun ensimmäisen täyden viikon maanantaista alkavan neljän viikon aikana. Vaalit toimitetaan postin välityksellä, mutta voidaan vaalilautakunnan niin päättäessä saamelaisten kotiseutualueella lisäksi toimittaa vaalipäivän äänestyksenä. Vaalien toimittamisesta on julkisesti kuulutettava.

28 §

Vaalitoimitus

Saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan elokuun viimeisen täyden viikon maanantaista alkavan viiden viikon aikana. Vaalit toimitetaan postin välityksellä tai palauttamalla äänestyslippu muutoin kuin postitse vaalilautakunnan ilmoittamaan paikkaan. Vaali voidaan vaalilautakunnan niin päättäessä saamelaisten kotiseutualueella lisäksi toimittaa vaalipäivän äänestyksenä.

Vaalien toimittamisesta on julkisesti kuulutettava.

29 §

Vaalitoimituksen aloittaminen ja vaaliasiakirjat

Vaalitoimitus alkaa vaaliasiakirjojen lähettämällä äänioikeutetulle. Asiakirjat toimitetaan postin välityksellä kirjattuna lähetyksenä. Vaaliasiakirjoja ovat vaalilautakunnan leimalla varustettu äänestyslippu, vaalikuori, lähetekirje, lähete kuori, ehdokasluettelo ja äänestysohje.

29 §

Vaaliasiakirjat

Vaalilautakunnan on viipymättä vaalitoimituksen alkamisen jälkeen toimitettava postitse jokaiselle äänioikeutetulle, jonka osoite on tiedossa, vaalilautakunnan leimalla varustettu äänestyslippu, vaalikuori, lähetekirje, lähete kuori, ehdokasluettelo ja äänestysohje (vaaliasiakirjat).

Äänioikeutetulle, joka ei ole postitse saanut vaaliasiakirjoja tai jolta ne jostakin syystä muutoin puuttuvat, tulee varata mahdollisuus saada vaaliasiakirjat vaalilautakunnan toimistosta tai vaalilautakunnan ilmoittamasta paikasta.

Äänestysohjeessa tulee mainita vaalilautakunnan toimiston ja mahdollisten muiden paikkojen, joista vaaliasiakirjat voidaan saada ja joihin ne voidaan palauttaa, käyntiosoitteet ja aukioloajat sekä lisäksi vaalipäivän äänestyspaikkojen käyntiosoitteet ja aukioloajat.

30 §

Äänestäminen postin välityksellä

Äänioikeutettu voi käyttää äänioikeuttaan saatuaan vaaliasiakirjat. Äänestäminen on suoritettu, kun äänioikeutettu on jättänyt äänestyslipun sisältävän suljetun vaalikuoren ja täyttämänsä ja allekirjoittamansa lähetekirjeen lähete kuoreen suljettuna postin kuljetettavaksi kirjattuna lähetyksenä. Jos äänestäjä liittyy mukaan ilmoituskorttinsa, hän merkitsee lähetekirjeeseen vain allekirjoituksensa.

Postin välityksellä lähetettyjen vaaliasiakirjojen tulee olla vaalilautakunnalla ääntenlaskennan aloittamiseen mennessä.

30 §

Äänestäminen postin välityksellä

Äänioikeutettu voi käyttää äänioikeuttaan saatuaan vaaliasiakirjat. *Äänestäjän on selvästi merkittävä äänestyslippuun sen ehdokkaan numero, jonka hyväksi hän antaa äänensä.*

Äänestäminen on suoritettu, kun äänioikeutettu on jättänyt äänestyslipun sisältävän suljetun vaalikuoren ja täyttämänsä ja allekirjoittamansa vaalilautakunnalle osoitetun lähetekirjeen lähete kuoreen suljettuina postin kuljetettavaksi. Jos äänestäjä liittyy mukaan ilmoituskorttinsa, hän merkitsee lähetekirjeeseen vain allekirjoituksensa.

Postin välityksellä lähetettyjen lähete kuorten tulee olla vaalilautakunnalla ääntenlaskennan aloittamiseen mennessä.

31 §

Äänestäminen palauttamalla vaaliasiakirjat vaalilautakunnan toimistoon

31 §

Äänestäminen palauttamalla lähete kuori vaalilautakunnalle muutoin kuin postitse

Äänioikeutettu voi palauttaa 30 §:ssä tarkoitetut vaaliasiakirjat henkilökohtaisesti myös vaalilautakunnan toimistoon tai muihin toimipisteisiin vaalien kolmannen täyden viikon maanantain ja neljännen täyden viikon perjantain välisenä aikana. *Äänestäminen on suoritettu, kun äänioikeutettu on saanut kuitenkin vaaliasiakirjojen jättämisestä.*

Vaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että sen eri toimipisteisiin jätettyjä vaaliasiakirjoja säilytetään vaalisalaisuuden turvaavalla tavalla ja että vaaliasiakirjat toimitetaan turvallisesti vaalilautakunnan Inarin toimistoon ennen ääntenlaskennan aloittamista.

31 a §

Vaalipäivän äänestys

Jos vaalipäivän äänestys järjestetään, vaalipäivä on vaalien neljännen viikon sunnuntai.

Vaalipäivän äänestys toimitetaan yhtäaikaaisesti jokaisessa saamelaisten kotiseutualueen kunnassa. Kussakin kunnassa on yksi äänestyspaikka.

Äänioikeutettu saa äänestää vain siinä saamelaisten kotiseutualueen kunnassa, joka on merkitty vaaliluetteloon hänen kotikunnakseen.

Äänestys on järjestettävä niin, että vaalisalaisuus säilyy.

31 c §

Vaalitoimikunta

Vaalilautakunnan tulee hyvissä ajoin ennen vaaleja asettaa kutakin äänestyspaikkaa varten vaalitoimikunta, johon kuuluu kolme jäsentä ja kaksi varajäsentä siten, että asianomaista kuntaa vaalilautakunnassa edustava jäsen ja tämän henkilökohtainen varajäsen ovat vaalitoimikunnan yhtenä jäsenenä ja varajäsenenä.

Vaalitoimikunnan puheenjohtajana toimii toimikunnassa vaalilautakuntaa edustava jäsen. Varapuheenjohtajan vaalitoimikunta valitsee tarvittaessa keskuudestaan.

Äänioikeutettu voi palauttaa *lähetekuoren* myös vaalilautakunnan toimistoon tai *vaalilautakunnan ilmoittamiin paikkoihin* vaalien kolmannen täyden viikon maanantain ja *viidennen* täyden viikon perjantain välisenä aikana *sekä, jos vaalipäivän äänestys järjestetään, äänestyspaikan vaalitoimikunnalle.*

Vaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että sen eri toimipisteisiin jätettyjä vaaliasiakirjoja säilytetään vaalisalaisuuden turvaavalla tavalla ja että vaaliasiakirjat toimitetaan turvallisesti vaalilautakunnan Inarin toimistoon ennen ääntenlaskennan aloittamista.

31 a §

Vaalipäivän äänestys

Jos vaalipäivän äänestys järjestetään, vaalipäivä on vaalien *toimittamisen viidennen* viikon sunnuntai.

Vaalipäivän äänestys toimitetaan yhtäaikaisesti jokaisessa saamelaisten kotiseutualueen kunnassa. Kussakin kunnassa on *vähintään* yksi äänestyspaikka.

Äänioikeutettu saa äänestää vain siinä saamelaisten kotiseutualueen kunnassa, joka on merkitty vaaliluetteloon hänen kotikunnakseen.

Äänestys on järjestettävä niin, että vaalisalaisuus säilyy.

31 c §

Vaalitoimikunta

Vaalilautakunnan tulee hyvissä ajoin ennen vaaleja asettaa kutakin äänestyspaikkaa varten vaalitoimikunta, johon kuuluu kolme jäsentä ja *vähintään* kaksi varajäsentä siten, että asianomaista kuntaa vaalilautakunnassa edustava jäsen ja tämän henkilökohtainen varajäsen ovat vaalitoimikunnan yhtenä jäsenenä ja varajäsenenä. *Saamelaiskäräjien vaalien ehdokas ei voi olla vaalitoimikunnan jäsenenä tai varajäsenenä.*

Vaalitoimikunnan puheenjohtajana toimii toimikunnassa vaalilautakuntaa edustava jäsen. Varapuheenjohtajan vaalitoimikunta valitsee tarvittaessa keskuudestaan.

Vaalitoimikunta on päätösvaltainen kolmijäsenisenä.

Vaalitoimikunta on päätösvaltainen kolmijäsenisenä.

31 h §

Vaalipäivän äänestyksen päätyminen ja vaalipöytäkirja

Vaalipäivän äänestyksen päätyminen jälkeen vaalitoimikunnan on huolehdittava siitä, että sinetöity vaaliurna ja äänestysmerkinnät sisältävä äänestysalueen vaaliluettelo kuljetetaan vaalisalaisuuden säilymisen turvaavalla tavalla vaalilautakunnan Inarin toimistoon. Vaalilautakunnan on huolehdittava vaaliurnan ja äänestysalueen vaaliluettelon säilyttämisestä turvallisessa paikassa ääntenlaskennan aloittamiseen asti.

Vaalitoimikunnan on lisäksi huolehdittava siitä, että vaalipäivän äänestyksestä pidetään pöytäkirjaa, johon merkitään:

- 1) päivä sekä kellonajat, jolloin vaalipäivän äänestys alkoi ja julistettiin päättyneeksi;
- 2) läsnä olleet vaalitoimikunnan jäsenet ja varajäsenet;
- 3) vaaliavustajat sekä äänestäjien itsensä valitsevat avustajat; sekä
- 4) äänestäneiden lukumäärä.

32 §

Äänestys hoitolaitoksessa ja kotona

Saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevassa laitoksessa hoidettavat henkilöt sekä ne kotiseutualueella kotona hoidettavat henkilöt, jotka eivät muutoin voisi äänestää ilman kohtuuttomia vaikeuksia, saavat äänestää hoitopaikassaan.

Hoitopaikassa äänestystä varten vaalilautakunta määrää kyseistä kuntaa vaalilautakunnassa edustavan jäsenen ja varajäsenen vaalitoimitsijaksi ja hänen varamieheksen.

Hoitopaikassa äänestettäessä äänestyksessä on äänestäjän ja vaalitoimitsijan lisäksi oltava mukana äänestäjän valitsema tai hyväksymä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon äänioikeutetuksi merkitty henkilö.

31 h §

Vaalipäivän äänestyksen päätyminen ja vaalipöytäkirja

Vaalipäivän äänestyksen päätyminen jälkeen vaalitoimikunnan on huolehdittava siitä, että sinetöity vaaliurna ja äänestysmerkinnät sisältävä äänestysalueen vaaliluettelo *sekä mahdollisesti vaalitoimikunnalle jätetyt lähetekuoret toimitetaan* vaalisalaisuuden säilymisen turvaavalla tavalla *ja ilman aiheetonta viivytystä* vaalilautakunnan Inarin toimistoon. *Lisäksi vaalitoimikunnan on huolehdittava sinetöimisvälineiden tuhoamisesta välittömästi urnan sinetöinnin jälkeen.* Vaalilautakunnan on huolehdittava vaaliurnan ja äänestysalueen vaaliluettelon säilyttämisestä turvallisessa paikassa ääntenlaskennan aloittamiseen asti.

Vaalitoimikunnan on lisäksi huolehdittava siitä, että vaalipäivän äänestyksestä pidetään pöytäkirjaa, johon merkitään:

- 1) päivä sekä kellonajat, jolloin vaalipäivän äänestys alkoi ja julistettiin päättyneeksi;
- 2) läsnä olleet vaalitoimikunnan jäsenet ja varajäsenet;
- 3) vaaliavustajat sekä äänestäjien itsensä valitsevat avustajat; sekä
- 4) äänestäneiden lukumäärä.

32 §

Äänestys hoitolaitoksessa ja kotona

Saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevassa laitoksessa hoidettavat henkilöt sekä ne kotiseutualueella kotona hoidettavat henkilöt, jotka eivät muutoin voisi äänestää ilman kohtuuttomia vaikeuksia, saavat äänestää hoitopaikassaan.

Hoitopaikassa äänestystä varten vaalilautakunta määrää kyseistä kuntaa vaalilautakunnassa edustavan jäsenen ja varajäsenen vaalitoimitsijaksi ja hänen varamieheksen. *Vaalitoimitsijan varamieheksi voidaan nimetä muukin tehtävään soveltuva henkilö.*

Hoitopaikassa äänestettäessä äänestyksessä on äänestäjän ja vaalitoimitsijan lisäksi oltava mukana äänestäjän valitsema tai hyväksymä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon äänioikeutetuksi merkitty henkilö.

34 §

Ääntenlaskennan aloittaminen

Vaalilautakunta aloittaa ääntenlaskennan vaalitoimituksen jälkeisenä maanantaina kello 18. Ääntenlaskennan aloittamisen jälkeen saapuneet lähetekuoret jätetään avaamattomina huomioon ottamatta. Toimituksessa pidetään pöytäkirjaa.

Valitsijayhdistyksen asiamiehellä tai vara-asiamehellä on oikeus olla läsnä ääntenlaskennassa.

34 §

Ääntenlaskennan aloittaminen

Vaalilautakunta aloittaa ääntenlaskennan vaalitoimituksen jälkeisenä maanantaina kello 10. Ääntenlaskennan aloittamisen jälkeen saapuneet lähetekuoret jätetään avaamattomina huomioon ottamatta. Toimituksessa pidetään pöytäkirjaa.

Valitsijayhdistyksen asiamiehellä tai vara-asiamehellä on oikeus olla läsnä ääntenlaskennassa.

38 §

Vaalien tuloksen määräytyminen

Saamelaiskäräjien jäseniksi tulevat valituiksi 21 eniten ääniä saanutta ehdokasta, edellyttäen, että heidän joukossaan on vähintään kolme ehdokasta kustakin saamelaisten kotiseutualueen kunnasta. Jos jostakin näistä kunnista ei ole tässä joukossa kolme ehdokasta, tulevat tästä kunnasta olevista ehdokkaista valituiksi eniten ääniä saaneet kolme ehdokasta.

Varajäseneksi tulee valituksi kustakin saamelaisalueen kunnasta olevista ehdokkaista valituiksi tulleiden jälkeen seuraavaksi eniten ääniä saanut ehdokas.

Jos äänimäärät ovat yhtä suuret, ratkaistaan niiden keskinäinen järjestys arpomalla.

39 §

Vaalien tuloksen vahvistaminen

Vaalien tuloksen vahvistaa vaalilautakunta kolmantena päivänä ääntenlaskennan

38 §

Vaalien tuloksen määräytyminen

Saamelaiskäräjien jäseniksi tulevat valituiksi 25 eniten ääniä saanutta ehdokasta, edellyttäen, että heidän joukossaan on vähintään 10 §:ssä säädetty määrä ehdokkaita kustakin saamelaisten kotiseutualueen kunnasta ja kotiseutualueen ulkopuolelta. Jos 10 §:ssä säädetyt määrät eivät täyty, tulevat kyseisestä kunnasta tai kotiseutualueen ulkopuolelta valituiksi seuraavaksi eniten ääniä saaneet ehdokkaat niin, että 10 §:n vaatimukset täyttyvät.

Jos jostakin kotiseutualueen kunnasta ei ollut säädettyä määrää ehdokkaita, tulevat valituiksi seuraavaksi eniten ääniä saaneet ehdokkaat kotiseutualueelta. Jos kotiseutualueen ulkopuolelta ei ollut säädettyä määrää ehdokkaita, tulevat valituiksi muutoin eniten ääniä saaneet ehdokkaat.

Varajäseneksi tulee valituksi kustakin saamelaisalueen kunnasta olevista ehdokkaista valituiksi tulleiden jälkeen seuraavaksi eniten ääniä saanut ehdokas, sekä kotiseutualueen ulkopuolelta valituksi tulleen jälkeen seuraavaksi eniten ääniä saanut ehdokas.

Jos äänimäärät ovat yhtä suuret, ratkaistaan niiden keskinäinen järjestys arpomalla.

39 §

Vaalien tuloksen vahvistaminen

Vaalien tuloksen vahvistaa vaalilautakunta kolmantena päivänä ääntenlaskennan aloittamisesta pitämässään kokouksessa.

aloittamisesta pitämässään kokouksessa, joka alkaa kello 18.

Vaalien tulos on ilmoitettava välittömästi oikeusministeriölle saamelaiskäräjien jäsenten ja varajäsenten määräämiseksi tehtäväänsä seuraavaksi toimikaudeksi.

40 §

Vaalien tulosta koskeva oikaisuvaatimus ja valitus

Äänioikeutettu, joka katsoo, että vaalilautakunnan päätös vaalien tuloksen vahvistamisesta tai vaalien toimittamiseen liittyvä muu toimenpide on lainvastainen, voi tehdä saamelaiskäräjien hallitukselle oikaisuvaatimuksen viimeistään 14 päivänä siitä päivästä, jona vaalilautakunta on vahvistanut vaalien tuloksen.

Saamelaiskäräjien hallituksen on käsiteltävä oikaisuvaatimus kiireellisesti ja viimeistään ennen vaalivuoden loppua.

Saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen viimeistään 14 päivänä siitä päivästä, jona asianomainen on saanut käräjien hallituksen päätöksen tiedoksi. Muutoksenhaussa noudatetaan muutoin, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Jos vaalilautakunnan 1 momentissa tarkoitettu päätös tai toimenpide on ollut lainvastainen ja tämä on vaikuttanut vaalien tulokseen, vaalien tulosta on oikaistava ja valtioneuvoston tarvittaessa määrättävä saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet vaalien oikaistun tuloksen mukaisesti.

Jos vaalien tulos ei ole oikaistavissa, vaalit on määrättävä uusittavaksi.

40 a §

Valituksen johdosta uusittavat vaalit

Uusittavien vaalien toimittamisesta huolehtii, mikäli mahdollista, sama vaalilautakunta kuin kumotuissa vaaleissa. Uusittavissa vaaleissa käytetään samaa lainvoimaista vaaliluetteloa ja ehdokasluetteloa kuin kumotuissa vaaleissa, jollei saamelaiskäräjien hallitus tai korkein hallinto-oikeus päätöksessään toisin määrää.

Vaalien tulos on ilmoitettava välittömästi oikeusministeriölle saamelaiskäräjien jäsenten ja varajäsenten määräämiseksi tehtäväänsä seuraavaksi toimikaudeksi.

40 §

Vaalien tulosta koskeva valitus

Äänioikeutettu, joka katsoo, että vaalilautakunnan päätös vaalien tuloksen vahvistamisesta tai vaalien toimittamiseen liittyvä muu toimenpide on lainvastainen, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valitus on kuitenkin tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun vaalien tulos on julkaistu.

Hallinto-oikeuden päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Jos vaalilautakunnan 1 momentissa tarkoitettu päätös tai toimenpide on ollut lainvastainen ja tämä on vaikuttanut vaalien tulokseen, vaalien tulosta on oikaistava ja valtioneuvoston tarvittaessa määrättävä saamelaiskäräjien jäsenet ja varajäsenet vaalien oikaistun tuloksen mukaisesti.

Jos vaalien tulos ei ole oikaistavissa, vaalit on määrättävä uusittaviksi.

40 a §

Valituksen johdosta uusittavat vaalit

Uusittavien vaalien toimittamisesta huolehtii, mikäli mahdollista, sama vaalilautakunta kuin kumotuissa vaaleissa. Uusittavissa vaaleissa käytetään samaa lainvoimaista vaaliluetteloa ja ehdokasluetteloa kuin kumotuissa vaaleissa, jollei hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus päätöksessään toisin määrää.

Uusittavien vaalien toimittamisesta on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä varsinaisten vaalien toimittamisesta on säädetty.

Uusittavat vaalit toimitetaan sen kalenterikuukauden aikana, joka alkaa kahden täyden kalenterikuukauden kuluttua 1 momentissa mainitun päätöksen antamisen jälkeen. Vaalitoimitus aloitetaan lähettämällä äänioikeutetuille 29 §:ssä mainitut vaaliasiakirjat.

Uusittavien vaalien tuloksesta on heti ilmoitettava oikeusministeriölle.

40 c §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) vaaleihin liittyvistä kuulutuksista;
- 2) vaaliluetteloon hakeutumisesta ja vaaliluettelosta poistamisesta sekä hakemukseen liitettävistä selvityksistä;
- 3) vaaliluettelon nähtävänä pitämisestä;
- 4) ehdokasluettelon julkaisemisesta ja nähtävänä pitämisestä;
- 5) äänestyslipusta; sekä
- 6) vaaliasiakirjojen säilyttämisestä

5 luku

Muutoksenhaku

41 §

Valitus

Saamelaiskäräjien hallituksen ja lautakunnan sekä käräjien asettaman muun toimielimen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla saamelaiskäräjille, jollei tässä laissa tai muualla laissa toisin säädetä. Saamelaiskäräjien päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Muutoksenhaussa noudatetaan, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

Uusittavien vaalien toimittamisesta on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä varsinaisten vaalien toimittamisesta on säädetty.

Uusittavat vaalit toimitetaan sen kalenterikuukauden aikana, joka alkaa kahden täyden kalenterikuukauden kuluttua 1 momentissa mainitun päätöksen antamisen jälkeen. Vaalitoimitus aloitetaan lähettämällä äänioikeutetuille 29 §:ssä mainitut vaaliasiakirjat.

Uusittavien vaalien tuloksesta on heti ilmoitettava oikeusministeriölle.

40 c §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) vaaleihin liittyvistä kuulutuksista;
- 2) vaaliluetteloon hakeutumisesta ja vaaliluettelosta poistamisesta sekä hakemukseen liitettävistä selvityksistä;
- 3) vaaliluettelon nähtävänä pitämisestä;
- 4) *ehdokashakemuksesta ja ehdokasluettelosta*;
- 5) äänestyslipusta; sekä
- 6) vaaliasiakirjojen säilyttämisestä.

5 luku

Erinäiset säännökset

41 §

Muutoksenhaku

Saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen *saa vaatia oikaisua saamelaiskäräjien kokoukselta* ja lautakunnan sekä käräjien asettaman muun toimielimen *kuin vaalilautakunnan ja oikaisulautakunnan päätökseen saamelaiskäräjien hallitukselta siten kuin hallintolaisissa säädetään*, jollei tässä laissa tai muualla laissa toisin säädetä.

Saamelaiskäräjien kokouksen ja hallituksen oikaisuvaatimuksen johdosta tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Saamelaiskäräjien kokouksen hallintoasiassa tekemään muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Hallinto-

*oikeuden päätökseen saa hakea muutosta
valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus
myöntää valitusluvan.*

6 luku

(otsikko kumotaan)

Erinäisiä säännöksiä

43 §

43 § kumotaan

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkempia säännöksiä tämän lain
täytäntöönpanosta annetaan asetuksella. 2
momentti on kumottu L:lla 30.12.2002/1279.

2.

Laki**rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 40 luvun 11 §:n 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 604/2002 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

40 luku

40 luku

Virkarikoksista**Virkarikoksista**

11 §

11 §

Määritelmät

Määritelmät

1) virkamiehellä henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan taikka kuntayhtymään tai muuhun kuntien julkisoikeudelliseen yhteistoimintaelimeen, eduskuntaan, valtion liikelaitokseen taikka evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan tai sen seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen, Ahvenanmaan maakuntaan, Suomen Pankkiin, Kansaneläkelaitokseen, Työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen, Kuntien takauskeskukseen tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen;

1) virkamiehellä henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan taikka kuntayhtymään tai muuhun kuntien julkisoikeudelliseen yhteistoimintaelimeen, eduskuntaan, valtion liikelaitokseen taikka evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan tai sen seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen, Ahvenanmaan maakuntaan, *saamelaiskäräjiin*, Suomen Pankkiin, Kansaneläkelaitokseen, Työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen, Kuntien takauskeskukseen tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen;